

DUTCH BIRDING

VOLUME 28 • NO 5 • 2006

Dutch Birding

Internationaal tijdschrift over
Palearctische vogels

REDACTIE
Dutch Birding
Postbus 116
2080 AC Santpoort-Zuid
Nederland
fax 023-5376749
e-mail editors@dutchbirding.nl

FOTOREDACTIE
Dutch Birding
p/a René Pop
Postbus 31
1790 AA Den Burg-Texel
Nederland
e-mail rene.pop@dutchbirding.nl

ABONNEMENTENADMINISTRATIE
p/a Jeannette Admiraal
Iepenlaan 11
1901 ST Castricum
Nederland
e-mail circulation@dutchbirding.nl

BESTUUR
Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Nederland
e-mail dba@dutchbirding.nl

COMMISSIE DWAALGASTEN
NEDERLANDSE AVIFAUNA
CDNA
Postbus 45
2080 AA Santpoort-Zuid
Nederland
e-mail cdna@dutchbirding.nl

COMMISSIE SYSTEMATIEK
NEDERLANDSE AVIFAUNA
CSNA, p/a George Sangster
Stevenshof 17
2312 GM Leiden
Nederland
e-mail csna@dutchbirding.nl

TELEFOONLIJNEN

0900-BIRDING (= 0900-2473464)
(vogellijn, EUR 0.35/min)
010-4281212 (inspreklijn)

INTERNET
www.dutchbirding.nl

Dutch Birding

HOOFDREDACTEUR Arnold van den Berg (tel 023-5378024,
e-mail arnoud.van.den.berg@dutchbirding.nl)

ADJUNCT HOOFDREDACTEUR Enno Ebels (tel 030-2961335, e-mail enno.ebels@dutchbirding.nl)

UITVOEREND REDACTEUR André van Loon (tel / fax 020-6997585,
e-mail andre.van.loon@dutchbirding.nl)

FOTOGRAFISCH REDACTEUR René Pop (tel 0222-316801, fax 0222-316802,
e-mail rene.pop@dutchbirding.nl)

REDACTIERAAD Peter Adriaens, Ferdy Hieselaar, Roy Slaterus, Roland van der Vliet en Rik Winters

REDACTIE-ADVIESRAAD Peter Barthel, Mark Constantine, Gunter De Smet, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Anthony McGeehan, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, George Sangster, Hadoram Shirihai, Brian Small en Lars Svensson

REDACTIEMEDEWERKERS Rob van Bemmelen, Marten van Dijk, Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Nils van Duivendijk, Joris Elst, Dick Groenendijk, Marcel Haas, Jan van der Laan, Hans van der Meulen, André van der Plas, Kees Roselaar, René van Rossum en Peter de Rouw

PRODUCTIE EN LAY-OUT André van Loon en René Pop

ADVERTENTIES Laurens Steijn, p/a Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam
e-mail advertising@dutchbirding.nl

ABONNEMENTEN De abonnementsprijs voor 2006 bedraagt: EUR 32.00 (Nederland), EUR 35.00 (Europa) en EUR 38.00 (landen buiten Europa).

U kunt zich abonneren door het overmaken van de abonnementsprijs op girorekening 01 50 697 (Nederland), girorekening 000 1592468 19 (België) of bankrekening 54 93 30 348 van ABN-AMRO (Castricum), o.v.v. 'abonnement Dutch Birding'. Alle rekeningen zijn ten name van de Dutch Birding Association. Het abonnement gaat in na ontvangst van de betaling.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied en andere gebieden.

De volgorde van vogels in Dutch Birding volgt in eerste instantie een klassieke 'Wetmore-indeling'. Binnen dit raamwerk worden voor taxonomie en naamgeving de volgende overzichten aangehouden: *Dutch Birding-namen* door A B van den Berg (2006, Amsterdam) (taxonomie en wetenschappelijke, Nederlandse en Engelse namen van West-Palearctische vogels); *Vogels van de wereld - complete checklist* door M Walters (1997, Baarn) (Nederlandse namen van overige vogels van de wereld); en *The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world* (derde editie) door E C Dickinson (redactie) (2003, Londen) (taxonomie en wetenschappelijke en Engelse namen van overige vogels van de wereld).

Een lijst met tarieven voor de vergoeding van auteurs, fotografen en tekenaars is verkrijgbaar bij de redactie.

Dutch Birding Association

BESTUUR Theo Admiraal (penningmeester), Gijsbert van der Bent (voorzitter, tel 071-4024547), Arjan van Egmond, Wietze Janse, Marc Plomp (secretaris, tel 0348-433730) en Laurens Steijn; tevens is de redactie van Dutch Birding met een zetel vertegenwoordigd.

BESTUURSMEDEWERKERS Jeannette Admiraal, Leon Boon, Albert van den Ende, Leo Heemskerk, Arnold Meijer, Chris van Rijswijk, Henk van Rijswijk, Willem van Rijswijk, Vincent van der Spek, Michel Veldt, Jeroen van Vianen en Peter Weiland.

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)

LEDEN Ruud Brouwer, Nils van Duivendijk, Dick Groenendijk, Teus Luijendijk, Laurens Steijn (secretaris, tel 020-7765127), Roland van der Vliet (voorzitter, tel 030-2970013), Arend Wassink en Pim Wolf. **MEDEWERKER** Max Berlijn (archivaris). De CDNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA)

LEDEN Arnold van den Berg, André van Loon, Kees Roselaar en George Sangster (secretaris, tel 071-5143790). De CSNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

© 2006 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij robstolk®, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Nederland

Dutch Birding

CHIEF EDITOR Arnoud van den Berg (tel +31-235378024, e-mail arnoud.van.den.berg@dutchbirding.nl)

DEPUTY CHIEF EDITOR Enno Ebels (tel +31-302961335, e-mail enno.ebels@dutchbirding.nl)

EXECUTIVE EDITOR André van Loon (tel / fax +31-206997585, e-mail andre.van.loon@dutchbirding.nl)

PHOTOGRAPHIC EDITOR René Pop (tel +31-222316801, fax +31-222316802, e-mail rene.pop@dutchbirding.nl)

EDITORIAL BOARD Peter Adriaens, Ferdy Hieselaar, Roy Slaterus, Roland van der Vliet and Rik Winters

EDITORIAL ADVISORY BOARD Peter Barthel, Mark Constantine, Gunter De Smet, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Anthony McGeehan, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, George Sangster, Hadoram Shirihai, Brian Small and Lars Svensson

EDITORIAL ASSISTANTS Rob van Bemmelen, Marten van Dijk, Ruud van Dongen, Gerald Driesens, Nils van Duivendijk, Joris Elst, Dick Groenendijk, Marcel Haas, Jan van der Laan, Hans van der Meulen, André van der Plas, Kees Roselaar, René van Rossum and Peter de Rouw

PRODUCTION AND LAY-OUT André van Loon and René Pop

ADVERTISING Laurens Steijn, c/o Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam
e-mail advertising@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTIONS The subscription rate for 2006 is: EUR 32.00 (Netherlands), EUR 35.00 (Europe) and EUR 38.00 (countries outside Europe).

Subscribers in Belgium, Denmark, Finland, Germany, Norway and Sweden are kindly requested to pay the subscription fee to our local bank accounts in these countries. Details can be found on the internet (www.dutchbirding.nl).

British subscribers are requested to pay exclusively by Sterling cheque. This cheque can be sent to Dutch Birding, c/o Jeannette Admiraal, Iepenlaan 11, 1901 ST Castricum, Netherlands.

Subscribers in other countries can make their payment by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa). Please send an e-mail indicating your credit card type, account number, the expiry date and full address details to circulation@dutchbirding.nl. The subscription starts upon receipt of payment and already published issues will be sent.

Dutch Birding is a bimonthly journal. It publishes original papers and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region and other regions.

The sequence of birds in Dutch Birding basically follows a classic 'Wetmore sequence'. Within this framework, the following lists are used for taxonomy and nomenclature: *Dutch Birding's names* by A B van den Berg (2006, Amsterdam) (taxonomy and scientific, Dutch and English names of Western Palearctic birds); *Vogels van de wereld - complete checklist* by M. Walters (1997, Baarn) (Dutch names of remaining birds of the world); and *The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world* (third edition) by E C Dickinson (editor) (2003, London) (taxonomy and scientific and English names of remaining birds of the world).

A schedule of payment rates for authors, photographers and artists is available from the editors.

Dutch Birding Association

BOARD Theo Admiraal (treasurer), Gijsbert van der Bent (president, tel +31-714024547), Arjan van Egmond, Wietze Janse, Marc Plomp (secretary, tel +31-348433730) and Laurens Steijn; the editors of Dutch Birding also have one seat in the board.

BOARD ASSISTANTS Jeannette Admiraal, Leon Boon, Albert van den Ende, Leo Heemskerck, Arnold Meijer, Chris van Rijswijk, Henk van Rijswijk, Willem van Rijswijk, Vincent van der Spek, Michel Veldt, Jeroen van Vianen and Peter Weiland.

Dutch rarities committee (CDNA)

MEMBERS Ruud Brouwer, Nils van Duivendijk, Dick Groenendijk, Teus Luijendijk, Laurens Steijn (secretary, tel +31-207765127), Roland van der Vliet (chairman, tel +31-302970013), Arend Wassink and Pim Wolf. **ASSISTANT** Max Berlijn (archivist). The CDNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

Dutch committee for avian systematics (CSNA)

MEMBERS Arnoud van den Berg, André van Loon, Kees Roselaar and George Sangster (secretary, tel +31-715143790). The CSNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

Dutch Birding

*International journal on
Palearctic birds*

EDITORS

Dutch Birding
Postbus 116
2080 AC Santpoort-Zuid
Netherlands
fax +31-235376749
e-mail editors@dutchbirding.nl

PHOTOGRAPHIC EDITOR

Dutch Birding
c/o René Pop
Postbus 31
1790 AA Den Burg-Texel
Netherlands
e-mail rene.pop@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTION ADMINISTRATION

c/o Jeannette Admiraal
Iepenlaan 11
1901 ST Castricum
Netherlands
e-mail circulation@dutchbirding.nl

BOARD

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Netherlands
e-mail dba@dutchbirding.nl

DUTCH RARITIES COMMITTEE

CDNA
Postbus 45
2080 AA Santpoort-Zuid
Netherlands
e-mail cdna@dutchbirding.nl

DUTCH COMMITTEE FOR

AVIAN SYSTEMATICS
CSNA, c/o George Sangster
Stevenshof 17
2312 GM Leiden
Netherlands
e-mail csna@dutchbirding.nl

© 2006 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by drukkerij robstolk®, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Netherlands

INTERNET
www.dutchbirding.nl

Artikelen / papers

Trends in systematics

Aankondigingen & verzoeken / announcements & requests

DBA-nieuws

CDNA-mededelingen

Masters of Mystery

WP reports

Recente meldingen / recent reports

DB Actueel

Voorplaat / front cover

- 273 Siberische Sprinkhaanzangers in Noord-Holland in september 2002-05 [PALLAS'S GRASSHOPPER WARBLERS IN NOORD-HOLLAND IN SEPTEMBER 2002-05] *C S (Kees) Roselaar, Arnoud B van den Berg, André J van Loon & Erik Maassen*
 - 284 Steenortolaan bij Castricum in oktober 2004 [GREY-NECKED BUNTING AT CASTRICUM IN OCTOBER 2004] *C S (Kees) Roselaar & Vrs Castricum*
 - 292 Sperveruil bij Westerbork in oktober 2005 [NORTHERN HAWK OWL AT WESTERBORK IN OCTOBER 2005] *Peter van Wetter, Eric Jan Alblas & Gert Ottens*
 - 297 Bulwer's Petrels in the Mediterranean and risk of confusion with nightjars *Ricard Gutiérrez*
 - 299 Afwijkende Blauwe Reiger bij Capelle aan den IJssel in juli-augustus 2006 [ABERRANT GREY HERON NEAR CAPELLE AAN DEN IJSEL IN JULY-AUGUST 2006] *Enno B Ebels & Willem van Rijswijk*
 - 301 Long-billed Curlew at Riohacha, Colombia, in March 2006 *A (Bert) de Bruin*
 - 302 Perzische Roodborst bij Pietersbierum in oktober 2005 [WHITE-THROATED ROBIN AT PIETERSBIERUM IN OCTOBER 2005] *Ulbe Rijpma & Adri Bakker*
 - 304 Basra Reed Warblers in Iran in May 2004, with notes on vocalization *Raffael Ayé*
 - 306 Dark science: cryptic speciation in Common Raven? *Jan Hein van Steenis*
 - 308 Turkey Bird Report 2002-06; The Sound Approach to birding
 - 309 Goed doorgeven van waarnemingen; Afscheid Klaas Haas als vogellijn-beheerder; Programma Dutch Birding-vogelweek 2006 op Texel
 - 310 Recente CDNA-besluiten
 - 311 Solutions of fourth round 2006: Lesser Black-backed Gull and Red-necked Nightjar; Fifth round 2006 *Rob S A van Bemmelen, Dick Groenendijk & Ruud G M Altenburg*
 - 316 late July-early September 2006 *Arnoud B van den Berg & Marcel Haas*
 - 326 Nederland: juli-augustus 2006 *Ruud M van Dongen, Remco Hofland & Peter W W de Rouw*
 - 336 België: juli-augustus 2006 *Gerald Driessens*
 - 339 Woestijnplevieren te IJmuiden en Eemshaven [GREATER SAND PLOVERS]; Kortbekzeekoet in Belgisch binnenland [BRÜNNICH'S MURRE]; Izabeltapuit in Eemshaven [ISABELLINE WHEATEAR]; Daurische Klauwier op Maasvlakte [DAURIAN SHRIKE]
- Geelbrauwgors / Yellow-browed Bunting *Emberiza chrysophrys*, Happy Island, China, 6 mei 2005 (*Ran Schols*)

Siberische Sprinkhaanzangers in Noord-Holland in september 2002-05

C S (Kees) Roselaar, Arnoud B van den Berg, André J van Loon & Erik Maassen

Op 5 oktober 1991 werd voor het eerst in Nederland een Siberische Sprinkhaanzanger *Locustella certhiola* vastgesteld (Udding & Slings 1994). Het betrof een eerstejaars vogel die in een mistnet werd gevangen in het Noordhollands Duinreservaat bij Castricum, Noord-Holland, op de vinkenbaan van Vogelringstation Castricum. Hoewel de soort in de jaren daarna met enige regelmaat in Europa werd gezien of gevangen, duurde het tot 2002 voordat deze opnieuw in Nederland werd aangetroffen. Het betrof maar liefst twee vangsten, op 21 en 27 september 2002, beide wederom bij Castricum (van Spanje et al 2002). Groot was de verbazing toen hier ook op 12 september 2003 een exemplaar in de netten hing. Op 30 september 2004 werd de soort gevangen in de 17 km zuidelijker gelegen Kennemerduinen te Bloemendaal, Noord-Holland, op de vinkenbaan van Vogelringstation Van Lennep. Ten slotte werd op 20 september 2005 nogmaals een Siberische Sprinkhaanzanger gevangen bij

Castricum. Aangezien tot nu toe alleen het eerste exemplaar uitvoerig werd gedocumenteerd, volgt hier het verhaal van de volgende vijf. Ook wordt ingegaan op de verspreiding, de kenmerken van ondersoorten en de mogelijke herkomst.

Castricum, 21 september 2002

Op zaterdagochtend 21 september 2002 waren Richard Reijnders, Luc Knijnsberg en Jos Vroege aanwezig op de ringbaan van Vogelringstation Castricum. Het was geheel bewolkt maar droog. Er stond een zwakke noordwestenwind maar de dag ervoor en in de nacht was het licht bewolkt geweest met een zwakke wind uit noord-noordoost. Vanaf 09:15 liep RR een ronde langs de mistnetten. Hij trof reeds in het tweede van de c 16 op die ronde te controleren netten een Siberische Sprinkhaanzanger aan. Dit was hetzelfde net waarin de vogel van 1991 hing, alleen was de omringende vegetatie inmiddels wat verruigd tot c 1.5 m hoog struweel van Duindoorn *Hippophae rhamnoides* en braam *Rubus*, doorschoten met Riet *Phragmites australis* en Harig Wilgenroosje *Epilobium hirsutum*. Hij werd rond 10:00 geringd (Arnhem AE77603), waarna andere ringmedewerkers telefonisch werden gewaarschuwd. Nog negen ringers konden de vogel aanschouwen en fotograferen. Om andere vogelaars een kans te geven werd de vogel op de openbare weg bij het ringstation losgelaten. Daar vloog hij zonder geluid te maken weg, bleef nog even hoog op een rietstengel zitten en was daarna nog even halverwege in een duindoornstruik zichtbaar, om vervolgens naar de dichte bodemvegetatie onder de struiken te duiken en voorgoed te verdwijnen. Er is daarna niet meer naar de vogel gezocht. Een beschrijving van de vogel staat in appendix 1.

Castricum, 27 september 2002

Op vrijdag 27 september 2002 was het weer vrijwel hetzelfde als tijdens de vangst van 21 september, met tamelijk veel bewolking waaruit vóór 09:00 af en toe wat spetters vielen. Op de ringbaan hadden deze vrijdag LK, Henk Levering, RR, Kees (CS) Roselaar en Piet Vlietstra 'dienst', terwijl Marco Witte als bezoeker aanwezig was. Rond 08:55 begon RR weer aan een ronde langs de mistnetten, waarbij hij tot zijn ongeloof in het eerste het beste net al een Siberische Sprinkhaanzanger aantrof, nog geen 10 m zuidelijk van het net waarin de vorige twee vangsten plaatsvonden. Het net wordt aan weerszijden begrensd door een smalle rietkraag langs het water en aan de kopse eind door enkele lage wilgen *Salix* en door vegetatie zoals omschreven bij de vangst van 21 september. De vogel werd om 09:10

394 Siberische Sprinkhaanzanger / Pallas's Grasshopper Warbler *Locustella certhiola*, Castricum, Noord-Holland, 21 september 2002 (Paul S Ruiters)

395-396 Siberische Sprinkhaanzanger / Pallas's Grasshopper Warbler *Locustella certhiola*, eerstejaars, Castricum, Noord-Holland, 27 september 2002 (René W R J Dekker) **397-398** Siberische Sprinkhaanzanger / Pallas's Grasshopper Warbler *Locustella certhiola*, Castricum, Noord-Holland, 12 september 2003 (Arnold Wijker)

geringd (Arnhem AE77710). Ook nu werden andere ringers telefonisch gewaarschuwd maar de belangstelling om te komen was, na de vogel van zes dagen eerder, matig. Alleen René Dekker was genegen de vogel op de gevoelige plaat vast te leggen. Hij werd nabij de ringershut losgelaten en vloog hoog naar het zuiden weg; tijdens een latere mistnetronde werd hij 100 m zuidelijker nog even in een struweel van Witte Abelen *Populus alba* gezien. Een beschrijving van de vogel staat in appendix 1.

Castricum, 12 september 2003

Op vrijdag 12 september 2003 werd Vogelringstation Castricum bemand door HL, CSR en PV. Het was een bewolkte maar windstille, droge en vrij warme dag maar het etmaal ervoor en tot 06:00 was het licht bewolkt geweest bij een zwakke noordenwind. PV had om 06:50 de mistnetten geopend maar kon door gebrek aan laarzen het achterste net van de zogenaamde 'brugsectie' niet openen omdat er te veel water stond. HL liep daarom 10 min later nog even naar deze sectie

toe. Tot zijn verbazing trof hij, hoewel het nog schemerig was, in het tweede net van de sectie al een vogel aan, die hij onmiddellijk als Siberische Sprinkhaanzanger herkende door de 'lichtgevende' witte punten aan de staart. Dit net was weer hetzelfde als dat van de eerste twee vangsten, en alweer de vierde vangst in de 'brugsectie'; dit is extra opmerkelijk omdat er elders nog zes netten in moerassige gebiedjes staan opgesteld. De dag zou nog opmerkelijker worden omdat bij het vervolgen van de eerste mistnetronde onder meer een Snor *L. luscinioides*, een Veldrietzanger *Acrocephalus agricola* (12e geval voor Nederland) en een Waterrietzanger *A. paludicola* (26e van dat jaar voor Vogelringstation Castricum) werden aangetroffen, naast de meer gebruikelijke Sprinkhaanzangers *L. naevia*, Kleine Karekieten *A. scirpaceus* en een late Rietzanger *A. schoenobaenus*; later op de ochtend volgde onder meer nog een Sperwergrasmus *Sylvia nisoria*. De Siberische Sprinkhaanzanger werd rond 07:30 geringd (Arnhem AG08912). Ook nu werden weer andere ringers van Vogelringstation Castricum gewaarschuwd. In afwachting van de komst van fotografen werd de vogel in een bewaarzak gedaan waarbij hij door 'schrikruï' een aantal staartveren verloor (thans in het Zoölogisch Museum te Amsterdam (ZMA), Noord-Holland, onder collectienummer ZMA 55927). Hij werd gelijk met de Veldrietzanger en Waterrietzanger bij de vinkershut losgelaten (cf Plomp et al 2004) en niet meer teruggezien. Een beschrijving van de vogel staat in appendix 1.

Bloemendaal, 30 september 2004

Donderdag 30 september 2004 begon als een mooie droge en zonnige ochtend met een zwakke wind uit veranderlijke, meest oostelijke richting; ook de nacht en middag ervoor waren helder en droog geweest. André van Aken, Hans Akkerman en Erik Maassen waren die ochtend aan het vangen op de ringbaan van Vogelringstation Van Lennep te Bloemendaal. Doordat de meeste mistnetten in de voorafgaande dagen door diefstal verloren waren gegaan, stonden slechts zes netten opgesteld. Desondanks werden toch flink wat vogels gevangen. AvA haalde om 09:30 een sprinkhaanzanger uit het net die hij direct opvallend groot vond. EM determineerde hem op grond van de witte staartpunten als Siberische Sprinkhaanzanger en er werden foto's gemaakt. EM waarschuwde Arnoud van den Berg die behalve foto's ook geluidsopnamen kon maken; de vogel liet in de hand een variatie aan roepjes horen. Hij werd geringd (Arnhem AF94755) en nauwkeurig gemeten (zowel door AvdB als EM). Om 11:45 werd hij losgelaten, vloog een korte afstand en landde bovenop duindoornstruweel waarin hij zonder geluid te maken binnen korte tijd verdween. Een beschrijving van de vogel staat in appendix 1.

Castricum, 20 september 2005

Op dinsdag 20 september 2005 werd Vogelringstation Castricum bemand door HL, Rob Leurs, Rienk Slings en Piet Veldt. Het was mooi rustig weer met een zachte

399 Siberische Sprinkhaanzanger / Pallas's Grasshopper Warbler *Locustella certhiola*, eerstejaars, Kennemerduinen, Bloemendaal, Noord-Holland, 30 september 2004 (Arnoud B van den Berg/Vrs van Lennep)

400 Siberische Sprinkhaanzanger / Pallas's Grasshopper Warbler *Locustella certhiola*, Castricum, Noord-Holland, 20 september 2005 (André J van Loon)

wind (zuidwest 1) en vrijwel onbewolkt. Om 08:15 werd de vijfde Siberische Sprinkhaanzanger uit de geschiedenis van het ringstation gevangen. Ook deze vogel hing in een mistnet van de 'brugsectie'. Hij werd om 08:30 geringd (Arnhem AJ12720). In afwachting van de komst van de telefonisch gewaarschuwde André van Loon kreeg de vogel wat water en werd in een bewaarzak gedaan. Om 10:00 werd hij in één sessie gemeten, beschreven, gevideod en gefotografeerd, en om 11:00 bij de vinkershut losgelaten. Een beschrijving van de vogel staat in appendix 1.

Verspreiding en herkenning van ondersoorten

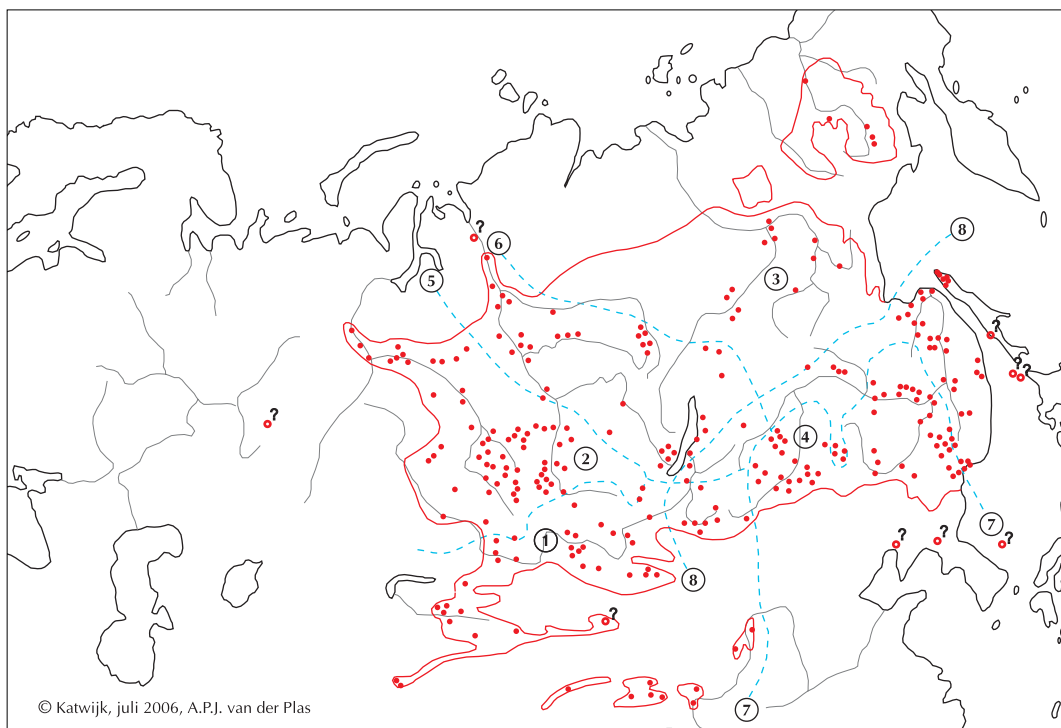
Siberische Sprinkhaanzanger broedt voornamelijk in Siberië, Rusland, van de midden-Ob en Irtysh-vallei oostelijk tot de Kolyma-vallei, de kusten van de Zee van Okhotsk en het Russische Verre Oosten (figuur 1). De soort breidt zich mogelijk naar het westen uit (Gordeev 1977), al kan hij door de geringe populatiedichtheid in westelijk Siberië en door de lage waarnemersintensiteit daar over het hoofd zijn gezien. De meest westelijke plaats waar recent zingende vogels zijn gehoord (en waar ze mogelijk ook broeden) ligt in de zuidwestelijke Oeral in het dal van de Yuryuzan (55:17 N, 58:09 O), noordoostelijk van Ufa in Bashkortostan, dus nog net in Europa (Valuyev & Valuyev 2003).

Alleen aan de hand van balgmateriaal uit de broed-

gebieden kan men vaststellen welke ondersoorten bij Siberische Sprinkhaanzanger zijn te onderscheiden. In diverse West-Europese en Noord-Amerikaanse zoölogische musea liggen vele op trek of in de wintergebieden verzamelde exemplaren waarin duidelijke variaties zijn te zien die mogelijk op geografie berusten; het is doorgaans echter niet duidelijk waar deze vogels zijn uitgebroed. Alleen in de musea van Sint-Petersburg en Moskou, Rusland, liggen voldoende broedvogels om de geografische variatie te onderzoeken en de kenmerken van elke ondersoort vast te stellen. Van dit materiaal is gebruik gemaakt door Sushkin (1925), Stegmann (1929), Johansen (1954) en Stepanyan (2003). Het nadeel van de revisies door deze auteurs is dat de ondersoortverschillen worden aangegeven voor broedvogels in tamelijk versleten voorjaars- of zomerkleed. Vogels die naar Europa afdwalen betreffen echter meest eerstejaars in vers herfstkleed die niet onmiddellijk daarmee vergelijkbaar zijn, mede ook omdat jonge vogels er toe neigen meer streping te hebben dan adulte. In het verleden is er ook verwarring geweest in naamgeving omdat vier van de zes meest in gebruik zijnde ondersoortnamen waren gebaseerd op vogels verzameld tijdens de trek of in het winterkwartier. Door onderzoek van het type-exemplaar van *certhiola* in het Zoölogisch Museum in Berlijn, Duitsland, door CSR is dit probleem grotendeels opgelost, zodat verder de terminologie gebruikt kan worden uit de revisie van Sushkin (1925), de auteur die ook de meest uitvoerige beschrijvingen van de ondersoorten geeft. Sushkins benaming van de vier ondersoorten wordt ook gevolgd door Cheng (1987), maar niet in de revisies van Stegmann (1929), Meise (1934) en Stepanyan (2003).

De variatie van drie ondersoorten is clinaal, zonder scherpe grenzen; hierbij heeft de zuidwestelijke ondersoort *centralasiae* de lichtste grondkleur en de minste streping, de noordwestelijke *certhiola* is wat donkerder en heeft zwaardere streping, en de noordoostelijke *rubescens* is het donkerst en heeft de zwaarste en meest uitgebreide streping. Het vierde taxon, *minor* in het zuidoosten, valt buiten deze cline, omdat het een tamelijk 'blonde' grondkleur combineert met zware streping; bovendien is dit taxon kleiner in afmetingen dan de drie andere en verschilt het in zang (Stegmann 1930-31). Het is mogelijk dat *minor* zelfs overlapt met *rubescens* (en dus als soort kan worden beschouwd), want *minor* broedt in het laagland van de midden-Amoer en Mantsjoerije, terwijl *rubescens* in hetzelfde gebied voorkomt, zij het op grotere hoogte, bijvoorbeeld in de Grote Khingan-bergen (Da Hinggan) in Noordwest-Mantsjoerije en in de bergen van Oost-Ussuriland, Rusland. Dit verklaart mogelijk ook de tegenstrijdige mededelingen over de broedvogels van dit gebied, waar de ene auteur kleine vogels ziet en de andere grotere (cf Sushkin 1925, Stegman 1929, Meise 1934, Kalyakin et al 1993). Vogels van Zuidoost-Transbaikalië in het Zoölogisch Museum in Berlijn zijn echter intermediair in afmetingen en combineren de 'blonde' grondkleur van *minor* met de matig ontwikkelde streping van *certhiola*.

De volgende ondersoorten worden onderscheiden,

FIGUUR 1 Broedgebieden van taxa van Siberische Sprinkhaanzanger *Locustella certhiola*. Rode stip: zeker of waarschijnlijk broedend (data van Roselaar & Shirihai in prep). Rode omlijning: waarschijnlijk broedend op grond van verspreiding van geschikt broedhabitat. Rode cirkel met ?: mogelijk broedend. 1 *centralasiae*; 2 *certhiola*; 3 *rubescens*; 4 *minor*; 5 globale grens tussen *certhiola* en *rubescens* volgens Sushkin (1925); 6 idem volgens Stepanyan (2003) (blijkbaar intergradatiezone tussen 5 en 6); 7 mogelijke zuidgrens van taxa van *certhiola*-groep (*centralasiae*, *certhiola*, *rubescens*); 8 mogelijke noordgrens van *minor* (tussen 7 en 8: mogelijke overlap tussen *certhiola*-groep en *minor*) / Breeding ranges of taxa of Pallas's Grasshopper Warbler *Locustella certhiola*. Solid red dot: certain or probable breeding (data from Roselaar & Shirihai in prep). Red lines: probable outer border of breeding range according to distribution of suitable habitat. Red circle with ?: possible breeding. 1 *centralasiae*; 2 *certhiola*; 3 *rubescens*; 4 *minor*; 5 approximate border between *certhiola* and *rubescens* according to Sushkin (1925); 6 idem according to Stepanyan (2003) (apparent intergradation zone between 5 and 6); 7 possible southern border of taxa of the *certhiola*-group (*centralasiae*, *certhiola*, *rubescens*); 8 possible northern border of *minor* (between 7 and 8: possible overlap area between *certhiola*-group and *minor*).

waarbij de kenmerken gebaseerd zijn op Sushkin (1925), Stepanyan (2003) en balgen onderzocht in de zoölogische musea van Amsterdam (ZMA) en Leiden (NNM/Naturalis; Nederland), Berlijn (ZMB; Duitsland) en Tring (NHM; Engeland); de primaire beschrijvingen zijn van adulte vogels in het wat gesleten voorjaarskleed:

L. c. centralasiae Sushkin, 1925

Broedt van Oost-Kazachstan en Xinjiang (Noordwest-China) tot West- en Centraal-Mongolië (behalve het gebied rond het Hövsgöl Nuur), en in de naburige Zuidoost-Russische Altai en Tuva, en in Noord-Qinghai en westelijk Binnen-Mongolië, China. Bleekste ondersoort; bovendelen olijfgrijs tot zeemkleurig olijfbroen met dieper zeemkleurige bovenstaartdekveren, met

smalle, vaag begrensde grijszwarte streping op kruin, mantel en bovenstaartdekveren; streping vaag op achterhals, vrijwel afwezig op voorhoofd en stuit. Wenkbrauwstreep grijs in vers kleed, uitlopend in grijs van achterhals (dit grijs nauwelijks verschillend in tint van het olijf van de rest van de bovendelen), maar wenkbrauwstreep crème tot wit in gesleten kleed en dan sterk contrasterend. Zijborst en flank zeemkleurig, ongevekt, slechts iets donkerder dan wit van overige onderzijde; toppen van onderstaartdekveren wit maar nauwelijks contrasterend met okerleur op veercentra; toppen van bovenvleugeldekveren en randen van tertials licht olijfbroen, naarmate slijtage vordert geleidelijk verblekend tot wit, eerst aan toppen van grote dekveren en op punt van binnenvlag van tertials. Slagpennen en centra van tertials en vleugeldekveren wat

minder diepzwart dan bij andere ondersoorten; olifbruin op staart uitgebreider, zwart beperkt tot smalle schachtstreep en smalle driehoek nabij veertop. In vers kleed iets warmer olifbruin op bovendelen en op randen van dekveren en tertials, soms iets meer contrasterend met grijze achterhals, en wat dieper crème op onderdelen, onderstaartdekveren warmer oker maar witte veertoppen onscherp begrensd; eerstejaars soms met fijne donker olifgrijze vlekjes op zijkeel en/of bovenborst. Groot: vleugel in 95 exemplaren 63-73 mm (balgmaten; vers is vleugel c 2% langer), staart c 50-57 mm.

L c certhiola Pallas, 1811 (synoniem *L c sparsimstriata* Meise, 1934)

Broedt van West-Siberië oostelijk tot het Baikalmeer en West-Transbaikalië, maar niet in de Zuidoost-Russische Altai en Tuva (*centralasiae*); gaat over in *rubescens* in de vallei van de Nizhnaya Tunguska volgens Stepanyan (2003) maar al vanaf de vallei van de midden-Yenisey volgens Sushkin (1925); gaat over in *minor* in Zuidoost-Transbaikalië, Oost-Mongolië en het naburige deel van noordelijk Binnen-Mongolië. Bovenzijde lichtbruin tot olifbruin, met duidelijke lichtgrijze tint op bovenkop en (vooral) achterhals, iets warmere olifbruine tot kaneelbruine bovenstaartdekveren, en met tamelijk vaag begrensde zwarte strepen op kruin, achterhals, mantel, rug en bovenstaartdekveren, c 2 mm breed op mantel maar smaller op kruin en achterhals; voorhoofd en stuit vrijwel ongestreept. Wenkbrauwstreep lang, vuilwit of crème, overgaand in grijs van achterhals. Flank en onderstaartdekveren licht kaneelbruin, laatste met witte toppen; keelzijden en borst zeemkleurig met enkele vage grijze vlekjes. Slagpennen en centra van tertials en vleugeldeken grijzig zwart tot roetkleurig, randen en toppen van tertials en dekveren lichtbruin of kaneelbruin, naarmate slijtage vordert geleidelijk verblekend naar zeemkleurig en wit, eerst op toppen van tertials en grote dekveren. Staart als in *centralasiae* maar met gemiddeld iets meer zwart op veertoppen. Jonge vogels in vers kleed wat warmer olifbruin van boven en met wat scherpere en meer uitgebreide zwarte streping op kruin en mantel; ook met warmere, meer kaneelkleurige borst, flank en bases van onderstaartdekveren en wat uitgebreidere grijszwarte vlekking op bovenborst. Groot: vleugel in 67 exemplaren (balgen) 66-74 mm, staart 49-61 mm.

L c rubescens Blyth, 1845

Broedt in Noordoost-Siberië, vanaf de Nizhnaya Tunguska naar het oosten tot de Kolyma-vallei en de westkust van de Zee van Okhotsk, naar het zuiden tot het Stanovoi-gebergte en de bergen van Noord-Transbaikalië, Noord-Mantsjoerije, Noord-Amoerland en het Russische Verre Oosten. Ondersoort met donkerste grondkleur; bovendelen roodbruin, zonder grijze en olifkleurige tinten van vorige taxa, bovenstaartdekveren kastanjebruin; kruin, mantel en bovenstaartdekveren zwaar gemarkeerd met 2-3 mm brede zwarte streping, vaak ook met wat smallere zwarte streping op voorhoofd en stuit. Wenkbrauwstreep lichtbruin, wei-

nig contrasterend met grijsbruine zijkop; zijborst, flank en onderstaartdekveren diep kaneelbruin, borst licht kaneelbruin tot beige, onderstaartdekveren met contrasterende witte toppen. Slagpennen en centra van tertials en vleugeldeken diep zwart, lichte randen van tertials en lichte toppen van bovenvleugeldeken rosig-bruin, niet zo snel tot wit verblekend als in vorige taxa. Staart voornamelijk zwart met beperkte hoeveelheid roodbruin op laterale 'notches' en op veerbases. Eerstejaars in vers herfstkleed wat donkerder sepiabruin van boven en meer donker olifbruin op flank, met kleinere donkere vlekjes of streepjes op zijkeel en bovenborst. Groot: vleugel in 30 exemplaren (balgen) 66-71 mm, staart 48-58 mm. Voor een afbeelding van *rubescens*, zie Dutch Birding 15: 246, plaat 173, 1993.

L c minor David & Oustalet, 1877

Broedt langs de midden-Amoer en de Ussuri en in oostelijk Binnen-Mongolië en Mantsjoerije, ten zuiden van het Stanovoi-gebergte. Grondkleur van bovenzijde ongeveer als in *certhiola*, lichtbruin, maar met rossige bovenstaartdekveren en met nog zwaardere zwarte streping dan *rubescens*, tot 3-4 mm breed op mantel en bovenstaartdekveren, wat smaller op voorhoofd, kruin, achterhals en stuit, in versleten kleed effen zwarte pet vormend. Wenkbrauwstreep duidelijk, crème tot wit. Onderzijde tamelijk licht zeemkleurig met vuilwitte keel en buik; onderstaartdekveren zeemkleurig met brede maar niet scherp afgescheiden witte veertoppen. Slagpennen en centra van tertials en vleugeldeken zwart, randen en toppen van bovenvleugeldeken en tertials smal, rossig, snel verblekend tot beige of vuilwit of geheel afslijtend. Eerstejaars in vers herfstkleed wat donkerder bruin van boven, donkerder oker op flank en op bases van onderstaartdekveren, en met uitgebreide scherpe grijszwarte vlekking op zijkeel en borst (soms tot 2 mm breed). Klein: vleugel in 43 exemplaren (balgen) 58-67 mm, staart 46-54 mm, nauwelijks overlappend met andere drie ondersoorten als exemplaren van gelijk geslacht vergeleken worden (mannetje 61-67 mm, vrouwtje 58-63 mm versus mannetje 66-74 mm, vrouwtje 63-69 mm in de andere drie). Voor een afbeelding van *minor*, zie Dutch Birding 15: 246, plaat 172 en 174, 1993.

Determinatie

De determinatie van de zes Nederlandse vogels als sprinkhaanzanger *L certhiola/lanceolata/naevia* leverde geen probleem op door de combinatie van gebogen vleugelvoorrand, sterk afgeronde staart, lange onderstaartdekveren (langste gelijk aan buitenste staartpen) en gestreepte bovendelen (cf Lewington et al 1991, Kennerley & Leader 1993, Svensson et al 2002). Het ontbreken van duidelijke streping op flanken en onderstaartdekveren sloot Sprinkhaanzanger en Kleine Sprinkhaanzanger uit (cf Verbelen & De Smet 2003); de laatste is ook uit te sluiten door de kleine vleugelmaat (maximaal 62 mm, n=102; Cramp 1992, Svensson 1992). De vleugellengte van de vogels overlapt deels met de grootste levend gemeten Sprinkhaanzangers (tot 69 mm; Cramp 1992) maar de brede vuilwitte toppen

TABEL 1 Maten en verwijzingen naar in Dutch Birding gepubliceerde afbeeldingen van in Nederland gevangen Siberische Sprinkhaanzangers *Locustella certhiola*. Maten in mm (cf Svensson 1992) en g. Handpennen van buiten naar binnen genummerd; p3 is langste. Vetgraad (0-5) volgens Busse & Kania (1970). – : niet gemeten / Measurements and references to photographs published in Dutch Birding of Pallas's Grasshopper Warblers *Locustella certhiola* trapped in the Netherlands. Measurements in mm (cf Svensson 1992) and g. Primaries numbered ascendantly; p3 is longest primary. Fat score (0-5) according to Busse & Kania (1970). – : not measured

	Castricum 5 oktober 1991 (Udding & Slings 1994)	Castricum 21 september 2002	Castricum 27 september 2002	Castricum 12 september 2003	Bloemendaal 30 september 2004	Castricum 20 september 2005
vleugel / wing	65	74	67	68	69 à 70	67
staart / tail	52	57	51	50	–	55
staartronding / tail graduation (t1-t6)	18	17	18	13	12.6	17
snavel tot schedel / bill to skull	14.9	–	16.2	13++	17.1	14.6
snavel tot neusgat / bill to nostril	–	–	7.6	8.1	–	–
lengte van notch op binnenvlag p2 (afstand tot top p2) / notch length on p2 (distance to tip of p2)	8.5	9.5	10.5	8	–	9
top p2 tot top p3 / p2-p3	3	5	2.5	3.5	5	4
top p4 tot top p3 / p4-p3	2	–	1.5	4	2.3	3.5
top p5 tot top p3 / p5-p3	4	–	5	7	5.2	7
top p10 tot top p3 / p10-p3	12.5	15.5	16	15	17.5	16
gewicht / weight	15.9	18.8	16.0	14.1	16.0	14.6
vetgraad / fat score	5	4	1	2	2	2
eerder gepubliceerde foto's / previously published photographs in Dutch Birding	15: 153, plaat 94, 1993; 16: 10, plaat 7-8, 1994	24: 388, plaat 358, 397, plaat 375, 2002; 25: 376, plaat 427 2003	24: 397, plaat 376, 2002	25: 405, plaat 459, 2003; 26: 375, plaat 540, 2004	26: 422, plaat 602, 2004	

van de vier of vijf buitenste staartpennen die sterk contrasteren met het donkere subterminale deel van de veren sluiten elke Sprinkhaanzanger uit, evenals de zwartige middelste en grote vleugeldekveren en tertials met hun contrasterende smalle bleke randen van gelijkmatige breedte. De gave randen van de slagpennen maken het aannemelijk dat alle vogels eerstejaars waren (adulte ruiën hun slagpennen meestal in het winterkwartier en trekken in het najaar met versleten pennen of gearresteerde slagpenrui; er zijn net als bij Sprinkhaanzangers echter mogelijk ook populaties die in de nazomer in het broedgebied een volledige rui voltooien en met verse pennen trekken; Cramp 1992).

Te oordelen naar foto's en beschrijvingen leken de exemplaren van 5 oktober 1991 (Udding & Slings 1994), 21 september 2002 en 12 september 2003 (van Spanje et al 2002) en 20 september 2005 sterk op elkaar: warm olijfbraun van boven, ook op de bovenstaartdekveren, een duidelijke grijze of wittige tint op het achterhoofd, zwarte streepjes op kruin en achter-

hals, diepzwarte strepen op de mantel van 2-3 mm breed, een vage oogstreep, warm zeem- of kaneelkleurige flanken en onderstaartdekveren, de laatste met witte toppen, zwarte slagpennen, en matig uitgebreid zwart op de staarttoppen. Daardoor passen zij het best bij pas geruide eerstejaars *certhiola*, de meest noordwestelijke ondersoort die vanuit Nederland gezien als dwaalgast het meest voor de hand ligt. De vogel van 30 september 2004 toonde wat bleker bruin dan de drie hiervoor genoemde exemplaren, de streping op de mantel was wat smaller en minder scherp begrensd, en de wenkbrauwstreep wat witter en scherper afgescheiden maar de vogel valt toch binnen de variatie van *certhiola*. De vogel van 27 september 2002 verschilde sterk van de overige. De donkere streping van de bovenzijde was smal, onscherp begrensd en weinig uitgebreid, de staart vertoonde weinig zwart, en de gehele grondkleur is tamelijk bleek zeemkleurig bruin van boven en olijfgrijs op de zijden. Daarmee lijkt de vogel goed bij de ondersoort *centralasiae* te passen, die wes-

telijk tot in de Tien Shan broedt, dus niet veel verder oostelijk dan waar Humes Bladkoningen *P. humei* vandaan komen.

De vleugelmaten van de Nederlandse vogels, 65-74 mm, gemiddeld 68.4 (sd 3.11, n=6) spreken de determinatie als een van de grote ondersoorten *certhiola* en *centralasiae* niet tegen. De variatie in maten is een aanwijzing dat zowel mannetjes als vrouwtjes Nederland bereiken. Bij de grote ondersoorten hebben mannetjes een vleugel van 69.1 (range 66-74, n=124), vrouwtjes van 66.6 (range 63-69, n=31) (Roselaar & Shirihai in prep); rekening houdend met een vleugelkrimp van 2% in deze series (zie Engelman et al 1983) was de vogel van 5 oktober 1991 (vleugel 65) een vrouwtje, die van 21 september 2002 (vleugel 74) een mannetje, die van 27 september 2002 (vleugel 67) waarschijnlijk een vrouwtje, die van 12 september 2003 (vleugel 68) onbekend, die van 30 september 2004 (vleugel 69-70) waarschijnlijk een mannetje en die van 20 september 2005 (vleugel 67) een vrouwtje.

Alle zes Nederlandse gevallen zijn aanvaard door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) maar er is geen uitspraak gedaan over de ondersoorten.

Voorkomen in West-Europa

In West-Europa is Siberische Sprinkhaanzanger een dwaalgast in het najaar waarvan bijna alle gevallen dateren tussen 10 september en 12 oktober. De meeste werden vastgesteld in Brittannië (32 tot en met 2005, waarvan maar liefst 28 in Shetland, Schotland) (Dymond et al 1989, Rogers et al 2002, Rogers et al 2005). Ook in Noorwegen zijn veel gevallen (10 tot en met 2005 waarvan zes op Utsira, Rogaland; cf van den Berg 2004, van den Berg & Haas 2005).

Behalve in Brittannië, Nederland en Noorwegen is de soort tot en met 2005 onder meer vastgesteld in België (3: 28 september 1989, 10 september 1997 en indien aanvaard 25 september 1999; cf van den Berg 1999, De Smet et al 2005), Frankrijk (3: 31 augustus 1987, 10-13 oktober 1998 en indien aanvaard 2 oktober 2003; Dubois et al 2000, van den Berg 2003), Ierland (2: 28 september 1908, 8 oktober 1990; Dymond et al 1989, Rogers et al 1991), Duitsland (1: 13 augustus 1856 op Helgoland, Schleswig-Holstein; Vauk 1972), Letland (1: 15 september 1971; cf Mitchell & Young 1997) en Polen (1: 12 september 1989; Komisja Faunistyczna 1991, Cofta 1996).

Dankwoord

Onze dank gaat uit naar alle ringers van Vogelringstation Castricum en Vogelringstation Van Lennep voor hun inzet. Sylke Frhnert (Institut für Naturkunde, Humboldt Universität zu Berlin, Duitsland) gaf toestemming materiaal in Berlijn te bekijken, inclusief het type-exemplaar van *certhiola*. Mike Wilson (Alexander Library, Edward Grey Institute, University of Oxford, Engeland) leverde de recente data over het voorkomen in de zuidwestelijke Oeral.

Summary

PALLAS'S GRASSHOPPER WARBLERS IN NOORD-HOLLAND IN SEPTEMBER 2002-05 On 21 September 2002, 27 September 2002, 12 September 2003 and 20 September 2005, first-year Pallas's Grasshopper Warblers *Locustella certhiola* were trapped and ringed at Castricum, Noord-Holland, the Netherlands. On 30 September 2004, one was trapped and ringed 17 km to the south at Bloemendaal, Noord-Holland. These were the second to sixth records for the Netherlands and also for the coastal Kennemerland region of Noord-Holland. The only previous record concerned a first-year trapped on 5 October 1991, also at Castricum. There are 57-59 records in western Europe up to and including 2005. Two-thirds were in Norway and Shetland, and date between 10 September and 12 October; there are two August records for France and Germany. Based on photographs and biometrics, the bird of 2004 closely resembled the subspecies *L. c. certhiola* from western Siberia (like the one on Utsira, Norway, the same day). The birds of 1991, 21 September 2002, 2003 and 2005 closely resembled each other; they were slightly heavier streaked above than the Bloemendaal bird of 2004 but are still best considered as *certhiola*. The bird of 27 September 2002 was even less distinctly streaked than the Bloemendaal bird of 2004 and closely agreed with the subspecies *L. c. centralasiae* from eastern Kazakhstan, Xinjiang and Mongolia. Diagnoses of the subspecies, based on breeding birds examined and on literature, are presented. After examination of the type specimen of *certhiola* in Berlin, Germany, *centralasiae*, *certhiola*, *rubescens* and *minor* are used as names for the subspecies, following Sushkin (1925) and Cheng (1987), rather than *centralasiae*, *sparsimstriata*, *rubescens* and *certhiola* for the same taxa in the same order, as done by Meise (1934) and Stepanyan (2003). The subspecies *centralasiae*, *certhiola* and *rubescens* grade into each other where they meet, but the subspecies *minor* is markedly smaller than the three others (wing male 61-67 mm, female 58-63, against male 66-74 and female 63-69 in skins of the others), is said to have a different voice (Stegmann 1929) and may overlap locally with *rubescens* in breeding range, and thus may form a separate species. However, it apparently grades into *certhiola* in south-eastern Transbaikalia, eastern Mongolia and the neighbouring part of northern Inner Mongolia, as birds from these areas combine the pale ground colour of *minor* with the moderate dark streaking of *certhiola* and have an intermediate size.

Verwijzingen

- van den Berg, A B 1999, 2003, 2004. WP reports: September-October 1999; late September-October 2003; late September-early November 2004. Dutch Birding 21: 284-295; 25: 400-421; 26: 392-411.
- van den Berg, A B & Haas, M 2005. WP reports: late September-late November 2005. Dutch Birding 27: 403-425.
- Busse, P & Kania, W 1970. Operation Baltic 1961-1967. Working methods. Acta Ornithol 12: 233-267.
- Cheng, T-h 1987. A synopsis of the avifauna of China. Hamburg.
- Cofta, T 1996. [First record of the Pallas's Grasshopper Warbler (*Locustella certhiola*) in Poland.] Not Ornitol 37: 143-146. [In Polish, English summary.]
- Cramp, S (redactie) 1992. The birds of the Western Palearctic 6. Oxford.
- De Smet, G, Adriaens, P, Vandegehuchte, M & BAHC 2005. Zeldzame zangvogels in België in 1998-2003. Eenendertigste rapport van het Belgisch Avifaunistisch Homologatiecomité. Natuur.oriolus 71: 37-47.
- Dubois, P J, le Maréchal, P, Oliosio, G & Yésou, P 2000. Inventaire des oiseaux de France. Avifaune de la France métropolitaine. Paris.

- Dymond, J N, Fraser, P A & Gantlett, S J M 1989. Rare birds in Britain and Ireland. Calton.
- Engelmoer, M, Roselaar, C S, Boere, G C & Nieboer, E 1983. Post-mortem changes in measurements of some waders. *Ringings & Migration* 4: 245-248.
- Gordeev, Y I 1977. Materialy po rasprostraneniyu ptits v Khanty-Mansiyskoi Okrug. [Data on distribution of birds in the Khanty-Mansiysk district.] *Ornitologiya* 13: 33-39. [In Russisch.]
- Johansen, H 1954. Die Vogelfauna Westsiberiens. *J Ornithol* 95: 64-110, 319-342.
- Kalyakin, M V, Babenko, V G & Nechaev, V A 1993. K voprosy o sistematicheskikh otnosheniyaakh Pevchego (*Locustella certhiola*) i Okhotskogo (*L. ochotensis*) Sverchkov. P 174-182. In: Rossolimo, O (redactie), Gibrizdization i problema vida u pozvonochnykh [Hybridisation and species problems in vertebrates.], *Sbornik Trudy Zool Muz MGU* 30. [In Russisch.]
- Kennerley, P R & Leader, P J 1993. Identification of Midden-dorff's and Styan's Grasshopper Warblers. *Dutch Birding* 15: 241-248.
- Komisja Faunistyczna 1991. Rzadkie ptaki obserwowane w roku 1989. *Not Ornitol* 32: 125-142.
- Lewington, I, Alström, P & Colston, P 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. London.
- Meise, W 1934. Die Vogelwelt der Mandschurei. *Abh Ber Mus Tiercke Völkerke Dresden* 18 (2): 1-86.
- Mitchell, D & Young, S 1997. Photographic handbook of the rare birds of Britain and Europe. London.
- Plomp, M, Olivier, R, Berlijn, M, Boon, L J R, van den Bosch, J, Ebels, E B, Lagerveld, S, Levering, H, Linckens, A, Luijendijk, T J C & de Vries, P 2004. *Dutch Birding jaaroverzicht 2003*. Videocassette/dvd. Linschoten.
- Rogers, M J & Rarities Committee 1991, 2002, 2005. Report on rare birds in Great Britain in 1990; in 2001; in 2004. *Br Birds* 84: 449-505; 95: 476-528; 98: 628-694.
- Roselaar, C S & Shirihai, H in prep. Handbook of geographical variation and distribution of Palearctic birds. Passerines. Londen.
- van Spanje, T M, Reijnders, R & Levering, H 2002. DB Actueel: Drie oostelijke *Locustella*-zangers binnen één week gevangen. *Dutch Birding* 24: 396-398.
- Stegmann, B '1928' [=1929]. Die Vögel Süd-Ost Transbaikaliens. *Ezhogodnik Zool Muz Akad Nauk SSSR* 29: 83-242.
- Stegmann, B 1930-31. Die Vögel des dauro-mandschurischen Uebergangsbietes. *J Ornithol* 78: 389-471; 79: 137-236.
- Stepanyan, L S 2003. Konspekt ornitologicheskoi fauny Rossii i sopredel'nykh territorii [Survey of the bird fauna of Russia and neighbouring territories]. Moskou. [In Russisch.]
- Sushkin, P P 1925. Notes on systematics and distribution of certain Palearctic birds. *Proc Boston Soc Nat Hist* 38: 1-55.
- Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Vierde druk. Stockholm.
- Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2002. ANWB Vogelgids van Europa. Tweede druk. Den Haag.
- Udding, H-J & Slings, Q L 1994. Siberische Sprinkhaanzanger bij Castricum in oktober 1991. *Dutch Birding* 16: 9-12.
- Valuyev, V A & Valuyev, K V 2003. [On some rare birds of Bashkiria.] In: Ryabitshev, V K (redactie), Materialy k rasprostraneniyu ptits na Urale, v Priural'ye i zapadnoy Sibiri, Ekaterinburg, pp 73-74. [In Russisch.]
- Vauk, G 1972. Die Vögel Helgolands. Hamburg.
- Verbelen, D & De Smet, G 2003. Vijf Kleine Sprinkhaanzangers in België in 1988-2000 en voorkomen in Europa. *Dutch Birding* 25: 221-234.

C S (Kees) Roselaar, Zoölogisch Museum, Universiteit van Amsterdam, Postbus 94766, 1090 GT Amsterdam, Nederland (roselaar@science.uva.nl)

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Nederland (arnoud.vandenbergh@planet.nl)

André J van Loon, Kastelenstraat 45-2, 1083 CB Amsterdam, Nederland (loon-gavia@planet.nl)

Erik Maassen, Wijk aan Zeeërweg 180, 1972 NW IJmuiden, Nederland (erik.maassen@zonnet.nl)

APPENDIX 1 Beschrijvingen van vijf / descriptions of five Siberische Sprinkhaanzangers / Pallas's Grasshopper Warblers *Locustella certhiola* in Noord-Holland in 2002-05

Castricum, 21 september 2002

GROOTTE, BOUW & INDRUK Forse *Locustella*, bovenzijde zwaar gestreept en onderzijde grotendeels effen zeemkleurig, met sterk afgeronde staart, lange onderstaartdekveren (reikend tot top van buitenste staartpen), en enigszins gebogen buitenste handpennen.

KOP Kruin olijfbruin, voorhoofd effen, vanaf voorokruijn smal zwart gestreept, vanaf achterkruin zwarte en olijfbruine streping gemengd met lichtgrijs en zeemkleur, achterhals smal grijs, zwart en zeemkleurig gestreept. Wenkbrauwstreep zeemkleurig met fijne grijze spikkels, niet scherp van kruin afgescheiden, aan achterzijde geleidelijk in achterhals overgaand, aan onderkant scherp afgescheiden door donkergrijze streep door oog, geleidelijk vager wordend achter oog. Smalle licht zeemkleurige oogring, voor en achter oog onderbroken door oogstreep. Oorstreek olijfgrijs, fijn bruin en crème gevlekt, geleidelijk overgaand in meer uniform olijfbruine zijhals, lichter zeemkleurig op 'bovensnor' waar onderaan begrensd door vage olijfgrijze snorstreep.

BOVENDELEN Mantel tot bovenstaartdekveren warm olijfbruin, bovenmantel en rug met zwarte niet scherp afgescheiden vlekken, benedenmantel, schouderveren en bovenstaartdekveren met scherpe zwarte streping van 2-3 mm breed, stuit

ongevlekt of met heel vage grijze vlekken.

ONDERDELEN Zijkeel, borst, flanken en onderstaartdekveren warm zeemkleurig, ongevlekt op wat fijne schachtstreepjes op benedenflank na, geleidelijk overgaand in gelig witte keel en middenbuik. Toppen van onderstaartdekveren wit (c 5 mm breed), niet scherp afgescheiden van zeemkleurige basis.

BOVENVLEUGEL Slagpennen grijzig zwart, buitenvlag van p2 (handpennen van buiten naar binnen genummerd) met smalle vuilwitte rand. Centrum van alula, tertials en bovenvleugeldeken diep zwart, scherp afgescheiden van warm lichtbruine rand; rand breder en warmer olijfbruin op middelste en lange kleine dekveren, smaller en van gelijkmatige breedte op grote dekveren en tertials, zeer smal en beperkt tot buitenvlag en veertop op alula en handpendekveren; rand langs toppen van grote dekveren en langs buitenvlag van tertials gebleekt tot crème of vuilwit.

ONDERVLEUGEL Ondervleugeldekveren en okselveren bleek gelig wit.

STAART Warm olijfbruin met smalle zwarte schachtstreep, verbredend tot c 1 cm brede band op veereinde; toppen van t2-t5 met sterk contrasterende zilvergrijze punt, smal op t2, toenemend tot c 6 mm breed op t6; buitenvlag van t6 met smalle vuilwitte rand. Vage grijze groeistrepen op t2-t6. Onderzijde staart grijszwart met contrasterend witte veertoppen op t2-t6.

NAAKTE DELEN Iris hazelnootbruin. Bovensnavel leizwart, snijranden en ondersnavel bleek hoorngeel met vleeskeurige tint, top van gony's met zwart vlekje. Poten vleeskleurig geel

met grijze tint op gewrichten en grijze nagels.

BIOMETRIE Zie tabel 1.

RUI & SLEET Geen actieve rui. Tamelijk vers eerstejaars kleeft, alleen staarttoppen en -zijden iets gesleten en bruine randen tertiaal en grote vleugeldekveren verbleekt tot wit.

GELUID Niet gehoord.

Castricum, 27 september 2002

GROOTTE & BOUW Postuur geheel vergelijkbaar met Sprinkhaanzanger maar met forse poten en opvallend brede, lange en sterk afgeronde staart.

KOP Bovenkop zeemkleurig bruin, voorhoofd ongestreept, kruin met smalle roetkleurige streping, op achterkruin geleidelijk overgaand in fijne donkergrijze en lichtgrijze streping van achterhals. Wenkbrauwstreep licht grijsig zeemkleurig boven teugel, smal maar scherp afgescheiden, overgaand in zeemkleurig bovendeel van smalle oogring; verder naar achter bleekgrijs met kleine roetkleurige vlekjes, verbredend naar en geleidelijk overgaand in kleur van achterhals. Korte maar scherp afgescheiden roetkleurige streep door oog, naar snavel toe donkergrijs, achter oog geleidelijk overgaand in olijfgrijs van rest van zijkop en zijnek. Onderste deel van oogring zeer smal, bleekgrijs. Smalle korte zeemkleurige 'bovensnor', aan onderzijde begrensd door korte vlekkerige olijfgrijze snorstreep.

BOVENDELEN Zeemkleurig bruin, iets warmer kaneelbruin op langste bovenstaartdekveren; mantel, schouderveren, rug en kortere bovenstaartdekveren met vaag begrensde roetkleurige streping, nauwelijks breder dan 1 mm op mantel en nog smaller op rug en kortere bovenstaartdekveren; stuit en langere bovenstaartdekveren ongestreept.

ONDERDELEN Kin en keel bleek zeemkleurig, geleidelijk overgaand in olijfgrijs van zijborst en flanken en in vuilwit van buik; onderstaartdekveren donker olijfgrijs met lichte menging van kaneelbruin, langere dekveren met brede maar onscherp begrensde vuilwitte top. Onderdelen voornamelijk uniform maar zijkeel met vage donker olijfgrijze vlekjes en zijborst, bovenflank en laterale onderstaartdekveren met zeer smalle donkere schachtstreepjes.

BOVENVLEUGEL Roetgrijs of grijsig zwart, kleine vleugeldekveren met brede zeemkleurig bruine rand, handpendekveren en alula met zeer smalle lichtgrijze rand, en middelste en grote vleugeldekveren en tertiaal met gelijkmatig smalle licht olijfbuine rand, laatste iets verbleekt op top, op top van binnenvlag van kortste tertiaal wit vlekje vormend, vaag ook aanwezig op top van middelste tertiaal. Slagpennen met smalle vage, bleek zeemkleurige rand langs buitenvlag en top, gebleekt tot vuilwit op top van binnenste handpennen; geen witte rand langs buitenvlag van p2 (handpennen van buiten naar binnen genummerd).

ONDERVLEUGEL Uniform licht olijfgrijs.

STAART Middelste paar (t1) en buitenvlag van t2-t6 warm olijfbuine, veerschacht zwart, binnenvlag van t2-t6 roetzwart; zeer vage grijzige groeistrepen op t2-t6. T2 met bleekgrijze of vuilwitte top van 2 mm breed, toenemend tot c 6 mm op top van t6, bleke toppen zonder zwarte subterminale tekening en tamelijk onscherp begrensd. Onderstaart roetzwart met grijze veertoppen.

NAAKTE DELEN Iris hazelnootbruin. Bovensnavel leigrijs, snijranden en ondersnavel gelig roze, meer vleeskleurig naar basis ondersnavel toe, laterale punt van ondersnavel met grijze tint. Poten diep vleeskleurig roze, op bovenoppervlak van tenen met uitgebreide leigrijze tint, vooral op gewrichten.

BIOMETRIE P1 1 mm langer dan langste grote handpendekveren. Zie verder tabel 1.

RUI & SLEET Geen actieve rui; vers eerstejaars kleeft met slechts zeer geringe slijtage op bovenvleugeldekveren en tertiaal, maar staartpunten duidelijk gesleten.

GELUID Niet genoteerd.

Castricum, 12 september 2003

GROOTTE & BOUW Postuur als forse Sprinkhaanzanger (ter vergelijking aanwezig).

KOP Kruin olijfbuine met tamelijk vage, smalle, zwarte strepen, op achterhoofd overgaand in lichtgrijs met fijne beige en zwarte streping. Wenkbrauwstreep tamelijk onopvallend, licht olijfgrijs met donkerdere grijze vlekjes, boven oorstreek geleidelijk overgaand in olijfbuine van zijhals.

BOVENDELEN Warm olijfbuine. Mantel, schouder en bovenstuit met opvallende sterk contrasterende korte diepzwarte strepen van c 2 mm breed, veel zwarter en scherper afgescheiden dan bij Sprinkhaanzanger (ter vergelijking aanwezig). Distaal deel van stuit en bovenstaartdekveren ook zwart gestreept maar streping vager, smaller en grijzer dan op mantel. Stuit niet opvallend rossiger dan rest van bovendelen.

ONDERDELEN Onderdelen vaal bleekgeel met onscherp afgescheiden olijfkleurige vlekjes op zijhals, zijborst en bovenflank en smalle donkergrijze streping op benedenflank. Onderstaartdekveren vuilwit met beigebruin veercentrum.

BOVENVLEUGEL Bovenvleugel en tertiaal opvallend roetzwart; smalle scherp contrasterende olijfbuine veerrand op grote dekveren en tertiaal, verbleekt tot vuilwit op top van tertiaal. Rand van kleine en middelste bovenvleugeldekveren warm olijfbuine, centrum zwart. Smalle vuilwitte rand langs buitenvlag van op één na buitenste handpen.

ONDERVLEUGEL Vaal bleekgeel.

STAART Staartpennen zwart met brede, olijfbuine randen langs veerbasis. Randen uitgebreidst op binnenste pen (t1) en vrijwel afwezig op buitenste (t6). Toppen vuilwit ('pale buffish-grey'), sterk contrasterend met zwart, breedst (c 5 mm) op t5 en t6, smalst (c 1-2 mm) op t2 en ontbrekend op t1.

NAAKTE DELEN (beschreven van foto's) Iris grijsbruin. Bovensnavel donkergrijs met lichte rozegele snijrand van basis tot vlak voor grijze punt. Ondersnavel rozeachtig met grijze punt. Poot licht vleeskleurig.

BIOMETRIE Langste tertiaal ongeveer even ver reikend als armpentoppen. Zie verder tabel 1.

RUI & SLEET Geen actieve rui. Geheel gaaf verenkleed.

GELUID Niet genoteerd.

Bloemendaal, 30 september 2004

GROOTTE & BOUW Postuur als van Sprinkhaanzanger maar iets forser en met iets langere snavel. Gebogen vleugel en afgeronde staart.

KOP Kruin met zwarte vlekjes op lichte groenbruine ondergrond, tezamen streperig petje vormend, met weinig vlekjes op voorhoofd. Brede wenkbrauwstreep egaal crèmekleurig, niet scherp begrensd, duidelijk voor en achter oog, naar achteren toe geleidelijk grijsachtig wordend. Teugel licht met (afhankelijk van houding al dan niet) vaag begrensde groengrijze streep tussen mondhoek en oog. Oorstreek bleek groenbruin met vooral achter oog smalle crèmekleurige vlekjes. Onderkant oorstreek vaag begrensd. Kin en keel licht geelachtig.

BOVENDELEN Mantel groenbruin met opvallende zwarte veercentra, tezamen streperig patroon vormend. Benedenrug en stuit ongestreept warm roodbruin. Bovenstaartdekveren donker roodbruin met vaag begrensd zwart veercentrum.

ONDERDELEN Borst en buik licht geelachtig met weinig vage, fijne, zwarte streping op borst; buik centraal lichtst. Flank, onderbuik en onderstaartdekveren ongestreept, warm roodbruin, meer beige op onderstaartdekveren.

BOVENVLEUGEL Slagpennen grijs met brede bruine rand overgaand in zeer smalle, scherp begrensde lichte zoom rond top. Aan buitenvlag van buitenste twee handpennen, buitenste grote dekveer en duimvleugel witachtige rand. Op binnenvlag van drie tertiaal kleine maar opvallende witte druppelvlek aan top. Dekveren zwartachtig met groenbruine zoom.

ONDERVLEUGEL Slagpennen lichtgrijs. Ondervleugeldekveren witachtig met vage bruine vlekken op middelste handdekveren.

STAART Staartpennen zwartbruin, zwartst nabij top, met vage zwarte groeibanden en opvallende brede witte toppen. Witte toppen breedst op buitenste pennen en smaller wordend naar binnen toe, op binnenste pennen ontbrekend.

NAAKTE DELEN Iris donker bruingrijs. Bovensnavel donker grijs met lichtgele snijrand van basis tot vlak voor grijze punt. Ondersnavel rozeachtig met lichtgele mondhoeke, lichtgele snijrand en grijze punt. Neusgat aan basis lichtgeel. Poot licht vleeskleurig. Nagel licht.

BIOMETRIE P3 (handpennen van buiten naar binnen genummerd) met versmalde buitenvlag. Handpenprojectie 16.2 mm (afstand tussen punt van langste tertial en punt van p3). Afstand tussen onderste en middelste tertial 6.7 mm, tussen middelste en bovenste 8 mm. P1 38.3 mm korter dan langste handpen (p3), 2 mm korter dan langste handpendekveer. Onderstaartdekveren even lang als buitenste staartpen. Snavelbreedte 3.3 mm (voorkant neusgat) tot 3.6 mm (achterkant neusgat). Tarsuslengte 22.7 mm. Achternagellengte 8.6 mm (beide poten). Zie verder tabel 1.

RUI & SLEET Geen rui. Binnenste staartpennen aan top gesleten.

GEDRAG In hand actief, veel rondkijkend en roepend, soms in vinger pikkend.

GELUID In hand diverse roepjes, te omschrijven als: zacht *tac tac*, luid en smakkend *TAK*, snelle *trrrrrr* ratel, scherp en wat nasaal *wèèèèh*, en zacht *tk* en *plíc*. (Geluiden opgenomen en in collectie van The Sound Approach.)

Castricum, 20 september 2005

ALGEMEEN 'Gestreepte *Locustella*-zanger' met nog net zichtbare witte toppen aan staartpennen.

KOP Kruin vrij donker, veren met donker centrum en lichte, gesleten zoom. Zomen grijsachtig wit, gebleekt. Opvallende wenkbrauwstreep, tamelijk donker vuil geelwit overkomend, van ongeveer bovensnavel ter hoogte van neusgat tot achter oog; boven oog iets warmer geel. Oogstreep (inclusief teugel) donkerbruin. Oorstreek en ooring ongeveer zelfde kleur als wenkbrauwstreep.

BOVENDELEN Grondkleur warm donker geelbruin, donkere streping (door veren met donker centrum). Stuit duidelijk minder gestreept dan rug en bovenstaartdekveren. Streping op bovenstaartdekveren smal (donkere schachtstrep). **ONDERDELEN** Keel direct onder snavel ongestreept geelachtig wit. Onderzijde van keel en bovenborst donker zeemkleurig met donkere lengtestreepjes; deze 'band' aan onderzijde gescheiden van onderborst/buik door warm donker zeemkleurige ongestreepte band. Buik vuilwit met zeemkleurige zweem. Flank warm donker zeemkleurig. Onderstaartdekveren opvallend lang (verder reikend dan top van kortste (buitenste) staartpen), egaal warm donker zeemkleurig, zonder tekening.

VLEUGEL Arm- en handpennen donker grijsbruin met smalle zeemkleurige zoom langs basale deel van buitenvlag, vooral op binnenste armpennen tot aan top doorlopend. Tertials donkerbruin met vrijwel gelijkmatig brede, scherp afgetekende zeemkleurige zomen op binnen- en buitenvlag. Vage aanduidingen van zogenoemde 'bulge' (stippelvormige verbreding van tertialzomen op met name binnenvlag nabij veertop), soms moeilijk te zien (maar op sommige foto's duidelijker). Grote dekveren getekend als tertials, met donkerbruin veercentrum en smalle, scherp begrensde, licht zeemkleurige zoom op binnen- en buitenvlag.

STAART Van boven: Grotendeels warm donker geelbruin met donkerbruine schacht; over hele lengte vage, smalle, regelmatige donkere bandering. Staartpennen t2-6 op distaal derde deel donker grijsbruin, en alleen op buitenste (t4-6) nog restant van grijswitte top zichtbaar; centrale staartpen (t1) met smallere, onduidelijke donkere eindband. Van onder: Grotendeels grijsbruin, aan top breed donker grijs, sporen van gesleten grijswitte toppen zichtbaar op alle staartpennen behalve centrale. Donker grijze kleur af en toe terugkomend in basale grijsbruine deel van staartpennen.

NAAKTE DELEN Iris donker grijsbruin. Oogrand donkerbruin. Bovensnavel donker hoornkleurig, halverwege tussen neusgat en punt met gele snijrand. Ondersnavel geel, met donkere langwerpige vlek nabij punt. Mondhoeken ver naar achteren lopend (tot hoogte van voorkant van oog), geel. Poten geelbruin. Nagels iets donkerder, licht hoornkleurig.

BIOMETRIE Vleugel 67 mm, staart 55 mm, tarsus 21.4 mm, snavel (tot schedel) 14.6 mm, gewicht (10:30) 14.6 gr, vetgraad 2 (cf Busse & Kania 1970).

VLEUGELSTRUCTUUR (handpennen van binnen naar buiten genummerd) Typische gebogen *Locustella*-vleugelrand. Vleugel-top=p3; p4=3.5 mm korter, p5=7 mm, p6=9 mm, p7=12 mm, p8=13.5 mm, p9=15 mm, p10=16 mm, p2=4 mm en p1=33 mm korter; p1 even lang als langste handpendekveer. Buitenvlag van p3 versmald. Alleen duidelijke notch op binnenvlag van p2, notchlengte 9 mm.

STAARTSTRUCTUUR 12 staartpennen. Staart sterk afgerond. Verschil tussen kortste (buitenste) en langste (binnenste) staartpen 17 mm (maar pennen sterk gesleten).

RUI EN SLEET Geen rui. Verenkleed, inclusief handpennen, gaaf, behalve kop (licht gesleten) en staartpennen (sterk gesleten toppen).

GELUID In hand (heel soms) en na loslaten zacht *tsik* (herinnerend aan Zwartkop maar zachter).

GEDRAG In hand zeer levendig en pikkend. Na loslaten na 10 m landend aan voet van kruipwilgstruik en daar enkele malen roepend. Bij nadering verdwijnt in begroeiing en niet meer zichtbaar (ook al stond er iemand pal naast).

Steenortolaan bij Castricum in oktober 2004

C S (Kees) Roselaar & Vrs Castricum

Op zaterdag 16 oktober 2004 werd op het ringstation van de Vogelwerkgroep Castricum in het Noordhollands Duinreservaat, Noord-Holland, een Steenortolaan *Emberiza buchanani* gevangen (Wijker et al 2004). De vogel kwam rond 10:45 aanvliegen, reagerend op de vluchtroep van Geelgors *E citrinella* die bij de vinkershut werd afgespeeld en liet zich door de ringers Richard Reijnders, Jan Visser en Arnold Wijker met het slagnet verschalken. Al in het veld vielen de witte oogring en lange staart op; in de hand toonden de kaneelrode keel en het ontbreken van scherpe bruinrode hoeken op de buitenvlag van de tertials al snel aan dat het geen gewone Ortolaan *E hortulana* was maar een Steenortolaan. De donkere strepen op zijborst en flank en de aanwezigheid van juveniele tertials, staartpennen, slagpennen en buitenste grote dekveren wezen op een eerstejaars vogel. Hij werd gemeten, gewogen en geringd door AW (Arnhem AK 17502) en beschreven door de telefonisch gewaarschuwde Kees Roselaar. Na het fotograferen en videoën door medewerkers van het Vogelringstation Castricum werd hij ruim een uur later bij de hut losgelaten. Bij het loslaten werden vluchtoepjes op video vastgelegd. Hij streek neer op een hoge, vrij kale duintop met wat struiken in het westelijke deel van het infiltratiegebied waar hij onder andere door Cock Reijnders bestudeerd kon worden. De vogel zat toen geruime tijd doodstil laag in een Kardinaalsmuts *Euonymus europaeus*. De meeste tijd was alleen de borst zichtbaar maar soms kon ook de kop worden gezien, waarbij dan vooral de witte oogring en de fijne snavel opvielen. Daarna vloog hij driemaal een korte afstand, waarbij steeds de lange staart de aandacht trok. In het veld was dit een markant kenmerk. Eenmaal zat hij even geheel open in een kale struik en ook toen trok de staart de aandacht. Dit kwam vooral omdat hij deze een paar maal spreidde en er mee 'kwikte' als een kwikstaart *Motacilla*. De volgende dag kon hij op die plek en in de omliggende duinen niet worden teruggevonden.

De waarneming is door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) aanvaard als eerste geval voor Nederland en voor West-Europa (cf van der Vliet et al 2005).

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op notities van CSR, foto's van Guido Keijl, André van Loon en Arnold Wijker (cf Dutch Birding 26: 432, plaat 610, 2004), en videobeelden van Henk Levering (cf Plomp et al 2005). Per veerpartij is aangegeven of deze al geruid was naar eerste winterkleed of nog veren van het juveniele kleed betrof.

GROOTTE & BOUW Typische gors met opvallend lange staart.

KOP & HALS (Eerste winterkleed) Kruin, zijkop en achterhals olijfgrijs met fijne zwartige lengtestreepjes, laatste bijna afwezig op voorhoofd, teugel en kortere oordekveren en iets breder (c 0.5 mm) en zwarter op achterhoofd. Zijhals iets bleker dan zijkop, meer asgrijs. Smalle maar zeer duidelijke witte oogring. Scherp afgescheiden mondstreep achterwaarts vanaf onder-snavel wit met vage bleekgele tint. Smalle maar scherp afgescheiden, korte donkergrijze baardstreep aan beide zijden van keel, duidelijke lijn vormend tussen bleke mondstreep en vuilwitte keel. Veren op keel met kaneelrode bandering op middendeel, verborgen onder brede vuilwitte veertop.

BOVENZIJDE (Eerste winterkleed) Gehele bovenzijde, van mantel tot bovenstaartdekveren, tamelijk koud olijfgrijs, iets donkerder dan kop, zonder spoor van rode tinten, behalve op tegen sleet beschermde basale delen van buitenste schouderveren, waar tint meer olijfbraun. Benedenmantel en schouderveren met korte, diep zwarte, scherp afgescheiden lengtestreepjes, tot 2 mm breed. Vage donkergrijze streping op rug en kortere bovenstaartdekveren; langere bovenstaartdekveren met smalle zwarte schachtstrepen. Stuit vrijwel effen olijfgrijs.

ONDERZIJDE (Eerste winterkleed) Bovenborst met smalle, korte, grijszwarte lengtestrepen; streping iets langer, zwarter en verder omlaag lopend op de zijborst. Flank en dij bleek olijfgrijs met licht okerkleurige gloed, geleidelijk overgaand in vuilwit van overige onderdelen. Veren van bovenborst tot onderstaartdekveren met breed kaneelrood centrum, ten dele tevoorschijn komend onder witte veertoppen op middenborst, buik en onderstaartdekveren en goed zichtbaar als oranje-rood waas.

STAART (Juveniele kleed) Centrale staartpennen (t1) zwartbruin met olijfbroene veerranden, naar zijden verblekend tot vuilwit, overige pennen zwartbruin tot zwart, t2-5 met smalle olijfbroene randen langs buitenvlag; t5 met grote, sterk contrasterende witte wig op top van binnenvlag, 27 mm lang, zwartbruin van top van buitenvlag niet over veerschacht heen reikend in het wit; binnenvlag van t6 met zelfde wig als t5, 31 mm lang, en met middendeel van buitenvlag wit, geleidelijk overgaand in donker olijfbraun naar veertop toe. Onderstaart zwart, witte wiggen op binnenvlag t5-t6 als beschreven bij bovenzijde.

VLEUGEL (Juveniele kleed) Slagpennen, handpenderveren en alula olijfzwart met smalle, grijsz-grijz-olijfbroene rand langs buitenvlag en top, zeer smal en ten dele verbleekt tot wit op topen van slagpennen. Middelse dekveren en buitenste grote dekveren donker olijfgrijs tot zwartachtig, met smalle licht olijfbroene buitenranden, geleidelijk overgaand in smalle taankleurige rand langs veertop, maar laatste verbleekt tot wit en deels afgesleten op middelste dekveren en binnenste juveniele grote dekveren. Centrale middelste dekveren in actieve rui, voornamelijk afwezig of in pin. Tertials met donker olijfgrijze tot zwartachtige binnenvlag en centrum, taankleurig olijfgrijze buitenrand smal op basaal deel maar sterk verbreedend naar top toe zonder scherpe inkeping te vormen in het zwart; buitenste randen en toppen verbleekt tot wit en ten dele zwaar gesleten, vooral op middelste tertial. Ondervleugelde dekveren en okselveren wit, grijs van centrum van langere veren en van veren langs vleugelboeg ten dele zichtbaar.

401-402 Steenortolaan / Grey-necked Bunting *Emberiza buchanani*, eerstejaars mannetje, Castricum, Noord-Holland, 16 oktober 2004 (Arnold Wijker)

403-404 Steenortolaan / Grey-necked Bunting *Emberiza buchanani*, eerstejaars mannetje, Castricum, Noord-Holland, 16 oktober 2004 (Guido O Keijl)

VLEUGEL (Eerste winterkleed) Kleine dekveren en binnenste twee grote dekveren met zwartig olijfgrijs centrum, naar veertop toe in punt uitlopend; brede veerranden licht taankleurig olijfgrijs, niet scherp afgescheiden.

NAAKTE DELEN Iris donker grijsbruin. Snavel opvallend helder vleeskleurig roze, iets gelig bij mondhoek en op snijrand, zonder zwart op culmen of snaveltop. Poten vleeskleurig met grijze tint, puurder loodgrijs op gewrichten en nagels.

BIOMETRIE (Maten genomen conform Svensson 1992.) Vleugellengte 88 mm. Staart 70 mm. Snavel tot schedel 15.3 mm, snavel tot bevedering 9.8 mm, snavelhoogte aan basis 5.3 mm, snavelbreedte aan basis ondersnavel 5.9 mm. Vleugel-formule: vleugeltop p3-4 (handpennen genummerd van buiten naar binnen), p2 0.5 mm korter, p5 2 mm, p6 7.5 mm, p7 1.3 mm en p10 23 mm korter dan vleugeltop; vleugeltip (afstand p3-10) 23 mm. Gewicht 21.5 g. Vetgraad 3 (cf Busse & Kania 1970).

GELUID Roep in vlucht *tsjiep ... tziptsjiep ... tsjiep ... tzip*.

Determinatie

Bij de determinatie van de vogel en voor het bepalen van geslacht en leeftijd is gebruik gemaakt van de gegevens die in 1991-92 door CSR zijn verzameld ten behoeve van Cramp & Perrins (1994) in de zoologische musea van Amsterdam (ZMA), Berlijn (ZMB), Bonn (ZFMK), Leiden (Naturalis) en Tring (NNM). Voor bepaling van de ondersoort van de *Castricum*-vogel werden deze collecties nog eens bezocht in 2005 met foto's van de *Castricum*-vogel (behalve ZFMK). Het materiaal in deze collecties kwam uit Oost-Oezbekistan (negen vogels), Zuidoost-Turkije (acht), India (zeven), Zuid-, Centraal- en Oost-Kazakstan (zeven), Iran (zes), Kirgyzstan (zes), Zuidoost-Afghanistan (twee), West-China (Xinjiang, twee), West-Pakistan (Chaman, twee) en Zuidwest-Turkmenistan (één).

Vergelijking met dit materiaal maakte duidelijk dat de *Castricum*-vogel een eerstejaars mannetje was: hij vertoonde contrast in vorm, kleur en slijtage tussen de binnenste en buitenste grote dekveren en toonde rui op de middelste dekveren, wat kenmerkend is voor eerstejaars vogels (volwassen vogels hebben een complete rui in de nazomer in het broedgebied en zijn in geheel vers kleed vanaf eind september, cf Mauersberger 1982). Volwassen mannetjes zijn grotendeels wijnkleurig rood op de onderzijde; deze kleur wordt in de herfst slechts ten dele verborgen door smalle witte randen langs de toppen van de veren; jonge mannetjes en volwassen vrouwtjes hebben bredere wittere veerranden op de onderzijde waardoor het rood veel meer verborgen is. Eerstejaars vrouwtjes hebben in de herfst vrijwel geen rood en hebben een onderzijde die voornamelijk zeemkleurig is met uitgebreide donkere streping op borst en bovenflank. De *Castricum*-vogel vertoonde de kleur van een jong mannetje.

Deze geslachts- en leeftijdsbepalingen gelden ten dele ook voor de beide andere ortolanensoorten en de verenkleden van Ortolaan, Bruinkeelortolaan *E. caesia* en Steenortolaan vertonen veel overeenkomst, vooral in andere kleden dan adulte mannetjes. Op basis van biometrie en verenkleding is de *Castricum*-vogel echter met zekerheid als Steenortolaan te determineren.

Maten (zie tabel 1)

De vleugel en vleugelpunt van Bruinkeelortolaan zijn korter dan die van de beide andere soorten, en de staart van Steenortolaan is langer. Er is echter wel overlap in maten, behalve in vleugelpunt. De vleugelstaartratio van Ortolaan is hoger maar er is enige overlap met beide andere. De verschillende snavelmaten overlappen aanzienlijk maar Bruinkeelortolaan tendert naar een kortere snavel en Ortolaan naar een dikere snavel, voornamelijk door de hogere en bredere ondersnavel. De vleugel van de *Castricum*-vogel past het beste op een mannetje (van elke soort), de staart past het beste op Steenortolaan, de vleugelstaartratio sluit Ortolaan uit en de snavelvorm past het beste bij Steenortolaan. Zie voor meer maten en staart-vleugelratio ook Mauersberger (1982) en Svensson (1992); de eerstgenoemde met gebruik van iets verschillende meetmethodieken.

Patroon van wit op buitenste staartpennen (zie ook tekeningen in Svensson 1992)

1 Wit op t6. Alle drie soorten hebben witte wiggen op de top van de binnenvlag. De wig is het kortst bij Bruinkeelortolaan (tabel 1). Bij Ortolaan en Bruinkeelortolaan is de donkere vlek aan de top van de buitenvlag ook 1-4 mm breed en loopt tot c 1 cm over de schacht door tot op de binnenvlag; dit is niet het geval bij de onderzochte Steenortolanen of de overloop is daar minder dan 1 mm breed. Bij de *Castricum*-vogel reikt het zwart niet over de schacht heen; dit patroon past het best op Steenortolaan. **2** Wit op t5. Bruinkeelortolaan heeft een korte witte vlek op de punt van de binnenvlag die aan de basis vrijwel recht is afgesneden; beide andere hebben een langere schuin verlopende wig op de binnenvlag. Bij de onderzochte balgen hadden echter ook drie Ortolanen en één Steenortolaan een recht afgesneden vlek, namelijk vier vogels die zowel op t5 als t6 een relatief kleine wig hadden. De *Castricum*-vogel had een duidelijke wig en was dus in ieder geval op grond van dit kenmerk geen Bruinkeelortolaan. **3** Wit op t4. De aanwezigheid van een wit puntje of witte vlek of rand langs de punt van de binnenvlag wordt vaak opgegeven als een goed kenmerk voor Bruinkeelortolaan (Svensson 1992); de beide andere soorten zouden geen wit hebben. Echter, het wit ontbrak geheel bij 22 van de 34 onderzochte Bruinkeelortolanen, en een witte vlek of wig (tot 15 mm lang) was daarentegen wel aanwezig bij vier van de 22 op dit kenmerk onderzochte Ortolanen. Kleine witte vlekken op de punt hebben ook de neiging om door slijtage geheel te verdwijnen. De *Castricum*-vogel had geen wit op t4.

Patroon op tertiaals

Het zwart op de basis van de middelste en langste tertiaal van Ortolaan en Bruinkeelortolaan vormt bij alle leeftijden op de buitenvlag een haakse hoek met de schacht omdat het zwart plotseling plaats maakt voor een vrijwel vierkante rossigbruine vlek op de punt van de tertiaal. Bij Steenortolaan versmalt het zwart ook snel naar de punt toe maar de scheiding tussen zwart en

TABEL 1 Maten van ortolanen *Emberiza* gemeten aan studiebalgen in natuurhistorische musea van Amsterdam (ZMA), Berlijn (ZMB), Bonn (ZFMK), Leiden (NNM) en Tring (NHM). Volgorde in elke kolom: gemiddelde, aantal gemeten exemplaren en spreiding. Bij vleugelmaat van Castricum-vogel is rekening gehouden met 2% krimp om maat van levende vogel met balgmaat te kunnen vergelijken (cf Engelman et al 1983). Meetmethodes: zie Svensson (1992); snavelbreedte is breedte van ondersnavel aan basis / Measurements of *Emberiza* buntings measured from skins in zoological museums in Amsterdam (ZMA), Berlin (ZMB), Bonn (ZFMK), Leiden (NNM) and Tring (NHM). Sequence in each column: mean, number of skins measured and range. For Castricum bird, 2% shrinking in wing length has been taken into account to compare measurement of live bird with skin measurements. Measuring methods: see Svensson (1992); bill width is width of lower mandible at base.

	Steenortolaan / Grey-necked Bunting <i>E. buehneri</i>	Castricum, 16 oktober 2004	Bruinkeelortolaan / Cretzschmar's Bunting <i>E. caesia</i>	Ortolaan / Ortolan Bunting <i>E. hortulana</i>
vleugel mannetje / wing male	88.5 (33) 86-92	86.2	85.5 (49) 82-89	89.8 (107) 83-97
vleugel vrouwtje / wing female	84.2 (8) 80-86	—	81.7 (25) 78-87	84.7 (35) 81-87(-90)
staart mannetje / tail male	69.9 (20) 64-73	70	65.0 (40) 61-69	64.8 (19) 60-69
staart vrouwtje / tail female	65.6 (5) 63-66	—	61.9 (18) 59-66	61.8 (8) 58-64
vleugel-staartratio / wing to tail ratio	1.28 (25) 1.23-1.35	1.23	1.32 (48) 1.25-1.36	1.37 (28) 1.32-1.43
snavellengte (beide geslachten) / bill length (both sexes)	14.7 (20) 13.4-16.7	15.3	13.3 (44) 12.5-14.2	14.5 (26) 13.6-15.1
snavelhoogte / bill depth	5.74 (7) 5.4-6.1	5.3	5.81 (29) 5.2-6.3	6.07 (24) 5.3-6.7
snavelbreedte / bill width	5.88 (7) 5.2-6.7	5.9	6.34 (31) 5.7-7.0	6.86 (25) 5.9-7.3
vleugelpunt / wing tip (p3-p10)	20.5 (5) 18-24	23	19.9 (23) 17-22	23.2 (11) 21-26
witte wig / white wedge t6	36.5 (5) 31-40	31	28.4 (34) 23-33	30.8 (22) 25-35
witte wig / white wedge t5	30.8 (5) 25-37	27	20.7 (33) 14-25	23.8 (22) 17-29

bruin vormt meer een S-bocht dan een haakse hoek (cf Dernjatin 2006). De Castricum-vogel had nogal rommelige juveniele tertials die tamelijk sterk afgesleten waren maar het zichtbare patroon was als bij Steenortolaan. Onder de onderzochte Ortolanen waren overigens ook twee vogels met juveniele tertials die geen scherpe hoek vertoonden maar meer een patroon als van Steenortolaan.

Bovendelen

Bij eerste-winter Ortolaan zijn mantel, schouderveren en rug tot bovenstaartdekveren uitgesproken olijfbraun, naar de bovenstaart toe iets meer rossig bruin. Bij vrouwtjes heeft de kruin ook die grondkleur, bij mannetjes is vaak een olijfgroene tint aanwezig, het duidelijkst op het voorhoofd. Bij Bruinkeelortolaan is de grondkleur van de bovenzijde meer rossig bruin, met een uitgesproken vosrode tint op stuit en bovenstaartdekveren; bij mannetjes kan de grondkleur van de kruin grijs of grijsig bruin zijn. Bij eerste-winter Steenortolaan is de grondkleur van de bovenzijde licht olijfbraun met een okerkleurige tint (ondersoort *E. b. cer-ruti*) of donkerder olijfgrijs (*E. b. neobscura*), ook op de stuit en bovenstaartdekveren. Bij mannetjes is de grondkleur van de kruin soms wat lichter asgrijs. Steenortolaan heeft doorgaans een rossige tot kastanjebruine buitenvlag aan de buitenste schouderveren maar met name bij eerstejaars vogels van *neobscura* ontbreekt die regelmatig (Mauersberger 1982). De breedte van de strepen op de bovenzijde varieert enigszins; alle drie soorten tonen in de eerste herfst smalle zwarte strepen

op de kop (in tegenstelling tot adulte mannetjes in broedkleed) en bredere zwarte streping op de mantel, schouder en rug. Op de stuit en de bovenstaartdekveren is de donkere streping vaag en grijsig of vrijwel geheel afwezig. De Castricum-vogel komt in kleur en mate van streping goed overeen met Steenortolaan en mist het groen op het voorhoofd van Ortolaan en het rossig tot roodbruin op stuit en bovenstaartdekveren van Ortolaan en Bruinkeelortolaan. Overigens is de kleur van de bovenzijde nogal afhankelijk van slijtage en bij alle drie soorten wordt de zwarte streping scherper afgescheiden en de grondkleur grijsiger naarmate de slijtage vordert.

Onderdelen

De drie soorten zijn in hun eerste herfst zeer variabel op de onderzijde. Ze vertonen alle een donkergrijze tot zwarte baardstreep en donkere streping op de bovenborst, die soms tot de benedenborst en de flank kan reiken; vrouwtjes tonen hierbij uitgebreidere en bredere streping dan mannetjes. Bruinkeelortolaan toont gemiddeld zwaardere en uitgebreidere streping dan Ortolaan, en Steenortolaan gemiddeld wat smallere en minder uitgebreide streping, maar de overlap is aanzienlijk. De Castricum-vogel komt wat streping betreft goed overeen met mannetjes Steenortolaan maar sommige mannetjes Ortolaan hebben een gelijke mate van streping. De grondkleur van de onderzijde is in de herfst nog variabelere dan de streping: sommige vogels hebben een lichtere of donkerdere okerkleurige tint op borst, flank, dij en onderstaart (het donkerst bij Bruin-

405 Steenortolaan / Grey-necked Bunting *Emberiza buchanani*, eerstejaars mannetje, Castricum, Noord-Holland, 16 oktober 2004 (André J van Loon) **406** Steenortolaan / Grey-necked Bunting *Emberiza buchanani*, eerstejaars mannetje, Castricum, Noord-Holland, 16 oktober 2004 (Arnold Wijker) **407-408** Steenortolaan / Grey-necked Bunting *Emberiza buchanani*, eerstejaars mannetje, Castricum, Noord-Holland, 16 oktober 2004 (Henk Levering)

keelortolaan, het lichtst bij Steenortolaan) en een witte keel, buik en anaalstreek, en lijken daarmee op juveniele; dit is vooral bij vrouwtjes het geval. Veel vogels (vooral mannetjes) tonen echter de kleuren van het adulte kleed op de onderzijde, al zijn die kleuren vaak nog geheel of ten dele bedekt onder bredere of smallere witte veerranden. Bij Ortolaan zijn de mondstreep en keel vaak al grotendeels bleekgeel en is wat grijs zichtbaar op de bovenborst en rossig oranje op de benedenborst en buik; bij Bruinkeelortolaan en Steenortolaan kunnen mondstreep, keel, borst en buik al iets tot veel rossig oranje tonen, een tint die zich bij Bruinkeelortolaan (maar niet Steenortolaan) uitbreidt tot de onderstaartdekveren. De Castricum-vogel, met (deels verborgen) rossig oranje tinten op keel, borst en buik, kan op grond van dit kenmerk geen Ortolaan zijn, terwijl de rozewitte onderstaart Bruinkeelortolaan uitsluit.

Snavelkleur

De snavel is geheel roze bij Ortolaan en Steenortolaan, soms met een donker culmen bij Bruinkeelortolaan. De Castricum-vogel had een geheel roze snavel.

Geluid

Dankzij de video-opname met de serie roepjes bij het loslaten konden Arnoud van den Berg en Magnus Robb het geluid vergelijken met geluidsopnames van *E b cerutii* uit Oost-Turkije (collectie The Sound Approach). De roepjes bij het wegvliegen bleken het sterkst overeen te komen met die van opvliegende Steenortolaan en leken veel minder op Ortolaan of Bruinkeelortolaan in een soortgelijke situatie (Magnus Robb in litt).

Naamgeving en ondersoorten

Het aantal ondersoorten (twee tot drie) en hun verspreiding en naamgeving heeft in het verleden tot veel verwarring geleid (cf Kozlova 1930, Dunajewski 1937,

Vaurie 1956, Ivanov 1969, Byers et al 1995, Stepanyan 2003). Hier worden Vaurie (1956, 1959) en Paynter (1970) gevolgd; beide auteurs zijn met kleine wijzigingen in verspreiding nagevolgd door Dickinson (2003). Deze bronnen onderscheiden drie ondersoorten: **1** *E b cerrutii* in Oost-Turkije, Transkaukasië, Noord-, West- en Zuidwest-Iran, en Zuidwest-Turkmenistan. Deze ondersoort heeft olijfbroene bovendelen met vage donkerbruine schachtstrepen op mantel en schouderveren; deze strepen tonen een duidelijk kaneelrode omzoming; **2** *E b neobscura* in Kazakstan, oostelijk tot West- en Zuid-Mongolië, zuidelijk tot de noordhelling van de bergen langs de zuidrand van het Fergana bekken in Noordoost-Oezbekistan, Noord-Tadzjikistan en West-Kyrgyzstan. Deze ondersoort heeft olijfgrijze bovendelen, gemarkeerd door 1-2 mm brede zwarte streping op mantel- en schouderveren maar zonder kaneelrode tint op deze veren, behalve op de buitenvlag van de buitenste rij schouderveren (laatste kenmerk vaak alleen zichtbaar bij adulte mannetjes); en **3** *E b buchanani* in Zuidoost-Iran, Afghanistan, de bergen van West-Pakistan en de heuvels van Zuidoost-Oezbekistan en Zuid-Tadzjikistan. Deze ondersoort lijkt op *cerrutii* maar met meer uitgebreide kaneelrode veercentra op de bovendelen, sterker contrasterend met de smallere olijfgrijze veerranden.

Oppervlakkig gezien lijkt de bovenzijde van *cerrutii* uniform zandkleurig olijfbroen, van *neobscura* uniform koud olijfgrijs met zwarte streepjes en van *buchanani* roodbruin en olijfgrijs gemengd, maar in versleten broedkleed worden de bovendelen bij alle drie ondersoorten grijzer; door veertoppen op te tillen is de kleur van ongesleten veerdelen eronder echter nog goed zichtbaar. Deze verschillen waren ook duidelijk waarneembaar in het onderzochte materiaal in musea. Met name het verschil tussen de vogels van Oost-Turkije en Iran met rodere bovenzijde en vogels van Kazakstan en het Tien-Shangebergte met grijzere bovenzijde was opvallend en constant. Vergelijking van dit materiaal met een serie foto's van de Castricum-vogel geeft aan dat deze eenduidig tot *neobscura* behoorde, en niet tot *cerrutii* of *buchanani*. Vanwege onbekendheid met de (mogelijke) variatie binnen de ondersoorten van Steenortolaan is de vogel echter niet tot op ondersoort aanvaard door de CDNA (cf van der Vliet et al 2005). Op basis van het ten behoeve van dit artikel verrichte onderzoek lijkt een (her)beoordeling door de CDNA op dit punt wenselijk.

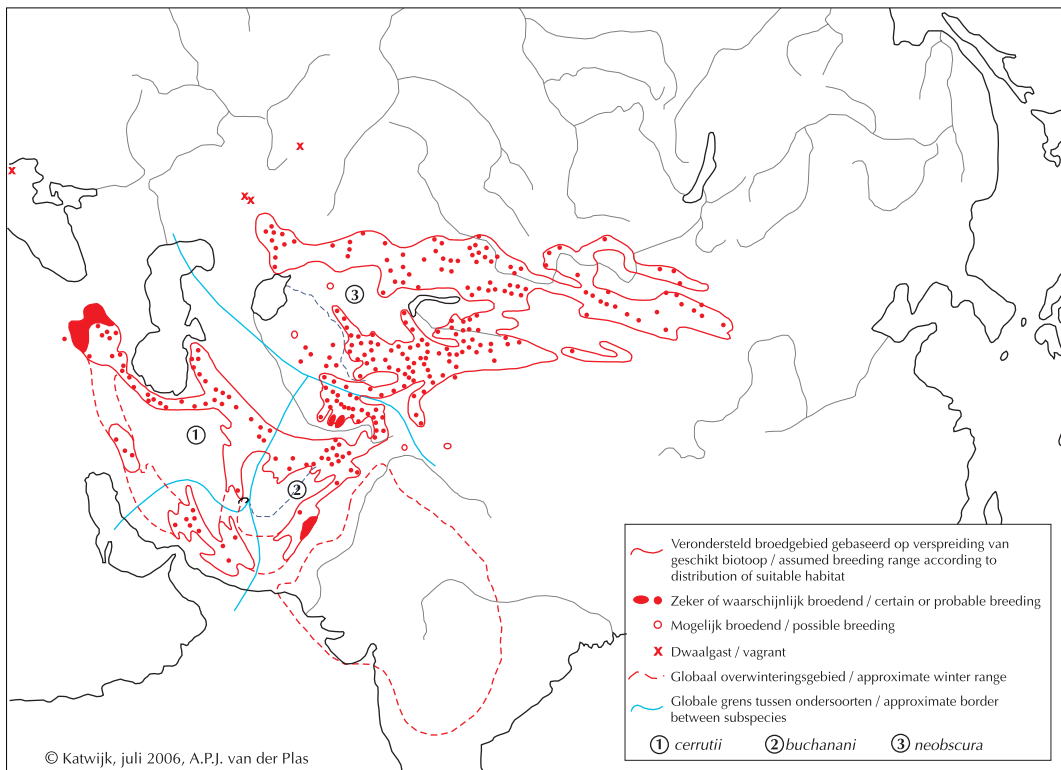
Verspreiding en habitat

Bij de vangst in Castricum werd enkele malen 'de eerste voor Europa' geroepen (cf Alkmaarsche Courant van 20 oktober 2004, katern Stad en Streek, p 1; NOS-Jeugdjournaal van 20 oktober 2004) maar de soort is al eerder als dwaalgast in Rusland vastgesteld (zie onder). Vogelgidsgids met West-Paleaartische verspreidingskaarten (zoals Svensson et al 2002) tonen alleen een verspreiding in de bergen van Oost-Turkije, Armenië en Nachitsjevan (Azerbeidzjan); mogelijk broedt de soort ook bij Burqush in Syrië (Sandgrouse 21: 191, 1999). Dit betreft echter de zuidelijke ondersoort *cerrutii*, ter-

wijl de Castricum-vogel de kenmerken van de oostelijke ondersoort *neobscura* vertoonde, die wijd verspreid is in Centraal-Azië. Voor het broedgebied, zie figuur 1. De dichtstbijzijnde broedgebieden van *neobscura* zijn het Mugodzhary-plateau en de heuvels tussen Chelkar en de Paskevicha-baai ten noorden van het Aralmeer, die een zuidelijke uitloper van de Oeral in West-Kazakstan vormen. Op het Mugodzhary-plateau is het een wijdverbreide soort (Kovshar & Davygora 2003); dit gebied ligt nauwelijks verder van Nederland dan de Turkse broedgebieden, op c 3500 km. Mogelijk komt de Castricum-vogel hier vandaan; het gebied is waarschijnlijk ook een belangrijk herkomstgebied van een deel van de Bonte Tapuiten *Oenanthe pleschanka* die als dwaalgast in West-Europa worden gezien (op dezelfde dag als de vangst bij Castricum werd een Bonte Tapuit op Terschelling, Friesland, ontdekt; cf van der Vliet et al 2005). Oostelijk reikt het broedgebied van *neobscura* via de Kirgizeensteppe (Kazakstan) en het Tien-Shangebergte tot in West- en Zuid-Mongolië.

Steenortolaan is voor zover bekend viermaal in Europa vastgesteld. Nikolai Zarudny ving voor 1900 tweemaal een exemplaar in de omgeving van Orenburg, Rusland, waaronder één op 23 april (jaar niet vermeld; Grote 1919, Dementiev & Gladkov 1954). Orenburg ligt in het zuidoosten van Europees Rusland, niet ver van het broedgebied, en de soort zou hier mogelijk zelfs kunnen broeden (Kozlova 1930), omdat het Mugodzhary-plateau tot vlak ten zuiden van de stad tot in Europa doorloopt. Daarnaast werd een exemplaar gevangen op 25 mei 1983 op Slangeneiland (Ostrov Zmeinyy) in de noordwestelijke Zwarte Zee, behorend bij Oekraïne. Deze vogel bevindt zich in het museum van Kiev (Branta 1: 19-20, 1998). Valuyev & Valuyev (2003) zagen veel verder naar het noorden een exemplaar op 15 juni 2003 in het dal van de Yuryuzan'-rivier (55:17 N, 58:09 O), ten noordoosten van Ufa in Bashkortostan, westelijk van de Oeral. Vaak wordt in de literatuur ook een vogel genoemd die eind juni 1880 door Gustav Radde werd verzameld in het laagland van Derbent (aan de kust van de Kaspische Zee, Dagestan, Rusland, noordelijke Kaukasus). De beschrijving, hoewel aan '*huttoni*' (= *buchanani*) toegeschreven (Radde 1884), maakt echter duidelijk dat het hier een grijskoppige en witkelige variant van Ortolanen is aan te treffen (cf Cramp & Perrins 1994) en waarvan balgen aanwezig zijn in onder meer BMNH en ZMA.

Alle ondersoorten zijn trekvogel en overwinteren in de laaglanden van Pakistan en India; *cerrutii* schijnt wat meer in Zuid-Pakistan en in het gebied rond Bombay (Mumbai) in West-India te overwinteren en *neobscura* wat meer in Noord- en Centraal-India (Mauersberger 1982). De voorjaartrek valt in Tadzjikistan en Kazakstan meest tussen half april en half mei en de broedgebieden worden daar tussen half augustus en half september weer verlaten (Ivanov 1969, Korelov et al 1974). De broedplaatsen van *neobscura* in Kazakstan en Mongolië liggen meestal op 500-1500 (bij uitzondering tot 2500) m hoogte, op kale stenige hellingen en in kloven op geïsoleerde heuveltoppen in de

FIGUUR 1 Broedgebieden van ondersoorten van Steenortolaan *Emberiza buchanani*. Gegevens uit Roselaar & Shirihai (in prep) / Breeding ranges of subspecies of Grey-necked Bunting *Emberiza buchanani*. Data from Roselaar & Shirihai (in prep)

woestijn; *cerrutii* broedt vaak veel hoger maar in vergelijkbare biotopen, meestal op 2000-3700 m (Stresemann 1928, Kozlova 1930, Paludan 1938, 1940, 1959, Johansen 1944, Ivanov 1969, Erard & Etchécopar 1970, Piechocki & Bolod 1972, Korelov et al 1974, Desfayes & Praz 1978, Roberts 1992, Roselaar 1995, Grimmett et al 1998).

Op veel plaatsen komt Steenortolaan naast Ortolaan voor, vooral in het lagere deel van zijn verticale verspreiding, onder meer in Turkije, Noord-Iran, de Tien Shan en het Mugodzhary-plateau. Ortolaan broedt in het algemeen meer op hellingen die wat rijker met opgaande struiken begroeid zijn. Beide hebben echter altijd open grond nodig waar ze foerageren op insecten, zaden en knoppen.

Dankwoord

Wij danken Cock Reijnders voor het ter beschikking stellen van zijn veldwaarnemingen, Renate van den Elzen (ZFMK, Bonn), Sylke Frahnert (ZMB, Berlijn), Robert Prŷs-Jones (NHM, Tring) en René Dekker (NNM/Naturalis, Leiden) voor het verlenen van toegang tot de door hen beheerde zoölogische collecties, en Mike Wilson (Alexander Library, Edward Grey

Institute, University of Oxford, Engeland) voor het verstrekken van recente informatie over het voorkomen van Steenortolaan in Bashkortostan en op het Mugodzhary-plateau.

Summary

GREY-NECKED BUNTING AT CASTRICUM IN OCTOBER 2004 On 16 October 2004, a Grey-necked Bunting *Emberiza buchanani* landed on the grounds of the bird ringing station at Castricum, Noord-Holland, the Netherlands, lured by a call of Yellowhammer *E. citrinella* played near the clap nets. It was trapped, ringed and measured. In the next hour, descriptions, videos and photographs were taken, and the bird was sound-recorded at release. From its plumage, it was identified as a first-year male, separable from males of Ortolan Bunting *E. hortulana* and Cretzschmar's Bunting *E. caesia* of similar age by the relatively long tail, relatively long and slender-based all-pink bill, black-and-rufous pattern on the tertials (without the so-called 'Emberiza pattern' with sharply-cornered hook), black-and-white pattern of the outermost tail-feather (no black of outer web invading white wedge on inner web), presence of pink feather-centres on throat and breast (no yellow on throat, no grey on breast), and call. Photographs were compared with specimens from the breeding grounds in the collections of the zoological museums of Amsterdam and Leiden (Netherlands), Berlin (Germany), and Tring (England) and with descriptions

made in the museum of Bonn (Germany), proving that the bird perfectly matched the subspecies *E b neobscura*, breeding from the Mugodzhary Plateau in western Kazakhstan east to Mongolia. This subspecies is characterized by predominantly greyish olive-brown upperparts patterned with narrow but fairly pronounced black streaking on lower mantle and scapulars, lacking the rufous borders along the less clearly defined dark shaft-streaks on mantle and scapulars shown by the subspecies *E b cerrutii* from eastern Turkey, Transcaucasia, western and northern Iran, and south-western Turkmenistan. The Castricum bird was the fifth and westernmost record for Europe, earlier observations being restricted to two birds recorded at Orenburg (south-eastern European Russia) before 1900 and more recent ones at Snake Island (Ostrov Zmeinyy), Black Sea, Ukraine, on 25 May 1983 and near Ufa, western Urals, Bashkortostan, Russia, on 15 June 2003. The species may breed in the Orenburg and Ufa regions, as these are close to the known breeding area on the Mugodzhary Plateau.

Verwijzingen

- Busse, P & Kania, W 1970. Operation Baltic 1961-1967. Working methods. Acta Ornithol 12: 233-267.
- Byers, C, Olsson, U & Curson, J 1995. Buntings and sparrows: a guide to the buntings and North American sparrows. Mountfield.
- Cramp, S & Perrins, C M (redactie) 1994. The birds of the Western Palearctic 9. Oxford.
- Dementiev, G P & Gladkov, N A 1954. The birds of the Soviet Union 5. [English translation of Ptitsy Sovetskogo Soyuza.] Jerusalem.
- Dernjatin, P 2006. Concerning the identification of Grey-necked Bunting. Alula 12: 88-90.
- Desfayes, M & Praz, J-C 1978. Notes on habitat and distribution of montane birds in southern Iran. Bonner zool Beitr 29: 18-37.
- Dickinson, E C (redactie) 2003. The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world. Derde druk. Londen.
- Dunajewski, A 1937. Bemerkungen über einige mittelasiatische Vögel. Acta Orn Mus Zool Polonici 2 (6): 69-86.
- Engelmoer, M, Roselaar, C S, Boere, G C & Nieboer, E 1983. Post-mortem changes in measurements of some waders. Ringing & Migration 4: 245-248.
- Érard, C & Etchécopar, R-D 1970. Contribution à l'étude des oiseaux d'Iran (Résultats de la mission Etchécopar 1967). Mém Mus natl Hist nat (A) 66: 5-146.
- Grimmett, R, Inskipp, C & Inskipp, T 1998. Birds of the Indian subcontinent. Londen.
- Grote, H 1919. Ornithologische Beobachtungen aus dem südlichen Uralgebiet (Orenburg) – ein Beitrag zur Kenntnis der Orn Ostrublands, 1 Teil. J Ornithol 67: 337-383.
- Ivanov, A I 1969. Ptitsy Pamiro-Alaya. [The birds of the Pamir-Alai Mountains.] Leningrad. [In Russian.]
- Johansen, H 1944. Die Vogelfauna Westsiberiens, 2. Teil. J Ornithol 92: 1-105.
- Korelov, M N, Kuz'mina, M A, Gavrilov, E I, Kovshar', A F,

- Gavrin, V F & Borodikhin, I F 1974. Ptitsy Kazakstana 5. [The birds of Kazakhstan 5.] Alma-Ata. [In Russian.]
- Kovshar, A F & Davygora, D A 2003. [On the avifauna of the Mugodzhary Plateau and the upper Emba river.] Selevinia 2003: 73-97. [In Russian.]
- Kozlova, E V 1930. Ptitsy yugo-zapadnogo Zabaikal'ya, severnoi Mongolii i tsentral'noi Gobi. Materialy Komissii po issledovaniyu Mongolii i Tuvin'skoi Narodnykh Respublik i Buryat-Mongol'skoi ASSR 12. Leningrad.
- Mauersberger, G 1982. Zur Gefiederfolge von *Emberiza buchanani* (Blyth). Mitt Zool Mus Berlin 58, suppl Ann Ornithol 6: 101-113.
- Paludan, K 1938. Zur Ornithologie des Zagrosgebietes, W.-Iran. J Ornithol 86: 562-638.
- Paludan, K 1940. Contributions to the ornithology of Iran. Danish Sci Invest Iran 2: 11-54.
- Paludan, K 1959. On the birds of Afghanistan. Vidensk Medd Dansk naturhist Foren 122: 1-332.
- Paynter, R A (redactie) 1970. Check-list of birds of the world 13. Cambridge, Massachusetts.
- Piechocki, R & Bolod, A 1972. Beiträge zur Avifauna der Mongolei 2, Passeriformes. Mitt Zool Mus Berlin 48: 41-175.
- Plomp, M, Berlijn, M, van Dam, P, Ebels, E B, Groenendijk, C, Levering, H, van der Maat, G, Menkveld, E, de Waard, H, van der Water, S & Wight, H-J 2005. Dutch Birding jaaroverzicht 2004. Videocassette and dvd. Linschoten.
- Radde, G 1884. Ornithologica. Die Vogelwelt des Caucasus. Kassel.
- Roberts, T J 1992. The birds of Pakistan 2, Passeriformes. Karachi.
- Roselaar, C S 1995. Songbirds of Turkey – an atlas of biodiversity of Turkish passerine birds. Haarlem.
- Roselaar, C S & Shirihai, H in prep. Handbook of geographical variation and distribution of Palearctic birds, Passerines. Londen.
- Stepanyan, L S 2003. Konspekt ornitologicheskoi fauny Rossii i sopredel'nykh territorii. [Survey of the bird fauna of Russia and neighbouring territories.] Moskou.
- Stresemann, E 1928. Die Vögel der Elburs-Expedition 1927. J Ornithol 76: 313-411.
- Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Vierde druk. Stockholm.
- Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2002. ANWB vogelgids van Europa. Tweede druk. Den Haag.
- Valuyev, V A & Valuyev, K V 2003. [On some rare birds of Baskiria.] In: Ryabitshev, V K (redactie), Materialy k rasprostraneniyu ptits na Urale, v Priural'ye i zapadnoy Sibiri, Ekaterinburg, pp 73-74.
- Vaurie, C 1956. Fringillidae: the genera *Emberiza*, *Calcarius*, and *Plectrophenax*. Systematic notes on Palearctic birds 23. Am Mus Novit 1805: 1-27.
- Vaurie, C 1959. The birds of the Palearctic fauna. Passeriformes. Londen.
- Wijker, A, Reijnders, R & Roselaar, C S 2004. DB Actueel: Steentortolaan bij Castricum. Dutch Birding 26: 431-432.

C S (Kees) Roselaar, Zoölogisch Museum, Universiteit van Amsterdam, Postbus 94766, 1090 GT Amsterdam, Nederland (roselaar@science.uva.nl)
Vrs Castricum, p/a Bergstraat 31, 1931 EN Egmond aan Zee, Nederland (vinkenbaan@vvgcastricum.nl)

Sperweruil bij Westerbork in oktober 2005

Peter van Wetter, Eric Jan Alblas & Gert Ottens

Op zondag 30 oktober 2005 maakte Han Luc Holtkamp gebruik van het bijna nazomerse weer. Hij bezocht per fiets de bossen rond voormalig Kamp Westerbork bij Hooghalen in Drenthe. Omstreeks 14:00 ontdekte hij daar een vogel die hij niet kende en die hij later die middag met behulp van een vogelboek thuis op naam bracht als Sperweruil *Surnia ulula*. De volgende dag, maandag 31 oktober, vertelde hij 's ochtends collega Eric Jan Alblas over de waarneming. EJA vond de beschrijving zo alarmerend – zeker met het oog op de invasie van deze soort die tegelijkertijd in zuidelijk Finland gaande was – dat hij de rest van de ochtend vrij nam om te gaan zoeken. Ook verwittigde hij Klaas Haas, beheerder van de Dutch Birding-vogellijn. KH belde Peter van Wetter, die in de nabijheid van de plek werkt. PvW begaf zich eveneens naar de plek. Aanvankelijk leek de gezamenlijke zoektocht op niets uit te lopen en na enige tijd werd besloten het zoeken te staken, nadat een open plek als laatste optie zou zijn gescand. Onderweg naar deze plek zagen PvW en EJA

een vogel met een lange staart in de top van een naald-boom. Eén blik door de kijker onthulde een onmiskenbare Sperweruil! De serene rust die de vogel uitstraalde werd niet gedeeld door EJA en PvW, bij wie euforie, ongeloof en totale verbijstering om voorrang streden. Nadat de eerste adrenaline was uitgewerkt werd KH gebeld met het nieuws dat de uil was gevonden. Vervolgens werd het nieuws rond 10:30 verspreid onder vogelend Nederland. EJA en PvW probeerden hem daarna zo goed mogelijk in beeld te houden. Na c 10 min hield de uil het voor gezien en vloog weg. Gelukkig kon hij gemakkelijk worden teruggevonden. Dat bleek minder gemakkelijk toen hij, kort voor het arriveren van de eerste vogelaars, een dicht bosperceel invloog. Gedurende een zenuwslopend half uur bleef hij buiten beeld. Gelukkig werd hij teruggevonden door een medewerker van Staatsbosbeheer en vanaf dat moment toonde hij zich weergaloos aan de massaal arriverende vogelaars, die de gehele dag van de vogel konden genieten. Het gebrek aan schuwheid leverde schitteren-

409 Sperweruil / Northern Hawk Owl *Surnia ulula ulula*, eerstejaars, Westerbork, Drenthe, 31 oktober 2005
(Harm Niesen)

410 Sperweruil / Northern Hawk Owl *Surnia ulula ulula*, eerstejaars, Westerbork, Drenthe, 31 oktober 2005
(Michel Veldt)

de foto's en videobeelden op. Ondertussen joeg hij regelmatig. Dit resulteerde in de vangst van meerdere muizen, waaronder Bosmuizen *Apodemus sylvaticus*. Hij werd gezien tot het invallen van de duisternis, rond 16:30. Tegen de verwachting en hoop van velen in kon hij de volgende dag helaas niet meer worden gevonden (cf Alblas 2005).

Beschrijving

Onderstaande beschrijving is gebaseerd op veldnotities van PvW, foto's van vele fotografen (cf Dutch Birding 27: 429, plaat 533, 450, plaat 562, 2005) en videobeelden van Leo Boon (Boon & Slaterus 2006).

GROOTTE & BOUW Middelgrote uil met opvallend lange en vrij smalle staart, waardoor bouw en formaat wel wat weg hadden van vrouwtje Sperwer *Accipiter nisus*. In vlucht relatief grote kop, relatief korte en spitse vleugels en lange staart opvallend. In zit aan beide poten twee tenen zichtbaar. In zit twee tenen naar voren geplaatst. Tenen met scherpe, kromme nagels. **KOP & BOVENDELEN** Kop aan voorzijde wit, met bruine, zeer fijne streping op verder witte kruin, zwarte sluijer die aan zijde van kop breedst was en met witte wang. Sluijer boven oog diagonaal naar snavel lopend, wat vogel 'strengte blik' gaf. Oog aan binnenzijde (naar snavel toe) zwart omrand. Onder snavel wat 'uitwaaijende' donkere vlek. Achterzijde van kop donkerbruin, met duidelijk zichtbaar licht patroon ('vals gezicht'). Mantel, rug en schouderveren donkerbruin. Schouderveren met lichtgrijze tot witte top; toppen grootst en meest wit op buitenvlag van buitenste schouderveren, aan weerszijden onderbroken witte baan vormend; baan nergens geheel wit lijkend. Door patroon van

witte toppen op schouderveren van achteren gezien lichte V zichtbaar.

ONDERDELEN Op hals aan weerszijden horizontale zwarte band zichtbaar (links duidelijker dan rechts), onderzijde van sluijer vormend. Borst en buik wit met zowel op borst als buik horizontale, donkere bandering. Tussen bandering en zwarte band op hals horizontale lichtere baan. Banderings meest dicht direct onder horizontale lichtere baan. Banderings ook aanwezig op onderstaartdekveren. Bevedering van poot wit.

VLEUGEL Bovenvleugel overwegend donkerbruin met witte vlekjes. Tertials met rafelige binnenvlag, grijswit puntje en drie zichtbare grijswitte vlekjes langs rand van buitenvlag. Grote dekveren met druppelvormige witte tot grijswitte vlek op buitenvlag, middelste en kleine dekveren egaal donkerbruin, alleen buitenste middelste dekveren met wit vlekje op buitenvlag. Armpennen donkerbruin met twee tot drie witte, naar binnenste veren toe meer grijswitte vlekjes op rand van buitenvlag en vage grijzige zoom aan top. Handpennen donkerbruin, buitenste wat puntig; alle zichtbare handpennen met grijzige zoom en lastig te bepalen aantal witte bandjes/vlekken over lengte. Ondervleugel niet goed waargenomen.

STAART Bovenzijde van staart donkerbruin met kleine witte dwarsstreepjes. Onderzijde met naar staarteinde toe breder wordende vaal grijsbruine dwarsbanden. Langste (centrale) staartpennen met brede witte top.

NAAKTE DELEN Iris geel en pupil zwart. Snavel zeer licht van kleur, hoornkleurig. Nagels zwart.

GEDRAG Bij eerste waarneming zittend in top van boom. Later dicht bosperceel invliegend, waar vogel ging jagen op kleine knaagdieren. Tweemaal over iets grotere afstand vliegend en paar keer over afstand van c. 20-30 m, jagend in bos. Snelle sperwer *Accipiter*-achtige vlucht, vleugelslagen afgewisseld door korte glijvluchten. Vogel tijdens jagen paar maal uit boom 'val-

411 Sperweruil / Northern Hawk Owl *Surnia ulula ulula*, eerstejaars, Westerbork, Drenthe, 31 oktober 2005 (Daan Schoonhoven) **412-413** Sperweruil / Northern Hawk Owl *Surnia ulula ulula*, eerstejaars, Westerbork, Drenthe, 31 oktober 2005 (Chris van Rijswijk)

lend', dan laag over grond glijdend, en tenslotte omhoog andere boom in vliegend. Paar keer naar potentiële prooien op grond duikend en 's middags verschillende malen met succes muis vangend. Vaak rustend op c 10 m boven grond, vaak duidelijk zichtbaar, rechtop zittend op horizontale tak. Niet schuw en zich ogenschijnlijk niets aantrekkend van massale belangstelling.

Determinatie, leeftijd en ondersoort

Determinatie als Sperweruil leverde geen problemen op. De overwegend donkere bovendelen, zwart gebandeerde lichte onderdelen, lange staart, brede kop met naar voren geplaatste gele ogen en de opvallende gezichtssluijer sloten iedere andere soort uit (König et al 1999, Svensson et al 2000). Het was een eerste-winter op basis van de volgende kenmerken. Ten eerste waren de langste (centrale) staartpennen voorzien van brede witte punten. Deze zijn bij een adulte vaak afgesleten en vallen daardoor minder op. Ook de vage witte lijntjes aan de bovenzijde van de staart wijzen op een eerste-winter. Bij een adulte zijn deze lijntjes duidelijker ontwikkeld. De vrijwel effen bruine, nauwelijks getekende tertials wijzen eveneens op een eerste-winter. Bij een adulte zijn de tertials duidelijker getekend en bevindt zich meer wit op de tertials. Ten slotte laten foto's zien dat de arm- en handpennen van één generatie zijn. Bij een adulte zouden meer generaties arm- en handpennen zichtbaar moeten zijn geweest (König et al 1999, Svensson et al 2000, van Duivendijk 2002).

Van Sperweruil worden drie ondersoorten onderscheiden. In het West-Palearctische gebied is naast de nominaat *S u ulula* eveneens de Nearctische ondersoort *S u caparoch* waargenomen, met ten minste vier Britse waarnemingen (Evans 1994) en één geval op de Canarische Eilanden (Cramp 1985). Vergeleken met de nominaat is dit taxon donkerder gekleurd; de bovenzijde is donkerder met kleinere witte vlekken evenals de kruin en de donkere bandering op de onderdelen is breder. Ook de derde ondersoort, *S u tianshanica*, die nooit in het West-Palearctische gebied is vastgesteld, is donkerder dan de nominaat. Deze ondersoort komt voor in berggebieden van Centraal-Azië (Cramp 1985). Vanwege de lichte kruin, overwegend witte onderdelen en de kleur van de bovendelen behoort de vogel van Westerbork tot de nominaat.

Biotoop

De vogel bevond zich voornamelijk in naaldbos, met een duidelijke voorkeur voor de randen van percelen met een vrij uitzicht, hoewel hij zich soms ook langdurig in dichte bosgedeelten ophield. De dichte percelen leken vooral gebruikt te worden als jachtterrein. Wanneer hij niet actief aan het jagen was werd meer open terrein opgezocht, waarbij hij vaak zo ging zitten dat hij vrij zicht had.

Verspreiding en voorkomen

Sperweruil is een broedvogel van de boreale gebieden in het noorden van Europa, Azië en Noord-Amerika. De Europese populatie beslaat bijna een kwart van de wereldpopulatie; deze wordt op minimaal 9200 paren geschat maar is onderhevig aan behoorlijke fluctuaties.

Ondanks het feit dat de Russische data ontoereikend zijn, is er waarschijnlijk sprake van een stabiele populatie (BirdLife International 2004). Deze bron noemt de volgende populatiegroottes voor Europa: 2000-6000 paren in Finland, 1000-10 000 in Noorwegen, 6000-20 000 in Europees Rusland en 200-2000 in Zweden. In sommige jaren zullen de aantallen de onderste grens van deze schattingen benaderen, in goede jaren geldt het tegenovergestelde. In Scandinavië beperken de broedgebieden in Noorwegen en Zweden zich normaliter tot de noordelijke helft van deze landen. Voor Finland geldt dat de soort hoofdzakelijk broedt in het centrale en noordelijke deel (König et al 1999, Mebs & Scherzinger 2004).

Sperweruilen kunnen bij voedselschaarste (al dan niet in combinatie met een voorafgaand goed broedseizoen) uitzwermen in zuidelijke richting en er worden tijdens dergelijke, onregelmatig optredende, invasies exemplaren waargenomen tot ver buiten de reguliere broedgebieden. In het daaropvolgende broedseizoen kunnen bovendien broedgevallen plaatsvinden buiten de gebruikelijke gebieden (Cramp 1985, Mikkola 1983).

Het bekendste voorbeeld van een dergelijke invasie deed zich voor in de herfst van 1983. In zuidelijk Zweden waren toen tot eind november meer dan 1000 waarnemingen bekend (Anonymus 1984); in zuidelijk Noorwegen werden alleen al bij Kristiansand 100 exemplaren geteld (van den Berg 1984). De eerste Sperweruil voor dat jaar in Denemarken werd op 11 september gezien; uiteindelijk werden er hier meer dan 500 waargenomen (Rønneest 1994). Ook in Shetland, Schotland, werd een exemplaar gezien, het 11e en tot op heden meest recente geval voor Brittannië (Dymond et al 1989). Bekend werd het door veel vogelaars bezochte exemplaar dat van begin oktober 1983 tot begin maart 1984 verbleef nabij Greven, Nedersachsen, Duitsland, op c 50 km van de Nederlandse grens (ter hoogte van Denekamp, Overijssel; van den Berg 1984); dit was de meest zuidelijke waarneming van deze invasie.

Ook in de herfst van 2005 bleek er sprake van een invasie, zij het dat deze niet de omvang bereikte van die van 1983. Vooral in Zuid-Finland werden veel vogels waargenomen vanaf half oktober 2005. Op 31 december 2005 stond de teller daar op 171 vogels (www.tarsiger.com), de hoogste aantallen sinds 1983. Ook in Denemarken werden Sperweruilen waargenomen. Het ging hier om drie vogels, in het noorden en oosten, op 18 oktober 2005, van 12 tot 31 december 2005 en van 14 januari tot 25 maart 2006 (Birding World 18: 497, 2005, Birding World 19: 57, 2006; www.netfugl.dk). Ook in Zweden (ten minste 65) en in Estland (14) werden Sperweruilen gemeld (Birding World 19: 57, 2006). Van 19 februari tot ten minste 23 maart 2006 verbleef een vogel nabij Dubrau, Brandenburg, Duitsland (www.birdcall.de; Dutch Birding 28: 112, plaat 146, 2006). Dit betrof het meest zuidelijke (en laatste) geval van de invasie van 2005-06.

De Sperweruil van Westerbork is aanvaard door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) als derde geval voor Nederland (Roland van der Vliet pers comm). Het betreft de eerste waarneming die door

meerdere vogelaars kon worden bevestigd. Eerdere gevallen betreffen een exemplaar dat op 5 oktober 1920 werd verzameld te Amerongen, Utrecht, en een vogel die op 2 april 1995 werd waargenomen bij Brunssum, Limburg (van der Laar & Ebels 1997, van den Berg & Bosman 2001). Deze laatste vogel was hier 's middags gedurende een aantal uren aanwezig en werd gefotografeerd maar kon later die middag niet meer worden gevonden. Deze waarneming was vooral opmerkelijk omdat het een exemplaar in het voorjaar betrof en omdat er in het voorafgaande najaar geen sprake was geweest van een invasie (van der Laar & Ebels 1997).

Dankwoord

Onze dank gaat uit naar Peter Barthel, Bert de Bruin, Inno Ebels en Klaas Haas voor het verstrekken van informatie.

Summary

NORTHERN HAWK OWL AT WESTERBORK IN OCTOBER 2005 On 30-31 October 2005, a Northern Hawk Owl *Surnia ulula* was observed in a coniferous forest near Westerbork, Drenthe, the Netherlands. It was identified as a first-winter on basis of the pointed, broad white tips to the longest tail-feathers, poorly marked tertials and the fact that all visible primaries and secondaries appeared of the same age. On the basis of the pale-coloured crown and upperparts, the Nearctic subspecies *S u caparoch* (which has been recorded in Britain and the Canary Islands) and the Central Asian *S u tianschanica* can be excluded. The bird therefore belongs to the nominate subspecies *S u ulula*, which breeds in the northern parts of Scandinavia and Russia. The European population is estimated at a minimum of 9200 pairs. The species is renowned for its pronounced invasions into southern parts of its breeding range, and sometimes beyond. These movements are induced by a lack of prey (and/or a good previous breeding season). One of the largest invasions was in the winter of 1983-84 when many 100s were found in southern Denmark, Norway and Sweden, and even in Germany and in Shetland, Scotland. The bird at Westerbork was also part of a (smaller) invasion,

which was most apparent in Finland (171 birds up to 31 December 2005), Sweden (at least 65), Estonia (14) and Denmark (at least three). The southernmost (and latest) record during the 2005-06 invasion concerned a bird in Brandenburg, Germany, from 19 February until 23 March 2006. The bird at Westerbork was accepted as the third for the Netherlands and the first to be seen by numerous observers. Previous records concern one collected in Utrecht on 5 October 1920 and one photographed by a single observer in Limburg on 2 April 1995.

Verwijzingen

- Alblas, E J 2005. DB Actueel: Sperweruil bij Westerbork. Dutch Birding 27: 449-450.
- Anonymus 1984. European News. Br Birds 77: 233-243.
- van den Berg, A B 1984. Invasie van Sperweruilen in westelijk Europa in herfst van 1983. Dutch Birding 6: 23-25.
- van den Berg, A B & Bosman, C A W 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Tweede druk. Haarlem.
- BirdLife International 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife Conservation Series 12. Cambridge.
- Boon, L J R & Slaterus, R 2006. Cursorius Jaaroverzicht 2005. Zandvoort.
- Cramp, S (redactie) 1985. Birds of the Western Palearctic 4. Oxford.
- van Duivendijk, N 2002. Dutch Birding kenmerkengids. Amsterdam.
- Dymond, J N, Fraser, P A & Gantlett, S J M 1989. Rare birds in Britain and Ireland. Calton.
- Evans, L G R E 1994. Rare birds in Britain 1800-1990. Little Chalfont.
- König, C, Weick, F & Becking, J-H 1999. Owls: a guide to the owls of the world. Mountfield.
- van der Laar, H & Ebels, E B 1997. Sperweruil in Brunssum in april 1995. Dutch Birding 19: 12-14.
- Mikkola, H 1983. Owls of Europe. Calton.
- Rønne, S 1994. Sjældne fugle i Danmark. Skjern.
- Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2000. ANWB vogelgids van Europa. Den Haag.

Peter van Wetter, Brandgans 11, 7827 LD Emmen, Nederland (p.wetter@wxs.nl)
Eric Jan Alblas, Beukenlaan 8, 9603 DA Hoogezaand, Nederland (ej.alblas@kpnplanet.nl)
Gert Ottens, Ganzebloem 14, 3984 CG Odijk, Netherlands (glanskraai@hotmail.com)

Bulwer's Petrels in the Mediterranean and risk of confusion with nightjars

On 29 April 1984, Klaas Eigenhuis recorded 14 Bulwer's Petrels *Bulweria bulwerii* (seven pairs) flying slightly northwards off Tordera river mouth, Blanes, Girona, north-eastern Spain (41:39,08 N, 02:46,76 E; Eigenhuis 1985). This record was submitted and subsequently accepted by the Spanish rarities committee (CR/SEO) (de Juana et al 1985) and has since been extensively quoted in the literature as the first for the species in the Spanish Mediterranean (eg, Ferrer et al 1986, Maluquer 1987, Díaz et al 1996, Paterson 1997, Snow & Perrins 1998).

There are three other Mediterranean records. One involved a bird found alive on board a ship at sea between Corsica, France, and Sardinia, Italy, on 3 June 1988, that apparently died later and is kept at Museo Zoologico di Firenze, Firenze, Italy (Brichetti et al 1992). Furthermore, there are observations of one off Foce del Simeto, Catania, Sicily, Italy, on 9 March 1991 (Brichetti & Fracasso 2003) and an adult at Sète, Hérault, France, on 19 May 1997 (Dubois et al 2000). Besides, there is an even rarer record of a related species: three Jouanin's Petrels *B fallax* were seen of which one was collected at Cimadolma, Treviso, Italy, on 2 November 1953 (Brichetti & Fracasso 2003), constituting the only European record, albeit disputed as the possibility of a natural origin was doubted (Cramp & Simmons 1977, Dutch Birding 9: 72-73, 1987). Other sightings of Bulwer's Petrel from the Mediterranean either have not been examined by any rarities committee (eg, a 'pre-rarities committee' sighting off Torremolinos, Málaga, Spain, on 7 February 1982 (Paterson 1997) and one off Frontignan, Hérault, France, on 17 June 1977 (Dubois et al 2000)), or have been withdrawn by the observers (eg, a sighting off Salin de Giraud, Camargue, Bouches-du-Rhône, France, on 12 May 1967 (Gerald Oreel in litt; cf Eigenhuis 1985)). A recent sighting of a bird entering the Mediterranean in the Straits of Gibraltar area on 19 August 2006 off Tarifa, Cádiz (Solís 2006) has not yet been submitted to the CR/SEO.

Since 1984, Bulwer's Petrel has never been seen again neither in north-eastern Spain nor elsewhere along the Spanish Mediterranean coasts. This is remarkable as these areas have a relatively high bird-watching coverage, also including offshore birding. For instance, 518 observers were involved in the recent 1999-2002 breeding bird atlas and an overall estimate of 2025 birders were active in 2002, compared to 326 in 1984 (Ferrer 2004). This coverage is illustrated by the fact that these areas have a relatively high number of rarities (CR/SEO archives, unpublished). In addition, there is only one record of this species for mainland Spain up to 2005 of a bird accidentally trapped in a wader mistnet on 7 June 2000 at the Atlantic sea shores of the Odiel marshes, Huelva (Sagayo et al 2002). All this explains why the 1984 record seemed odd for many local birders, particularly because of the high number of birds.

On 8 May 1999, Ricard Gutiérrez and Xavier Larruy (Gutiérrez & Larruy 2002) observed a bird c 2.5 km offshore at Viladecans beach, Llobregat delta, Barcelona (41:16,57 N, 02:04,10 E) that initially recalled a Bulwer's Petrel because of its structure (eg, long tail and size) and overall featureless brownish plumage. The bird was fluttering low over the surface together with two European Storm-petrels *Hydrobates pelagicus*, a fact that supported the initial suspicion and recalled the Blanes record, where the mixed presence of Bulwer's Petrels and European Storm-petrels had been mentioned (Eigenhuis 1985). However, thanks to the exceptional good afternoon light and quality of the optical equipment, we noted white wing-flashes in the wings plus other features, such as blunt wings, rounded head with small bill and long tail, which led us to the conclusion, much to our surprise, that it was a European Nightjar *Caprimulgus europaeus*.

After searching the internet and literature, it became apparent that migrating or even apparently foraging European Nightjars offshore are not exceptional. For Catalunya, there are two further offshore records in 1996-2001. On 15 May 1999, one was seen c 30 km offshore east of Palamós, Girona (Hontangas et al 2002) and, on 28 May 1998, one was seen off Sant Carles de la Ràpita, Tarragona (Abelló 2001). The first European Nightjars reach north-eastern Spain in late March but peak migration occurs in April, particularly in the second half of the month (Ferrer et al 1986), and into May (eg, Aymí & Herrando 2005), matching these offshore nightjar records.

European Nightjars have also been reported at sea elsewhere in the Mediterranean: a bird floating offshore from Sagunt, València, Spain, in the mid 1990s (Marcial Yuste Blasco in litt) and in the Camargue one in the mid 1980s (Ruud Kampf in litt) and more later (Pierre-André Crochet in litt). It appears to be a regular daytime migrant offshore in Egypt with peak counts of, eg, 147 on 18 September 1995 and 116 on 25 September 1995, and with regular sightings of several 100s every year during autumn counts (Andrew Grieve in litt). Van den Berk & van der Winden (1992) observed the species while seawatching along the Göksü delta coast, Turkey, in 1991 with a group of three and two singles on 24 April, one on 25 April and two on 6 May; all were flying low and parallel to the beach, offshore, almost touching the water, disappearing between waves and with a shearwater-like flight. Interestingly, the observed behaviour in several of these observations is quite similar: birds flying low over the water surface, parallel to the coast, and in small parties of up to three or four together (van den Berk & van der Winden 1992, Andrew Grieve in litt). Van den Berk & van der Winden (1992) specifically recalled similarities with the flight of tubenoses in an otherwise unexpected species to see while seawatching. No records of Red-necked Nightjar *C ruficollis* or other nightjar species are known at sea in the WP.

In north-western Europe, the phenomenon of European Nightjars at sea may be rarer than in the south or east given the scarcity of the species there (Hagemeyer

& Blair 1997); the populations of Britain (3400 pairs) and Ireland (25 pairs) are very small and difficult to record on migration (Cresswell 2002). Hence, the species is more likely to be seen offshore on its way to and from Spain (82 000-112 000 pairs, 20 547-27 056 in Catalunya; Baltà 2004) or France (40 000-160 000 pairs, BirdLife International 2004), when migrating through a broad front between Europe and Africa over the Mediterranean (Cleere & Nurney 1998). Nonetheless, European Nightjar has been recorded up to 1.8 km offshore in the Atlantic, foraging on insects attracted by the lights of the nocturnal fishing fleet of Euskadi, northern Spain (at least on the nights of 10 July 2003, 23 July 2003 and 30 June 2005, on the latter date associating with a European Storm-petrel; Gorka Ocio in litt) and even further offshore, following the ferry *Pride of Bilbao* on the night of 11 September 2002, c 185 km off France (Gorka Ocio in litt).

European Nightjar is regular on Mediterranean islands such as the Balearics, Spain, where it is a summer visitor on Menorca. It is less frequent in summer on Mallorca and Eivissa but regular as a migrant, scarcer on Formentera, with first spring records matching the known phenology of north-eastern Spain (López-Jurado 2005). It is a numerous breeder, for example, in Corsica, with 1000s of pairs between 7 April and 20 October (Thibault & Bonaccorsi 1999). European Nightjar has also been recorded as a vagrant on Atlantic islands such as the Azores, Canary Islands (where it is accidental with less than 10 records, mainly in May-June; Martín & Lorenzo 2001), Faeroes and Madeira and in the Seychelles in the Indian Ocean (Cleere & Nurney 1998), underlining its potential to cross long stretches of open sea.

All this has led to a complete review and deeper analysis by the Spanish rarities committee of the Blanes Bulwer's Petrel file. After a single recirculation and a subsequent review in the 2001 meeting, the record was reassessed and rejected because of a lack of evidence and because the description was not detailed enough to exclude migrant nightjars, which is explained by the observation distance and conditions, while it was also considered that nightjars at sea were perhaps difficult to expect back in 1984 (de Juana et al 2001). Moreover, the Blanes observation included some details inconsistent with Bulwer's Petrel such as blunt wings – more typical for nightjar – while the reported flight action was also similar to that described for offshore European Nightjars; Bulwer's Petrel tends to show a powerful direct flight (personal observations in July off Madeira and Desertas in 2003 and Canary Islands in 2005).

Gerald Oree suggested to write this paper. Pierre-André Crochet, Andrew Grieve, Gorka Ocio and Marcial Yuste kindly answered a plea for information through the EBN mailing list and/or provided us with valuable data on offshore nightjars. Jordi Clavell supplied further bibliographic evidence and kindly reviewed the paper.

References

Abelló, P 2001. Enganyapastors *Caprimulgus europaeus*. In:

- Martínez-Vilalta, A (editor), Anuari d'ornitologia de Catalunya 1998, Barcelona, p 183.
- Aymí, R & Herrando, S 2005. Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2001. Barcelona.
- Baltà, O 2004. Enganyapastors *Caprimulgus europaeus*. In: Estrada, J, Pedrocchi, V, Brotons, L & Herrando, S (editors), Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002 – Catalan breeding bird atlas 1999-2002, Barcelona, pp 298-299.
- van den Berk, V & van der Winden, J 1992. Diurnal migration of Nightjars at the Gökus Delta, South Turkey. *Bull Ornithol Soc Middle East* 28: 20-21.
- BirdLife International 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife Conservation Series 12. Cambridge.
- Brichetti, P & Fracasso, G 2003. Ornitologia Italiana 1. Gaviidae-Falconidae. Bologna.
- Brichetti, P, De Franceschi, P & Baccetti, N (editors) 1992. Fauna d'Italia. Aves I. Vol 29. Bologna.
- Cleere, N & Nurney, D 1998. Nightjars: an identification guide. Mountfield.
- Cramp, S & Simmons, K E L (editors) 1977. The birds of the Western Palearctic 1. Oxford.
- Cresswell, B 2002. European Nightjar *Caprimulgus europaeus*. In: Wernham, C V, Toms, M P, Marchant, J H, Clark, J A, Siriwardena, G M & Baillie, S R (editors), The migration atlas: movements of the birds of Britain and Ireland, London, pp 441-442.
- Díaz, M, Asensio, B & Tellería, J L 1996. Aves Ibéricas I. No Paseriformes. Madrid.
- Dubois, P J, le Maréchal, P, Oliosio, G & Yésou, P 2000. Inventaire des oiseaux de France. Avifaune de la France métropolitaine. Paris.
- Eigenhuis, K J 1985. Bulwer's Petrels at Costa Brava in April 1984. *Dutch Birding* 7: 20-27.
- Ferrer, X 2004. Situació de l'ornitologia a Catalunya: una visió històrica dels atlas d'ocells – Situation of ornithology in Catalonia: a historical review of bird atlases. In: Estrada, J, Pedrocchi, V, Brotons, L & Herrando, S (editors), Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002 – Catalan breeding bird atlas 1999-2002, Barcelona, pp 583-588.
- Ferrer, X, Martínez, A & Muntaner, J 1986. Història natural del país dels Catalans 12. Ocells. Barcelona.
- Gutiérrez, R & Larruy, X 2002. Enganyapastors *Caprimulgus europaeus*. In: Martínez-Vilalta, A (editor), Anuari d'ornitologia de Catalunya 1999, Barcelona, p 181.
- Hagemeijer, W J M & Blair, M J (editors) 1997. The EBCC atlas of European breeding birds: their distribution and abundance. London.
- Hontangas, J, Minobis, R, Cano, C, Martí-Aledo, J 2002. Enganyapastors *Caprimulgus europaeus*. In: Martínez-Vilalta, A (editor), Anuari d'ornitologia de Catalunya 1999, Barcelona, p 181.
- de Juana, E & Comité de Rarezas de la SEO 1985. Observaciones homologadas de aves raras en España. Informe de 1984. *Ardeola* 32: 137-143.
- de Juana, E & Comité de Rarezas de la SEO 2001. Observaciones de aves raras en España, año 1999. *Ardeola* 48: 117-136.
- López-Jurado, C (editor) 2005. Anuari ornitològic de les Balears 2004. Palma de Mallorca.
- Maluquer, J 1987. Els ocells de les terres catalanes. Barcelona.
- Martín, A & Lorenzo, J A 2001. Aves del archipiélago canario. La Laguna.
- Paterson, A M 1997. Las aves marinas de España y Portugal. Barcelona.
- Sayago, J M, Méndez, J M & Urbina, E 2002 Petrel de Bulwer *Bulweria bulwerii*. In: De Juana, E Comité de Rarezas de la SEO 2002, Observaciones de aves raras en España. *Ardeola* 49: 144.

Snow, D W & Perrins, C M (editors) 1998. The birds of the Western Palearctic. Concise edition. Oxford.
Solis, S 2006. Bulwer's Petrel *Bulweria bulwerii*. In: Gutiérrez, R (editor), Recent reports: August 2006. Rare birds in Spain.

Website: www.rarebirdspain.net/arbsr608.htm.
Thibault, J C & Bonaccorsi, G 1999. The birds of Corsica. BOU Check-list 17. Tring.

Ricard Gutiérrez, Servei de protecció de la fauna, flora i animals de companyia, Generalitat de Catalunya, Doctor Roux, 80 08017 Barcelona, Spain (gutarb@hotmail.com)

Klaas Eigenhuis (in litt) has commented as follows: 'I certainly believe that the occurrence of European Nightjars crossing the Mediterranean flying low over the sea surface is more regular than previously thought, but I am convinced that the 14 birds observed by me in April 1984 were *not* European Nightjars. However,

I am no longer convinced that they indeed involved Bulwer's Petrel; in retrospect, Leach's Storm-petrels *Oceanodroma leucorhoa* of which the white rumps were inconspicuous or difficult to see in the conditions at the time of observation cannot be excluded.'
EDITORS

Afwijkende Blauwe Reiger bij Capelle aan den IJssel in juli-augustus 2006

In juli-augustus 2006 bevond zich gedurende c twee weken een merkwaardige reiger bij Capelle aan den IJssel, Zuid-Holland. Hij werd hier op 22 juli voor het eerst gezien door Maaïke Kylstra. Zij dacht dat het om een Zwarte Ibis *Plegadis falcinellus* ging en gaf de waarneming door aan Chris van Rijswijk. Op 23 juli werd hij gefotografeerd door Willem van Rijswijk. Dat MK dacht aan een Zwarte Ibis is gezien het uiterlijk van de vogel niet verwonderlijk. Hij leek door het don-

kergrijze verenkleed en de zware, sterk gebogen snavel op een kruising tussen een Blauwe Reiger *Ardea cinerea* en een Zwarte Ibis. Omdat dit verschillende families zijn is de kans dat het daadwerkelijk om een hybride ging echter (vrijwel) uitgesloten; er zijn geen hybriden bekend tussen reigers en ibissen (cf www.bird-hybrids.com). De vogel was even groot als een Blauwe Reiger (directe vergelijking mogelijk) en toonde ook bepaalde kenmerken van deze soort, zoals de zwarte kopkap, gele iris en tweekleurige snavel (donkere bovensnavel en lichte ondersnavel). De poten waren niet afwijkend. Hij vertoonde hetzelfde gedrag als een Blauwe Reiger en probeerde vanuit een sloot-

414 Blauwe Reiger / Grey Heron *Ardea cinerea*, Capelle aan den IJssel, Zuid-Holland, 23 juli 2006
(Willem van Rijswijk)

415 Blauwe Reiger / Grey Heron *Ardea cinerea*,
Capelle aan den IJssel, Zuid-Holland, 23 juli 2006
(Willem van Rijswijk)

416 Blauwe Reigers / Grey Herons *Ardea cinerea*,
Capelle aan den IJssel, Zuid-Holland, 23 juli 2006
(Willem van Rijswijk)

kant te vissen maar was hierin niet succesvol. Op basis van deze kenmerken is het het meest waarschijnlijk dat het een afwijkende (eerstejaars) Blauwe Reiger was.

De vervormde snavel kan het gevolg zijn van een (erfelijk) vitaminegebrek maar dan zouden ook afwijkingen aan de poten zijn te verwachten. Het kan daarom ook een mutatie zijn waarbij de snavel deze vorm krijgt. De werkelijke oorzaak voor zijn vreemde uiterlijk is waarschijnlijk niet te achterhalen. Melanisme in combinatie met andere afwijkingen zoals skeletafwijkingen zijn echter niet ongewoon (Hein van Grouw in litt). Ook bij andere vogelsoorten is een kromsnavelige mutant bekend, zoals bij de gedomesticeerde Wilde Eend *Anas platyrhynchos* ('krombekeend'). Opmerkelijk is dat de meest voorkomende kleur bij de 'krombekeend' de zogenaamde 'donker wildkleur' is; ook een vorm van melanisme. Het is dus mogelijk dat beide afwijkingen samengaan. De 'krombekeend' bestaat al ongeveer 400 jaar in Nederland (herkomst onbekend) en was bijna uitgestorven. Inmiddels hebben kwekers het ras weer 'veiliggesteld' (Hein van Grouw in litt). Opmerkelijk is het feit dat deze eerstejaars Blauwe Reiger ondanks zijn handicap is uitgevlogen en in leven is gebleven. Mogelijk was hij uitgebroed in de nabijgelegen Blauwe-Reigerkolonie die uit c 10 paren bestaat.

Voor eerdere waarnemingen van afwijkende donkere Blauwe Reigers (maar wel met normaal gevormde snavels) wordt verwezen naar Sanders & Ebels (1997).

Wij danken Hein van Grouw (Nationaal Natuurhistorisch Museum/Naturalis, Leiden, Zuid-Holland) voor zijn hulp bij het schrijven van deze mededeling.

Summary

ABERRANT GREY HERON NEAR CAPELLE AAN DEN IJssel IN JULY-AUGUST 2006 From 22 July into August 2006, an aberrant first-year Grey Heron *Ardea cinerea* stayed for c two weeks at Capelle aan den IJssel, Zuid-Holland, the Netherlands. It was much darker in plumage than a normal Grey Heron and had a strongly decurved bill. This combination gave the impression of a hybrid Grey Heron x Glossy Ibis *Plegadis falcinellus* but this is a most unlikely hybrid type that has not (yet) been documented. More likely, it was a rare combination of an aberrant plumage and bill deformation. There have been previous records of unusually dark Grey Herons but not in combination with a deformed bill. The combination of deformed bill and melanism is sometimes observed in other species, such as (domesticated) Mallard *Anas platyrhynchos*.

Verwijzing

Sanders, E & Ebels, E B 1997. Melanistische Blauwe Reigers in Nederland. Dutch Birding 20: 113-115.

Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Nederland (ebels@wx.nl)
Willem van Rijswijk, Schalkeroord 315, 3079 WG Rotterdam, Nederland (wsvanrijswijk@tiscali.nl)

Long-billed Curlew at Riohacha, Colombia, in March 2006

In March 2006, Jurgen Beckers, Bert de Bruin, Sybrand de Bruin, Walberto Naranjo Maury, Nico Slabbekoorn, Lynn Temple, Patrick Temple and Jan Harm Wiers made a birding trip to Colombia. During the three weeks, we visited the Santa Marta region, Barranquilla, Riohacha, el Paujil in the Magdalena valley, Ibaque in the Andes and Bogotá.

On 16 March, we were visiting the area just west of Riohacha on the Caribbean coast. It is the driest part of Colombia but holds some wetlands, which were filled with herons, waders and terns. Although our main target species for that day was Chestnut Piculet *Picumnus cinnamomeus*, which we had to find in the dry parts, we first checked the flocks of shorebirds. We quickly found a curlew *Numenius*, which BdB and SdB immediately identified as Long-billed Curlew *N americanus*, a species we had not expected. We could observe the bird for at least one hour and obtained some photographs as well as video recordings. The same evening, back at the hotel, we checked the official checklist of Colombia on the Avibase website (www.bsc-eoc.org/avibase/avibase.jsp) and, to our astonishment, we could not find Long-billed Curlew. In other words, we managed to find a new species for Colombia. On the

same mudflat, we also observed American Herring Gull *Larus smithsonianus*, Marbled Godwit *Limosa fedoa* and Snowy Plover *Charadrius alexandrinus nivosus*, all rare vagrants to Colombia (cf Hilty & Brown 1986; www.bsc-eoc.org/avibase/avibase.jsp).

The identification of Long-billed Curlew is straightforward; it is a large curlew with a very long decurved bill. The plumage is distinctively cinnamon-coloured, especially in breeding plumage. Other large curlews, such as Eurasian Curlew *N arquata* and Far-Eastern Curlew *N madagascariensis*, lack this cinnamon colour and, besides, are extremely unlikely vagrants to the Caribbean coast of South America (Hayman et al 1986). The long bill and cinnamon plumage are easily seen on the photographs and video recordings. One could only argue about age, sex or subspecies, but these issues seem to be quite difficult and probably best proven in the hand (Hayman et al 1986, Rosair & Cottridge 1995). The bird photographed at Riohacha was very long billed, suggesting a female and probably ruling out an immature bird, although at this time of the year this may be an unsafe ageing character.

Long-billed Curlew is a breeding species in prairie habitats in North America. Two subspecies are recognized: the northerly breeding *N a parvus* and the more southerly *N a americanus*. Differences are very slight and probably clinal and only, as the name *parvus* (small) suggests, refer to size (Hayman et al 1986,

417 Long-billed Curlew / Amerikaanse Wulp *Numenius americanus*, Riohacha, Colombia, 16 March 2006 (Jurgen Beckers)

Paulson 1993). It is a short-distance migrant, wintering mainly on the coasts of California, Louisiana and Texas, USA, and of Central America, sometimes south to Honduras. Vagrants have been reported from the West Indies, Panama and Venezuela (Hayman et al 1986, Rosair & Cottridge 1995).

References

- Hilty, S L & Brown, W L 1986. A guide to the birds of Colombia. New Jersey.
Hayman, P, Marchant, J & Prater, T 1986. Shorebirds: an identification guide to the waders of the world. London.
Paulson, D 1993. Shorebirds of the Pacific Northwest. Seattle.
Rosair, D & Cottridge, D 1995. Photographic guide to the waders of the world. London.

A (Bert) de Bruin, Padangstraat 35a, 9715 CL Groningen, Netherlands (tete@wxs.nl)

Perzische Roodborst bij Pietersbierum in oktober 2005

Op 31 oktober 2005 was ik (Ulbe Rijpma) vogels aan het ringen in mijn tuin in Roptazijl, ten westen van Pietersbierum, Friesland. Het was rustig weer, wisselend bewolkt, met een zwakke zuidenwind en hoge temperaturen voor de tijd van het jaar (c 18° C). De tuin bevindt zich in een perceel van 2200 m² dat voor ruim de helft dicht is begroeid met bomen en struiken. Rondom het perceel is een kaal landschap van akkers; de Waddenzeedijk ligt op 400 m afstand. Om c 11:00 hing in één van de netten een zangvogel samen met drie Zanglijsters *Turdus philomelos*, een Merel *T. merula* en een Pimpelmees *Cyanistes caeruleus*. Dit net staat aan de uiterste noordostrand van de tuin. Nadat ik de Zanglijsters en de Merel uit het net had gehaald zag ik

dat het om iets speciaals ging dat ik niet herkende. Eerst dacht ik aan een Nachtegaal *Luscinia megarhynchos* vanwege de grootte maar er was geen rood te zien in de staart. De staart was namelijk geheel zwart en zoiets had ik nog nooit eerder bij een kleine zangvogel gezien. In huis vertelde ik mijn vrouw dat ik een aparte vogel had maar beslist niet wist welke soort het was. De determinatiegids van Svensson (1992) bracht mij niet verder. Ik belde Adri Bakker en vroeg of hij wilde komen om samen verder te puzzelen. Alle boeken werden er bij gehaald maar we kwamen er niet uit. Daarop werd gebeld met André van Loon maar diens mobiele telefoon stond niet aan. Arie Ouwerkerk was wel bereikbaar en die stuurde ons de goede kant op door te attenderen op de groep van Rosse Waaierstaart *Cercotrichas galactotes*. In Jonsson (1994) staat Perzische Roodborst *Irania gutturalis* op dezelfde bladzijde afgebeeld en zo kwamen we eindelijk dicht bij

418 Perzische Roodborst / White-throated Robin *Irania gutturalis*, eerste-winter, Roptazijl, Pietersbierum, Friesland, 31 oktober 2005 (Siep van Lingen/Leeuwarder Courant)

419-420 Perzische Roodborst / White-throated Robin *Irania gutturalis*, eerste-winter, Roptazijl, Pietersbierum, Friesland, 31 oktober 2005 (Siep van Lingen/Leeuwarder Courant)

de oplossing. Even later reageerde AvL alsnog op een voicemailbericht en via de e-mail kwam even later een foto van de Perzische Roodborst die in augustus 2003 werd geringd bij de Loozerheide, Limburg (Beeren et al 2003). Daardoor kregen we meer zekerheid dat het echt om een Perzische Roodborst ging. De vogel werd geringd (ringnummer V275057), gemeten en beschreven. Het toeval wilde dat ik net deze dag werd geïnterviewd door een verslaggever van de Leeuwarder Courant. Zij maakte dus alles van dichtbij mee. Later kwam ook fotograaf Siep van Lingen van de krant erbij, die een aantal foto's van de vogel in de hand maakte. Hierna werd de vogel losgelaten. Helaas werd hij twee dagen later (2 november) dood gevonden bij een grote boerderij (Roptastate) op 300 m afstand van de ringplek door bouwvakker Gerrit van der Wal uit Workum, Friesland, die op de boerderij aan het werk was. Volgens GvdW (pers meded) was het een raamslacht-offer. Hij had de dode vogel mee naar huis genomen en aan zijn zoon gegeven. Die verzamelt schedels en had geconstateerd dat deze schedel groter was dan van een Bonte Vliegenvanger *Ficedula hypoleuca*, zoals ze het beestje aanvankelijk hadden gedetermineerd. Toen zijn zoon mij een week later hierover belde omdat er op de ringrugmelding geen soort werd aangegeven, was de vogel (zonder schedel) al weggegooid...

GROOTTE & BOUW Formaat als Sperwergrasmus *Sylvia nisoria*. Lijsterachtig postuur. Snavel lijsterachtig, vrij fors. Staart vrijwel recht afgesneden.

KOP Grijs met bruine zweem, vooral op voorhoofd en oorstreek. Lichte, opvallende oogring. Keel licht.

BOVENDELEN Mantel, schouder, rug en stuit grijs. Lichte bruine zweem op mantel.

ONDERDELEN Onderzijde grijswit tot vuilwit. Borst donkerder, licht gemarmerd. Flank eerder licht zeemkleurig dan oranjeachtig maar wel met een oranjeachtige zweem (bij gesloten vleugel nauwelijks zichtbaar). Kleur van flank overlopend in ondervleugeldeken.

VLEUGEL Bovenvleugel vrijwel uniform grijs, als bovendelen maar zonder bruine tint. Zeer opvallende lichte vlekjes aan top

van tertials, grote dekveren, handpendekveren en duimvleugelveren. Duimvleugel donkerder dan slagpennen en dekveren. Binnenvlag van tertials iets donkerder dan buitenvlag. Ondervleugel lichtgrijs. Ondervleugeldeken en okselveren licht zeemkleurig.

STAART Zwart. Op uiteinden van staartpennen heel klein licht puntje. Bovenstaartdekveren donkergrijs.

NAAKTE DELEN Iris zeer donker. Snavel zwart. Poot zwart.

BIOMETRIE Vleugellengte 92 mm, tarsuslengte 24.8 mm. Aanzienlijke versmalling aan p3 en p4, kleinere versmalling aan p5 (handpennen van buiten naar binnen genummerd).

CONDITIE Erg mager, geen vet en vliegspeer zwak ontwikkeld.

De determinatie verliep zoals gemeld niet eenvoudig. Toen we eenmaal in de hoek van de kleine lijsters zochten werd duidelijk dat Perzische Roodborst de meest passende optie was. De zwarte staart, overwegend grijze bovendelen en kop, vuilwitte onderdelen met iets donkerdere gevlekte borst en oranje zweem op flank en ondervleugeldeken passen goed op deze soort. Een eerstejaars vrouwtje vertoont echter meestal een duidelijker afgetekende lichte keel, begrensd door twee donkerdere strepen en meer oranje op de flank en ondervleugel. De intensiteit van deze kleur is echter variabel en flank en ondervleugel kunnen soms bleek kaneel-, crème- of zeemkleurig zijn (cf Cramp 1988, Beaman & Madge 1998; David Pearson in litt). Deze bleke vorm komt voor bij mannetjes, vrouwtjes en eerste-winters en maakt in Kenia 10-15% van de daar gevangen vogels uit (David Pearson in litt). Vanwege het bijna ontbreken van oranje werd nog enige tijd gedacht aan een (nooit als dwaalgast in Europa vastgestelde) Zwartstaart *Cercomela melanura* – broedvogel van het Midden-Oosten en een smalle strook ten zuiden van de Sahara – maar die is kleiner, heeft een zwarte stuit en toont geen spoor van oranje op flank en ondervleugel. Een vrouwtje Blauwstaart *Tarsiger cyanurus* is kleiner en slanker, heeft een fijnere snavel en vertoont vrijwel altijd enig blauw in de staart; de staart is nooit zo zwart als bij een Perzische Roodborst. Een vrouwtje Gekraagde Roodstaart *Phoenicurus phoenicu-*

rus is kleiner, het verenkleed is meer bruinachtig dan grijs en de staart heeft duidelijke roodbruine tekening (Cramp 1988, Beaman & Madge 1998, Svensson et al 2000). Om helemaal zeker te zijn van de determinatie moeten misschien ook melanistische of atavistische nachtegalen of roodborsten *Erithacus* worden uitgesloten maar de vage oranje tekening op flank en onder-vleugeldeken sluit ook deze mogelijkheid uit. De opvallende lichte puntjes aan de meeste vleugelveren en de gevlekte borst duiden op een eerstejaars vogel. De vleugellengte van 92 mm valt binnen de bandbreedte die Cramp (1988) geeft voor eerstejaars vogels met ongeruide juveniele handpennen (mannetjes 88-102 mm, vrouwtjes 87-98 mm). De tarsuslengte van 24.8 mm valt binnen de grenzen die Cramp (1988) geeft voor vrouwtjes (24.3-26.8 mm; bij mannetjes 25.8-26.7). Eerste-winter Perzische Roodborsten ruilen in het overwinteringsgebied de lichaamsveren in november-december en tot die tijd is het geslacht op grond van het verenkleed niet vast te stellen (David Pearson in litt). Gezien de grote overlap tussen de geslachten biedt ook de vleugellengte geen uitsluitel. Alleen de tarsuslengte wijst op een vrouwtje.

Perzische Roodborst broedt in het Midden-Oosten van West-Turkije oostelijk tot in Centraal-Azië. De gehele populatie overwintert in Oost-Afrika, voornamelijk in Kenia en Tanzania. De soort is een zeldzame dwaalgast in West-Europa, met buiten Nederland gevallen in Brittannië (2; juni 1983, mei 1990), Noorwegen (2; mei 1981, augustus 1989), Zweden (7; juni-juli 1971, mei 1977, mei 1981, mei 1986, mei 1989, augustus 1995 en mei 2000) en Zwitserland (1; mei 2000). De waarneming van Pietersbierum is aanvaard door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) en betreft het vierde geval voor Nederland. De eerdere waren op 3 en 4 november 1986 in Maasland, Zuid-Holland (mannetje; de Heer 1989), op 2 juni 1995 in Berkheide bij Wassenaar, Zuid-Holland (eerste-zomer vrouwtje;

Dijkhuizen & Meijer 1997) en op 30 augustus 2003 op de Loozerheide bij Boshoven, Weert (vangst, eerstejaars; Beeren et al 2003). Elders in Europa is de soort regelmatig vastgesteld op Cyprus en in Griekenland.

Tony Howe, David Pearson en Lars Svensson worden bedankt voor het becommentariëren van de hen toegestuurde foto's en biometrische gegevens van de gevangen Perzische Roodborst.

Summary

WHITE-THROATED ROBIN AT PIETERSBIERUM IN OCTOBER 2005 On 31 October 2005, a first-winter White-throated Robin *Irania gutturalis* was trapped and ringed at Roptazijl, Pietersbierum, Friesland, Netherlands. It was identified by the black tail, largely grey upperparts and head, dirty-white underparts with breast slightly mottled dark, and the very pale orange tinge on flank, axillaries and underwing-coverts. The age was established by the obvious pale tips to the juvenile tertials, greater coverts, primary coverts and alula feathers. Based on tarsus length, it was probably a female. The bird was found dead only two days later, probably as a window victim, c 300 m from the ringing site. This is the fourth for the Netherlands with previous records on 3-4 November 1986, 2 June 1995 and 30 August 2003.

Verwijzingen

- Beaman, M & Madge, S 1998. The handbook of bird identification for Europe and the Western Palearctic. Londen.
- Beeren, W, Bouwman, R & Neijts, F 2003. DB Actueel: Vangst van Perzische Roodborst bij Budel-Dorplein. Dutch Birding 25: 356-357.
- Cramp, S (redactie) 1988. The birds of the Western Palearctic 5. Oxford.
- Dijkhuizen, J & Meijer, A W J 1997. Perzische Roodborst in Berkheide in juni 1995. Dutch Birding 19: 14-16.
- de Heer, P 1989. Perzische Roodborst te Maasland. Dutch Birding 11: 105-107.
- Jonsson, L 1994. Vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Baarn.
- Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Vierde druk. Stockholm.
- Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2000. ANWB vogelgids van Europa. Den Haag.

Ulbe Rijpma, Hoarnestreek 8, 8856 RV Pietersbierum, Nederland (urijpma@planet.nl)
Adri Bakker, Sexbierumerweg 47a, 8802 PK Franeker, Nederland (bakkerdejong@home.nl)

Basra Reed Warblers in Iran in May 2004, with notes on vocalization

In the evening of 2 May 2004, four Basra Reed Warblers *Acrocephalus griseldis*, including two or three singing birds, were observed in Shadegan marshes, Khuzestan province, Iran. Two were also heard singing the following day at and after dawn (from 05:15 to 07:00). They were heard and briefly observed in and around two small stands of reed mace *Typha* on the edge of extensive areas covered with reed *Phragmites* growing in deep water. Although direct comparison was not possible, they seemed about the size and structure of Clamorous Reed Warbler *A. stentoreus* but with a more slender, longish bill and long primary projection. The long primary projection and the relatively

prominent, long supercilium recalled Great Reed Warbler *A. arundinaceus*, for which species the smaller size and the slender bill did not fit (Pearson & Backhurst 1988, Shirihi et al 1995). The birds lacked the distinct warm overall colour of either Clamorous Reed or Great Reed and the fine streaks on the breast of the latter. The flanks were only slightly tinged buff and the upperparts were medium greyish-brown. The main identification feature was the song, which was recorded using a Telinga Pro 4 classic microphone and parabolic reflector together with a Sony MD recorder. Simple mono- or disyllabic chirping and chuckling notes – sometimes nasal – were uttered in rather slow sequence to form short phrases (figure 1). These phrases were repeated a few times (often c three times) to form strophes, which could last several minutes. Due to two or three birds moving around in the same

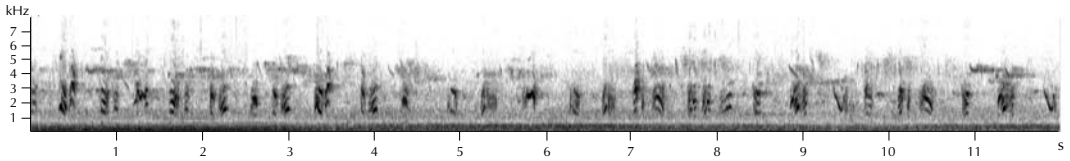

FIGURE 1 Basra Reed Warbler / *Basrakarekiet Acrocephalus griseldis*, sonagram of song, Shadegan Marshes, Khuzestan, Iran, 3 May 2004 (Raffael Ayé). Note low main pitch and rather slow, repetitive sequence of simple notes.

area, it was not always easy to determine when one strophe ended and the next one began. None of the notes was as loud and harsh as either those of Clamorous Reed or Great Reed, and never as throaty as the latter. The pitch was relatively low, comparable with Great Reed. To my knowledge, this is the first sonagram published of this species' song and the first ever recording from (near) the breeding grounds.

This appears to be the first fully documented record for Iran. Previously, two tentative observations were made, both in winter and also in Khuzestan province. The first was by Hugh Buck in February 2003 (Derek Scott in litt) and the second was published with a description as 'a probable Basra Reed Warbler' by van Diek et al (2004), and refers to a bird on 16 January 2004.

Basra Reed Warbler was long considered a subspecies of Great Reed Warbler but differs strongly in morphology and vocalizations (cf discussion in Cramp 1992; Pearson & Backhurst 1988, van den Berg & Symens 1992, Shirihihi et al 1995). The currently known breeding grounds are in the Mesopotamian marshes within the borders of Iraq, where the species is a locally common summer visitor (Ticehurst et al 1922, Baker 1997). Elsewhere, there is only a very recent breeding record from Israel, at Lehavot Habashan in July 2006 (van den Berg & Haas 2006). Recent reports from Kuwait suggest possible breeding, eg, in May 2005 and 2006 (Müller 2005, Langley 2006), and in suitable breeding habitat at the Jara Pools reserve in May 2006. Prior to 1970, there were few records from Africa but recently it has been recorded on passage and during winter in southern Somalia, eastern Kenya, eastern Tanzania, Malawi and Mozambique. There are additional records from southern Sudan, Uganda, Botswana, Transvaal and Natal (Ash 1978, Pearson et al 1978, Cramp 1992; David Pearson in litt). It is accidental (or possibly a very rare passage migrant) in Israel, with seven records listed by Shirihihi (1996) and a few observed since (eg, two in March 1998 and one trapped at Bet She'an on 5 May 2002; van den Berg 1998, 2002). It has been recorded as a vagrant in Cyprus and Turkey. In Saudi Arabia, it is a rare passage migrant (van den Berg & Symens 1992). The taxonomic neglect and the political situation around the breeding grounds may both have contributed to the limited availability of recent data. Concern over the survival of this species arose with the destruction of Mesopotamian marshes after the 1991 Gulf War and an uprising against Saddam Hussein in the same year (cf Eden Again 2006). The marshlands have been flooded again in 2003 through activities of the local Marsh Arabs and of the Iraqi

Ministry of Water Resources. However, it is unclear to what degree the populations of the endemic species have already been reduced and will subsequently be able to recolonise the habitat. Basra Reed Warbler is listed as endangered by BirdLife International, with a 2004 population estimate of '2500-9999 mature individuals', with a decreasing population trend – although the data quality is 'poor' (see www.birdlife.org/datazone/species/index.html?action=SpcHTMDetails.asp&sid=7609&m=0).

Ornithological coverage of the Iranian offshoot of the Mesopotamian marshes has been low during breeding season in recent decades. It is therefore unknown how regularly, in what numbers, and since when the species has occurred in the Iranian parts of the marshland, which have not been affected by this massive deliberate destruction. The above observations raise hope that Basra Reed Warbler still has breeding grounds from where it can recolonize the reflooded marshlands.

Warm thanks go to Laurent Frutig who accompanied me in the field in Iran, Manuel Schweizer and Magnus Robb who commented on an earlier version of the manuscript and helped me produce the sonagram published here, as well as Christian Marti and Ursula Spiess from the Swiss Tropical Institute for help with literature.

References

- Ash, J 1978. A Basra Reed Warbler *Acrocephalus arundinaceus griseldis* in Mozambique. *Bull Br Ornithol Club* 98: 29-30.
- Baker, K 1997. Warblers of Europe, Asia and North Africa. Princeton.
- van den Berg, A B 1998, 2002. WP reports: March-April 1998, March-May 2002. *Dutch Birding* 20: 84-91; 24: 172-180.
- van den Berg, A B & Symens, P 1992. Occurrence and identification of Basra Reed Warbler in Saudi Arabia. *Dutch Birding* 14: 41-48.
- van den Berg, A B & Haas, M 2006. WP reports: late May-mid July 2006. *Dutch Birding* 28: 242-254.
- Cramp, S (editor) 1992. *The birds of the Western Palearctic* 6. Oxford.
- van Diek, H, Felix, R, Hornmann, M, Meininger, P, Willems, F & Zekhuis, M 2004. Bird counting in Iran in January 2004. *Dutch Birding* 26: 287-296.
- Eden Again 2006. Background on the Mesopotamian Marshlands. Website: www.edenagain.org/marshlandinfo.html (version 1 July 2006).
- Langley, G 2006. Kuwait 23/05/06. Website: www.surfbirds.com/phorum/read.php?f=119&i=1181&t=1181.
- Müller, W 2005. Kuwait, 30 April-4 May 2005. Website: www.osme.org/osmetrip/kuwtrip2.html.
- Pearson, D & Backhurst, G 1988. Characters and taxonomic

position of Basra Reed Warbler. Br Birds 81: 171-178.
Pearson, D, Britton, H & Britton, P 1978. Substantial wintering populations of the Basra Reed Warbler *Acrocephalus griseldis* in Eastern Kenya. Scopus 2 (2): 33-35.
Shirihai, H 1996. The birds of Israel. London.

Shirihai, H, Roselaar, C S R, Helbig, A, Barthel, P H & van Loon, A J 1995. Identification and taxonomy of large *Acrocephalus* warblers. Dutch Birding 17: 299-239.
Ticehurst, C, Buxton, P & Cheesman, R 1922. The birds of Mesopotamia. J Bombay Nat Hist Soc 28: 268-295.

Raffael Ayé, Project Sino, Sh Rustaveli 37/1, Dushanbe, Tajikistan (raffael.aye@birding.ch)

Trends in systematics

Dark science: cryptic speciation in Common Raven?

Common Raven *Corvus corax*, the most widespread of all corvids, is a familiar species throughout the Holarctic, with little geographic variation in morphology. A variable number of subspecies (eg, eight by Madge & Burn 1994) has been recognized, differing mostly in size, length of the throat hackles and somewhat in gloss and colour. However, with ravens being all black, assessment of geographical variation in coloration may be subjective and prone to influences from wear and sunlight. A useful way to study the evolutionary history of Common Ravens is to assess variation in its DNA sequences: in a bird with such a broad distribution and little migratory movements, geographical variation is to be expected.

Molecular research on several Holarctic 'species' has shown divergence between the Palearctic (Eurasian) and Nearctic (North American) populations, leading to 'upgrading' of taxa formerly considered conspecific to species level. Examples of splits based on molecular studies are Eurasian Three-toed Woodpecker *Picoides tridactylus* and American Three-toed Woodpecker *P dorsalis* (Zink et al 2002) and Eurasian Magpie *Pica pica* and Black-billed Magpie *P hudsonia* (cf Ebels 2003). Splits to anticipate include the Eurasian and Nearctic subspecies group of Winter Wren *Troglodytes troglodytes* (Drovetski et al 2004), and White-winged Crossbill *Loxia (leucoptera) leucoptera* and Two-barred Crossbill *L (l) bifasciata* (cf Boon et al 2006). So, does Common Raven follow this trend?

Surprisingly, at first glance it does not: Palearctic and Nearctic populations are closely related and form a 'Holarctic clade' (Omland et al 2000). This clade consists of two groups which both occur in Eurasia and America. A closer look reveals that specific haplotypes are mostly confined to one continent, which suggests that the populations are in the process of diverging (Omland et al 2006). Only one haplotype is shared between Eurasia (Italy and Siberia) and North America (Alaska and Maine). In south-western North America, however, Common Ravens form a distantly related group, dubbed the 'California clade'. In the gene tree, this group is more closely related to Chihuahuan Raven *C cryptoleucus* than to the Holarctic clade (Omland et al 2000). The name *C c clarionensis* would be available

for this group, based upon small birds in California and Mexico (Willett 1941), but the clade also includes larger birds in the Rocky Mountains (placed in *C c sinuatus*). The calls of this 'California Raven' appear to differ in frequency and structure (Jaramillo 2006). In California and Arizona, they approach Chihuahuan Raven and lack some typical calls found among 'Holarctic clade' birds in Canada (Jaramillo 2000). Notably, Omland et al (2006) claim that the 'California clade' has no distinctive features. Ravens of the Holarctic and California clades are found throughout western North America and appear to mix freely (Omland et al 2006). The authors suggest that a remixing of two formerly distinct raven populations is occurring, which seems a logical explanation for the observed pattern of molecular variation in the ravens. However, does this mean that the California clade and Chihuahuan share a common ancestor, with only the California clade hybridizing with Common Raven? Based on other taxa involving widespread and restricted range species, this is a likely explanation. The possibility that an old hybridization event introduced 'Chihuahuan' mtDNA into the California clade could not be excluded (Omland et al 2000). A similar explanation has been given for the surprisingly low diver-

421 African Common Raven / Afrikaanse Raaf *Corvus corax tingitanus*, Rommani, Morocco, 28 March 2006 (Arnoud B van den Berg). This taxon can be identified by its small size (being the smallest Common Raven) and oily plumage colours.

gence in mtDNA of White-crowned Sparrow *Zonotrichia leucophrys* and Golden-crowned Sparrow *Z. atricapilla* (Weckstein et al 2001). Unfortunately, the only nuclear gene that was checked shows much slower evolution than the mitochondrial genes, which renders it less useful to determine relationships (Feldman & Omland 2005).

A third group of ravens is very interesting for the Western Palearctic: Canary Islands ravens. They are usually included in African Common Raven *C. c. tingitanus* (also occurring in North Africa), but are alternatively treated as *C. c. canariensis* (Cramp & Perrins 1994). African Common Raven is the smallest of all subspecies and its plumage is characterized by an oily gloss. Calls of ravens from North Africa and the Canary Islands appear similar and differ from those of other Common Ravens (Chappuis 2000, Clarke 2006). A DNA sample from Fuerteventura, Canary Islands, showed that all these birds belong to a separate group which is a sister to the Holarctic clade (Baker & Omland 2006). However, no birds from other islands were sampled, and neither were North African birds, so drawing any taxonomic conclusions would be premature. To complicate matters, Pied Crow *C. albus* was also placed amongst Common Ravens as a sister of the Holarctic clade in some trees (Feldman & Omland 2005).

Many songbirds have already been shown to have divergent North African and/or Canary Islands forms, deserving specific status distinct from the European form(s). Examples are Tenerife Robin *Erithacus superbus* (Bergmann & Schottler 2001), Atlas Flycatcher *Ficedula speculigera* (Sætre et al 2001), Ultramarine Tit *Cyanistes ultramarinus* and the four Canary Islands blue tit taxa (Salzburger et al 2002, Kvist et al 2005, Sangster 2006), and some populations (still) treated under Common Chaffinch *Fringilla coelebs* (Marshall & Baker 1999) and Crested Lark *Galerida cristata* (Guillaumet et al 2005).

In conclusion, two highly divergent populations of Common Raven can be found at the far ends of its range, which deserve our attention. Besides the obvious need for molecular work, further field observations are called for. First of all, the vocalizations of the range-restricted clades need to be fully documented. Hopefully, the extent of ecological separation of the California and Holarctic clades in the Rocky Mountains can then be evaluated. And next up... American *C. brachyrhynchos* (Jaramillo 2006), Large-billed *C. macrorhynchos* (Dickinson 2004) or Oriental Carrion Crow *C. (corone) orientalis* (Knox 2002)?

References

- Baker, J M & Omland, K E 2006. Canary Island Ravens *Corvus corax tingitanus* have distinct mtDNA. *Ibis* 148: 174–178.
 Bergmann, H-H & Schottler, B H 2001. Trends in systematics: Tenerife Robin – a species of its own? *Dutch Birding* 23: 140–146.
 Boon, L J R, Ebels, E B, & Robb, M S 2006. Varia: Hispaniolan Crossbill. *Dutch Birding* 28: 99–105.
 Chappuis, C 2000. African bird sounds-1, North-West Africa, Canaria and Cap-Verde Islands. Paris.

422 African Common Raven / Afrikaanse Raaf *Corvus corax tingitanus*, Rommani, Morocco, 28 March 2006 (Arnoud B van den Berg). This taxon can be identified by its small size (being the smallest Common Raven) and oily plumage colours.

- Clarke, T 2006. Field guide to the birds of the Atlantic Islands. London.
 Cramp, S & Perrins, C M (editors) 1994. The birds of the Western Palearctic 8. Oxford.
 Dickinson, E C, Eck, S & Martens, J, 2004. Systematic notes on Asian birds. 44. A preliminary review of the Corvidae. *Zool Verh Leiden* 350: 85–109.
 Drovetski, S V, Zink, R M, Rohwer, S, Fadeev, I V, Nesterov, E V, Karagodin, I, Koblik, E A & Red'kin, Y A 2004. Complex biogeographic history of a Holarctic passerine. *Proc R Soc Lond B* 271: 545–551.
 Ebels, E B 2003. Trends in systematics: Speciation in *Pica* magpies. *Dutch Birding* 25:103–116.
 Feldman, C R & Omland, K E 2005. Phylogenetics of the common raven complex (*Corvus*: Corvidae) and the utility of ND4, CO1, and intron 7 of the b-fibrinogen gene in avian molecular systematics. *Zoologica Scripta* 34: 145–156.
 Guillaumet, A, Crochet, P A & Godelle, B 2005. Phenotypic variation in *Galerida* larks in Morocco: the role of history and natural selection. *Mol Ecol* 14: 3809–3821.
 Jaramillo, A 2000. Re: California Ravens. NBHC ID-Frontiers, Frontiers of field identification. Website: listserv.arizona.edu/cgi-bin/wa?A2=ind0009C&L=birdwg01&P=2330.
 Jaramillo, A 2006. Tales from the cryptic species. *Birding* 38: 30–38.
 Knox, A G, Collinson, M, Helbig, A J, Parkin, D T & Sangster, G 2002. Taxonomic recommendations for British birds. *Ibis* 144: 707–710.
 Kvist, L, Broggi, J, Illera, J C & Koivula, K 2005. Colonisation and diversification of the blue tits (*Parus caeruleus teneriffae*-group) in the Canary Islands. *Mol Phylogenet Evol* 34: 501–511.
 Madge, S & Burn, H 1994. Crows and jays: a guide to the crows, jays and magpies of the world. London.
 Marshall, H D & Baker A J 1999. Colonization history of Atlantic Island Common Chaffinches (*Fringilla coelebs*) revealed by mitochondrial DNA. *Mol Phylogenet Evol* 11: 201–212.
 Omland, K E, Tarr, C L, Boorman, W I, Marzluff, J M & Fleischer, R C 2000. Cryptic genetic variation and paraphyly in ravens. *Proc R Soc Lond B* 267: 2475–2482.

- Omndal, K E, Baker, J M & Peters, J L 2006. Genetic signatures of intermediate divergence: population history of Old and New World Holarctic ravens (*Corvus corax*). *Mol Ecol* 15: 795–808.
- Sætre, G-P, Borge, T & Moum, T 2001. A new bird species? The taxonomic status of the 'Atlas Flycatcher' assessed from DNA sequence analysis. *Ibis* 143: 494–497.
- Salzburger, W, Martens, J & Sturmbauer, C 2002. Paraphyly of the Blue Tit (*Parus caeruleus*) suggested from cytochrome b sequences. *Mol Phylogenet Evol* 24: 19–25.
- Sangster, G 2006. The taxonomic status of 'phylogroups' in the *Parus teneriffae* complex (Aves): Comments on the paper by Kvist et al. (2005). *Mol Phylogenet Evol* 38: 288–289.
- Weckstein, J D, Zink, R M, Blackwell-Rago, R C & Nelson, D A 2001. Anomalous variation in mitochondrial genomes of white-crowned (*Zonotrichia leucophrys*) and Golden-crowned (*Z. atricapilla*) Sparrows: pseudogenes, hybridization, or incomplete lineage sorting? *Auk* 118: 231–236.
- Willett, G 1941. Variation in American ravens. *Auk* 58: 246–249.
- Zink, R M, Rohwer, S, Drovetski, S, Blackwell-Rago, R C & Farrell, S L 2002. Holarctic phylogeography and species limits of three-toed woodpeckers. *Condor* 104: 167–170.

Jan Hein van Steenis, Jeroen Boschlaan 154, 5613 GC Eindhoven, Netherlands (jvhsteen@hotmai.com)

Aankondigingen & verzoeken

Turkey Bird Report 2002-06 Preparations are being made for the compilation of the 10th Turkey Bird Report, which will cover the period 2002-06. Once again, the report will be produced by an Anglo-Turkish team comprising Barbaros Demirci, Metehan Özen and Guy M Kirwan, and published in *Sandgrouse*. Many records have already been received and there is no need for these to be sent again, but we do urge any observers with unpublished or published records to contact any member of the editorial team, either via e-mail to GMKirwan@aol.com, or by writing to: Turkey Bird Report, OSME, The Lodge, Sandy, Bedfordshire SG19 2DL, UK. It would be helpful if observers were able to consult the most recent report, covering 1997-2001 (*Sandgrouse* 25: 8–31, 2003), wherein details of those species for which records are particularly sought can be found. Trip reports are nonetheless welcome, as are photographs, both as documentation and for possible publication in the report. Anyone requiring further details is welcome to contact the editors via the address above.

The Sound Approach to birding In late August 2006, at the British Birdwatching Fair in Rutland Water, Leicestershire, England, and at the Vogelfestival in Oostvaardersplassen, Flevoland, the Netherlands, *The Sound Approach to birding: a guide to understanding bird sound* by Mark Constantine & The Sound Approach was launched. The aim of this book is 'to popularise bird sounds' and it covers a wide variety of sound subjects relevant to birders. As the title suggests, the authors' aim was to present a book which sets the standards for bird sounds in the same way as the late Peter Grant and Killian Mullaney did with *The new approach to identification* (1989) for plumage and moult and, likewise, to provide an essential foundation for the improvement of identification skills. The book comes with two audio CDs with over 200 stereo bird sounds recorded digitally since 2000 by Magnus Robb,

Arnoud van den Berg, Mark Constantine, Killian Mullaney and Dick Forsman. Each recording has been chosen specifically to illustrate the subjects in the book. It means that, preferably, one should listen to the sounds while reading, and keep an eye on the annotated and coloured sonagrams which visualize what you are listening to. The book is illustrated with Killian's artwork and more than 60 photographs. Many of the photographs concern the very same bird of which the sound can be heard. The main author's field experiences with other birders are used as a framework for a light-hearted and witty text. Some of the book's many subjects include how to read sonagrams, terminology (frequency, pitch, timbre, tone etc), acoustics, Doppler effect, sub-songs, plastic songs and (ultra)crystallized songs, dialects, song learning, song development by age, ageing and sexing sounds, behaviour, hybrids, mimicry, sounds and taxonomy, recording equipment and tape-luring (playback). Sonagrams make clear how to identify, for instance, the calls of two dowitchers *Limnodromus*, three large pipits *Anthus* and four chiffchaff *Phylloscopus* taxa, the long calls of four 'large white-headed gulls' *Larus* and two *Sterna* terns, and the songs of former *Hippolais* warblers. They also explain the differences in vocalizations of common though often misidentified species like Common Swift *Apus apus* versus Pallid Swift *A pallidus*, Common Grasshopper Warbler *Locustella naevia* versus Savi's Warbler *L luscinioides*, Garden Warbler *Sylvia borin* versus Blackcap *S atricapilla*, or Willow Tit *Poecile montana* versus Marsh Tit *P palustris*. Of special interest for Dutch Birding readers are 24 sound tracks and sonagrams which illustrate a new text on vocal types of crossbills *Loxia* presenting an update of the knowledge acquired since the groundbreaking publication by Magnus in Dutch Birding 22: 61-107, 2000. The book (ISBN 90-810933-1-2) can be obtained from www.soundapproach.co.uk for GBP 29.95 or EUR 45.00.

Goed doorgeven van waarnemingen De Dutch Birding Association streeft ernaar om zoveel mogelijk informatie over interessante vogelwaarnemingen zo snel mogelijk over zoveel mogelijk geïnteresseerde vogelaars te verspreiden. Toen de Stichting Dutch Birding Association op 27 oktober 1981 officieel werd opgericht (dus deze maand precies 25 jaar geleden) waren het reeds in 1979 gestarte tijdschrift Dutch Birding, de vaste telefoons van de individuele vogelaars en de telefooncellen in het veld daartoe de geëigende middelen. Sinds die tijd is er heel veel veranderd. Maar wat er ook veranderd is, het begint nog steeds bij de individuele vogelaar en diens eigen verantwoordelijkheid om informatie door te geven. Dat geldt zeker niet alleen voor de vogelaars met de laatste technische communicatiesnufjes, maar voor iedereen die de DBA, diens doelstellingen en de diverse DBA-media een warm hart toedraagt.

In diverse landen bestaan inmiddels geavanceerde systemen om elkaar in het veld te waarschuwen bij leuke waarnemingen. Het 'oude' semafoonsysteem en het nieuwe Rare Bird Alerts van de DBA onderscheiden zich van de meeste van deze systemen doordat er direct vanuit het veld cruciale informatie mee kan worden doorgegeven aan andere belangstellenden, die de informatie per direct kunnen ontvangen, en dat allemaal tegen minimale kosten. De techniek werkt maar ook het succes van deze systemen begint bij de gebruikers en hun discipline om leuke waarnemingen en veranderingen van de situatie door te geven/piepen. Niets is teleurstellender dan pas 's avonds of te laat door te krijgen dat een leuke soort vlak om de hoek binnen handbereik heeft gezeten. Of je komt aan en het blijkt dat de vogel al een uur geleden is weggevlogen zonder dat dit feit is doorgegeven. Vogels hebben nog steeds vleugels maar door zo accuraat mogelijk te piepen zijn onnodige teleurstellingen te voorkomen.

Een aantal aanbevelingen: **1** geef veranderingen in determinatie, gedrag, plaats en dergelijke zo nauwkeurig en zo snel mogelijk door, zeker als je weet dat er nog aanstormend publiek te verwachten is; **2** ga er niet van uit dat een ander wel piept maar neem initiatief en overleg met elkaar; **3** geef ook leuke plaatselijke soorten door, zeker als je weet dat er in de buurt andere geïnteresseerde vogelaars zijn; en **4** geef in het weekend of op feestdagen wat makkelijker 'gewone' zeldzame soorten door. Er zijn dan veel vogelaars op pad die graag willen meegenieten.

Wie geen pieper heeft (of wie soorten wil doorgeven die niet perse gepept hoeven te worden maar wel interessant zijn), kan de informatie kwijt op de Dutch Birding-inspreklijn (010-4281212). De beheerders van de vogellijn zorgen ervoor dat deze informatie via de Dutch Birding-vogellijn (0900-BIRDING; EUR 0.35/min) zo snel mogelijk voor iedereen beschikbaar komt. Kom je via derden, bijvoorbeeld een lokale of regionale website, op de hoogte van een leuke waarneming, geef die dan ook door. Bij het doorpiepen geven de huidige

coderingen voldoende mogelijkheden om de juiste mate van zekerheid aan te geven.

Met het nieuwe Rare Bird Alerts-systeem sluit de DBA nog beter aan bij ieders wensen. Niet alleen krijgt men extra informatie direct op de mobiele telefoon/e-mail (Amersfoortcoördinaten, GPS-codes, kaartje, omschrijving gebied) maar ook kan men door het instellen van de zogenaamde 'profielen' exact die informatie selecteren die men wil ontvangen. Wil je bijvoorbeeld een waarneming van een Bladkoning *Phylloscopus inornatus* alleen ontvangen als die bij je in de buurt zit, dan krijg je niet de waarnemingen uit de rest van Nederland. Ben je in een weekend op stap door Nederland dan kun je via internet deze beperking per direct weer opheffen en krijg je wel weer alle Bladkoningen – een kwestie van instellen dus. Door dit systeem ontvangt men de informatie waarin men ook daadwerkelijk geïnteresseerd is, en is men aan de andere kant vrijer om meer door te geven. Deze informatie bereikt immers alleen degenen die dat in hun profiel hebben ingesteld. Kijk op www.dutchbirding.nl voor meer informatie. BESTUUR DUTCH BIRDING ASSOCIATION

Afscheid Klaas Haas als vogellijn-beheerder De regelmatige beller naar de Dutch Birding-vogellijn zal het ongetwijfeld zijn opgevallen dat de vertrouwde stem van vogellijn-beheerder Klaas Haas sinds enkele maanden niet meer te horen is. Klaas heeft zich gedurende zes jaren vrijwel fulltime aan de vogellijn gewijd. Al die jaren is hij een rots in de branding van vogelend Nederland geweest. Voor zijn nauwgezetheid, trouw en toewijding aan deze functie zijn we Klaas bijzonder erkentelijk. Klaas heeft eind juni 2006 zijn werkzaamheden voor de DBA neergelegd, nadat bleek dat er tussen hem en het DBA-bestuur verschil van inzicht was ontstaan over het beheer van de vogellijn. De nieuwe vogellijnbeheerder is Remco Hofland, die tot zes jaar geleden deze functie ook al jarenlang heeft vervuld. Remco wordt bijgestaan door René Alma en het website-waarnemingsteam. BESTUUR DUTCH BIRDING ASSOCIATION

Programma Dutch Birding-vogelweek 2006 op Texel

De Dutch Birding-vogelweek op Texel, Noord-Holland, vindt dit jaar plaats van zaterdag 7 oktober tot en met donderdag 12 oktober 2006. We hopen op een goede opkomst van puike vogelaars om dit legendarische dwaalgasteneiland goed uit te kunnen spitten. De samenwerking met onze gewaardeerde sponsor Swarovski is gecontinueerd, wat betekent dat er weer mooie prijzen in de vorm van Swarovski-producten zijn te winnen. Overdag is het epicentrum de kantine van camping De Robbenjager, op de noordwestpunt van het eiland. Hier zullen Swarovski en de Dutch Birding Association een stand inrichten met een internetverbinding. Bovendien kunnen vermoeide vogelaars zich hier laven aan broodnodige versterkingen van de inwendige mens. De lezingen 's avonds vinden plaats in het

Eierlandse Huis in De Cocksdorp. De avonden beginnen om 20:00 en de entree is gratis.

Net als vorig jaar wordt door Swarovski een prijs uitgelooft voor de 'Soort van de Week'. Dit moet een zeldzame soort zijn die ontdekt is tussen 7 en 12 oktober en voor (bijna) iedereen op het eiland te twitchen is. Een deskundige jury onder leiding van Gino Merchiers van Swarovski Benelux bepaalt wat de 'Soort van de Week' is en wie met de prijs naar huis kan. Vorig jaar ging de prijs naar Kees de Mooij, de ontdekker van de Kleine Klapekster *Lanius minor*. Swarovski stelt dit jaar voor de 'Soort van de Week' een carbonstatief beschikbaar ter waarde van EUR 580. Een dergelijk hoogwaardig statief is net nieuw in het assortiment.

Het lezingenprogramma ziet er als volgt uit:

- zaterdag 7 oktober: Japan door Chris Schenk
- zondag 8 oktober: Venezuela door Theo Admiraal
- dinsdag 10 oktober: Mystery bird-competitie (met leuke prijzen!) door Dick Groenendijk en Rob van Bemmelen
- woensdag 11 oktober: Zeldzame vogels én vogelaars

in Nederland door Chris van Rijswijk

- donderdag 12 oktober: Afrika door Diederik Kok

Voor de maandagavond wordt nog een spreker gezocht. Geïnteresseerden kunnen zich melden bij Gijsbert van der Bent (071-4024547 of 06-23532750) of Marc Plomp (06-54657040).

De Big Day is zoals gewoonlijk op de afsluitende dag van het officiële programma, donderdag 12 oktober. Voor elk lid (maximaal vier) van het winnende team doneert Swarovski een rugzak 'type Shetland' ter waarde van EUR 200. Ook hier worden de resultaten van de teams (het aantal waargenomen soorten op Texel tussen 06:00 en 18:00) beoordeeld door een deskundige jury. Teams (van twee tot vier personen) kunnen zich opgeven bij Gijsbert of Marc (nummers zie boven). De prijswitbreiking is 's avonds in het Eierlandse Huis.

Voor een eventueel bijgewerkt programma en het laatste nieuws, zie de website www.dutchbirding.nl of bel de Dutch Birding-vogellijn (0900-BIRDING, EUR 0.35/min). MARC PLOMP & GIBSERT VAN DER BENT

CDNA-mededelingen

Recente CDNA-besluiten Op de jaarlijkse zomervergadering van de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) op 2 september 2006 in Santpoort-Zuid, Noord-Holland, zijn de volgende besluiten genomen. Vijf taxa zijn bekrachtigd als toevoegingen aan de Nederlandse avifaunistische lijst: Oosterse Vorkstaartplevier *Glareola maldivarum*, Workumerwaard en Doniaburen, Friesland, 1-5 augustus 1997; Groenlandse Witstuitbarmsijs *Carduelis hornemanni hornemanni*, Huisduinen, Noord-Holland, 11-15 oktober 2003; Westelijke Orpheusgrasmus *Sylvia hortensis*, Middelburg, Zeeland, 29 oktober tot 5 november 2003; Marmereend *Marmaronetta angustirostris*, Doornenburg en Pannerden, Gelderland, 14-16 augustus 2004; en Keizerarend *Aquila heliaca*, Kamperhoek, Flevoland, 3 april 2005. De aanvaarding van de Oosterse Vorkstaartplevier vormde de afronding van de jarenlange (her)beoordeling van deze waarneming. De Marmereend betreft de eerste waarneming van een exemplaar waarbij is vastgesteld dat er geen sprake was van ringen of andere kenmerken die (kunnen) duiden op een herkomst uit gevangenschap. Er waren wel eerder waarnemingen van bewezen of vermoedelijke escapes bekend. Van één soort zijn de laatste 25 jaren inmiddels gemiddeld meer dan twee gevallen per jaar aanvaard en deze wordt derhalve met ingang van 1 januari 2007 van de beoordeellijst afgevoerd: Zwarte Zeekoet *Cephus grylle*.

Alle 41 Nederlandse 'gevallen' van Steppebuizerd

Buteo buteo vulpinus (balgen in twee musea: 29 in NNM/Naturalis in Leiden, Zuid-Holland, en 12 in ZMA, Amsterdam, Noord-Holland) zijn bestudeerd en gedocumenteerd en zullen gaan herrouleren. Naar verwachting zullen bijna alle 'gevallen' worden afgevoerd. Gevallen van een Jufferkraanvogel *Grus virgo* uit de periode 1991-95 gaan in herroulatie omdat er nieuwe informatie beschikbaar is over de langdurige aanwezigheid van een ontsnapt exemplaar dat jaarlijks naar dezelfde regio terugkeerde. Omdat er recent informatie beschikbaar is gekomen over mogelijke zang van vrouwtjes Kleinst Waterhoen *Porzana pusilla*, wordt een herziening van de geslachtsbepaling van alle gevallen overwogen.

De regel om een nieuw taxon alleen te aanvaarden als er geen enkele tegenstem is, blijft gehandhaafd (bij andere gevallen zit maximaal één tegenstem aanvaarding niet in de weg). De commissie is van mening dat extra zware 'bewijslast' bij het toelaten van nieuwe taxa op de Nederlandse lijst verantwoord en verdedigbaar is.

Pim Wolf zal na het volmaken van zijn vierjarige ambtsperiode de commissie met ingang van 1 januari 2007 verlaten. Een passende opvolger zal worden gezocht.

Om de snelheid en betrouwbaarheid van het rouleren van gevallen te bevorderen zal de CDNA nog meer dan tevoren propagieren en stimuleren dat elektronisch te doen. LAURENS B STEIJN & ROLAND E VAN DER VLIET

Solutions of fourth round 2006

The solutions of the mystery photographs VII and VIII (Dutch Birding 28: 241, 2006) of the 2006 Masters of Mystery competition appear below.

VII When identifying a large gull *Larus*, the first step is to correctly age it. The mystery photograph shows an immature bird lacking any obvious adult-type feathers. This is normally seen only in juvenile and second calendar-year birds. The photograph was taken in July, when most first calendar-year large gulls are still in complete juvenile plumage. As juvenile large gulls show dark brown scapulars and wing-coverts with narrow white edges, this bird should be aged as a second calendar-year. Another pointer is the fact that this bird is in the last stage of its first complete moult. Primaries (p)6-7, which are normally seen when perched, are missing, but as p8 is displaced, the exact primary moult score is very difficult to determine from the mystery photograph. Plate 423 of the same bird, taken a few days earlier, shows that in the other wing p6 is missing but p7 is still present. Some of the greater coverts are not yet fully grown, indicating that these feathers have only very recently been replaced.

Within the boundaries of the WP, eight large white-headed gull taxa need to be considered: Yellow-legged *L. michahellis*, European Herring *L. argentatus*, Armenian *L. armenicus*, Greater Black-backed *L. marinus*, Lesser Black-backed *L. fuscus*, Heuglin's *L. heuglini*, Caspian *L. cachinnans* and American Herring Gull *L. smithsonianus*. Greater Black-backed is easiest to rule out, as it has a proportionally higher and much heavier bill than the mystery bird, with an obvious bulbous tip. The eye appears smaller and is placed further back on the head, in combination with the heavy bill producing a unique 'facial expression'.

The simple fact that this second calendar-year bird does not show a single adult-like scapular or wing-covert in July already excludes nearly all Caspian, because most individuals of this age show at least some plain or simply patterned grey feathers in their upperparts. This species would also show a plain white breast and belly, a sloping forehead and a longer and usually more slender bill. Although the legs of the mystery bird cannot be judged in the mystery photograph, it is worth noting that Caspian has long and especially thin legs, particularly the tibia.

Like Caspian Gull, many Armenian Gulls show adult-like scapulars at this age. On other individuals, second-generation feathers are strongly marked, with heavy cross-bars and anchors. However, the base colour of each feather tends to be paler, thus giving the bird an extremely contrasting appearance. This is different from the mystery bird, which has a mid-brown basal colour to its second-generation feathers. Besides, Armenian typically has a rather robust, blunt-tipped

bill. While these points help to rule out Armenian, it is important to emphasize that little has been published on the identification of this species and that its elimination is based on limited knowledge.

The other five large gull taxa are known to show mainly non-adult-like scapulars in their second calendar-year in July, so we have to focus on other characters. In the identification of large gulls, moult can give important clues. The mystery bird is rather advanced in that respect. While it is not unusual for second-year European Herring Gulls to have dropped p7 by July, many British Herring Gulls *L. a. argentatus* have not yet finished the replacement of all wing-coverts at this time of year. This feature by itself does not exclude all European Herring, as a considerable proportion of Scandinavian Herring Gulls *L. a. argentatus* from Finland is known to have replaced all wing-coverts by mid-July. The pattern of these feathers in European Herring, however, is usually different compared with the mystery bird. In European Herring, the median and lesser coverts do not show such a strongly contrasting dark centre and the ground colour of fresh feathers is a shade paler and lacks the greyish-brown hue of the mystery bird. Moreover, the greater coverts of the mystery bird are conspicuously patterned, with barring visible only on the innermost feathers. Towards the outer wing, the feathers become progressively darker, with only some sparse vermiculations. Although there is much variation, British Herring would show a paler brown ground colour to the coverts with more prominent white vermiculations, whereas Scandinavian Herring often shows a pale ground colour with dark brown bars or blotches. In both subspecies of European Herring, the ground colour of the scapulars is also paler, more sandy brown rather than grey, with a more clearly defined anchor pattern. Although this is difficult to put into words, the majority of European Herring also has a slightly different head shape compared with the mystery bird (even though, admittedly, it is extremely difficult to judge this character from a single photograph). While this bird shows a rather steep forehead, flat crown and rather sharply cut neck, European Herring shows a more rounded head with a flatter, more 'elongated' forehead. Much of what has been written for European Herring can also be applied to American Herring Gull. In addition, the latter species normally shows a prominent brownish 'wash' on head, neck and underparts. Structurally, American Herring is also more heavily built, resembling some Scandinavian Herring or perhaps even Glaucous Gull *L. hyperboreus*.

Our knowledge of Heuglin's Gull is still evolving. Normally, Heuglin's starts its first complete moult at a rather late date, so in most July individuals all visible primaries (p6-10) are juvenile. As already discussed, the moult of the mystery bird has already progressed to the visible part of the wing (p7). Heuglin's occasionally replaces primaries on the wintering grounds, so this

423

424

425

426

427

428

423 Lesser Black-backed Gull / Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus graellsii*, second calendar-year, Erasmusgracht, Amsterdam, Noord-Holland, Netherlands, 4 July 2005 (Ruud G M Altenburg). This bird was ringed as pullus at IJmuiden, Noord-Holland. Note active moult in left wing: p6 is missing and growing fresh inner primaries are just visible below tertials.

424 Heuglin's Gull / Heuglin's Meeuw *Larus heuglini*, second calendar-year, Tampere, Finland, 23 July 2005 (Hannu Koskinen). Note very plain scapulars with dark shaft-streak, white head, breast and underparts and slightly drooping bill. Furthermore, non-juvenile wing-coverts and tertials are already worn. All visible primaries are still juvenile; in late July, this bird has only dropped p2 (not visible at rest).

425 Probable Heuglin's Gull / waarschijnlijke Heuglin's Meeuw *Larus heuglini*, second calendar-year, Tampere, Finland, 23 July 2005 (Hannu Koskinen). Bird with rather strongly patterned scapulars and wing-coverts. This individual has dropped p5 (not visible) and is actively replacing wing-coverts. Identification is very complicated and mainly based on locality. Still, Caspian Gull *L. cachinnans*-like jizz with long bill and long tibia is quite unlike Lesser Black-backed Gull *L. fuscus graellsii* in plate 423.

426 Lesser Black-backed Gull / Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus*, second calendar-year, Erasmusgracht, Amsterdam, Noord-Holland, Netherlands, 3 June 2006 (Ruud G M Altenburg). Pale birds such as this one are difficult to separate with certainty from Yellow-legged Gull *L. michahellis* but note bill shape, rather dark grey base to fresh scapulars (which will have bleached to even paler feathers by July) and broad tail-bar.

427 Yellow-legged Gull / Geelpootmeeuw *Larus michahellis*, second calendar-year, Erasmusgracht, Amsterdam, Noord-Holland, Netherlands, 2 August 2005 (Ruud G M Altenburg). Bird with non-adult-like scapulars and wing-coverts. Note high bill with obvious gonydeal angle and more buffy ground tone of scapulars and wing-coverts. Legs of this species usually longer than those of Lesser Black-backed Gull *L. fuscus*.

428 Yellow-legged Gull / Geelpootmeeuw *Larus michahellis*, second calendar-year, Tarragona, Spain, 1 August 2005 (Chris Gibbins). Strongly marked individual showing only a few adult-like scapulars. This bird is more advanced in its primary moult compared with bird in plate 427: all juvenile primaries have been dropped and p7 is fully grown. Powerfully built males such as this one are not too difficult to identify.

possibility has to be taken into account. Before north-bound migration, however, the primary moult in such birds is arrested, so a moult gap in the hand, as in the mystery bird, would not be present. Heuglin's replaces none to all juvenile wing-coverts in the winter quarters. Due to the late onset of the complete moult, by July non-juvenile wing-coverts in Heuglin's normally are worn (see, for example, plate 424), unlike the very fresh ones shown by the mystery bird. Furthermore, Heuglin's tends to show either some plain pale grey scapulars or Caspian Gull-like pale feathers with a dark shaft and narrow anchor. This differs markedly from the pattern shown by the mystery bird. The general impression given by many Heuglin's is also quite different from the mystery bird; they can appear rather Caspian Gull-like, with a small head, long slender bill, relatively long tibia and often a completely white head, breast and belly. Compared to the western Lesser Black-backed Gull *L. f. graellsii/intermedius*, the bill more often is slightly drooping (see plate 425 for a putative Heuglin's showing such a jizz).

This process of elimination leaves two species: Yellow-legged Gull and Lesser Black-backed Gull. The typical second calendar-year Baltic Gull *L. f. fuscus* is a much plainer bird than the mystery bird, with simply patterned worn brownish and fresher dark grey scapulars. An as yet unknown (but probably substantial) proportion of *intermedius* Lesser Black-backed has more or less similarly patterned upperparts. Such birds therefore are strikingly different from the mystery bird. Furthermore, about two-third of the second calendar-year Baltics that return to Europe already have acquired a full set of second-generation primaries. Finally, many Baltics and *intermedius* Lesser Black-backed are more

slender built than the mystery bird. So, the possibilities left are Yellow-legged Gull and *graellsii* Lesser Black-backed. These can be very difficult to separate in second calendar-year summer (first-summer) as many features overlap, including the basic pattern of non-adult-like feathers, the long wing projection and moult pattern (plate 426). Yellow-legged tend to show longer legs than Lesser Black-backed but this feature cannot be judged in the mystery photograph.

The mystery gull appears to show a fairly strong, blunt-tipped bill and a rather 'square' head with a faint eye-mask; this combination is often associated with Yellow-legged Gull. A close look at the bill, however, makes clear that a gonydeal angle is virtually absent, even though at first sight the pale area on the lower mandible and the pale bill tip suggest differently. Although there are exceptions, Yellow-legged, notably males, nearly always show a deeper bill with an obvious gonydeal angle (see plate 427-428). The plumage of Yellow-legged of this age is incredibly variable. Many already show grey and rather adult-like feathers in the scapulars; some also have grey and lightly patterned feathers in their wing-coverts. Others, however, lack such feathers and instead have strongly marked ones, resembling the mystery bird. In those birds, the fresh scapulars show a buff hue that soon fades to near-white. The mystery bird shows grey scapulars with bars and anchors. In nominate Yellow-legged *L. m. michahellis*, the ground colour of these feathers is pale and the anchor pattern normally more pronounced. The tone of grey perfectly fits *graellsii* and possibly some Atlantic Yellow-legged Gulls *L. m. atlantis*. However, at this age, the latter tend to show more extensive and coarser streaking on the head, neck and

breast, a more pronounced eye-mask and often a pale iris.

In conclusion, this bird can be identified as a second calendar-year Lesser Black-backed Gull, probably of the subspecies *graellsii*. This identity was confirmed by the ring (Arnhem 5412281). It was ringed as a pullus in the colony at IJmuiden, Noord-Holland, in 2004 and photographed one year later in Amsterdam, Noord-Holland, the Netherlands, by Ruud Altenburg on 9 July 2005. Another plate showing the same bird a few days earlier at the same location is depicted as plate 423. It was identified correctly by only 17% of the entrants. Incorrect answers included Yellow-legged (45%), European Herring (8%) and Heuglin's Gull (6%).

VIII All entrants easily identified mystery photograph VIII as a nightjar *Caprimulgus*. The combination of white wing- and tail-patches and mottled brown plumage excludes all species in the Western Palearctic except Nubian *C nubicus*, European *C europaeus* and Red-necked Nightjar *C ruficollis*. Nubian is much smaller compared with the other two species. Furthermore, the tail in Nubian is fairly short, much shorter than in European and Red-necked. However, both characters are of limited value here. Because of the caudal view of the bird, both size and tail length are very difficult to judge properly in this photograph. A very conspicuous character on the mystery photograph is the obvious white wing-patch. In Nubian, the

white wing-patch is large and placed about half-way the primaries, whereas in both European and Red-necked, these wing-patches are placed more distally. In the mystery bird, the white primary spots are situated near the wing-tip, and this character, therefore, excludes Nubian.

European Nightjar and Red-necked Nightjar are rather similar in appearance. One of the differences, also visible in the mystery photograph, is the size of the white primary spots. In European, only males have obvious spots. In Red-necked, both males and females show these white spots on the three outermost primaries. In both sexes of Red-necked, the white spots are on average larger than in European. The mystery bird shows rather large white spots and this, therefore, favours Red-necked. Another character favouring Red-necked and also visible in the mystery photograph is the rather brownish-grey colour of the uppertail and mantle. In European, these feathers lack the brownish tinge of Red-necked. The rusty-red patterning visible at the upperwing of the mystery bird is another pointer towards Red-necked. In European, the upperwing is patterned less rusty-red. The most important discriminating character, however, is just visible in the mystery photograph. In Red-necked, all wing-coverts show broad pale buff tips, creating pale wing-bars of equal width and about three rows of these buff wing-bars can be seen on the left wing of the mystery bird. European shows only one broad whitish wing-bar, formed by the

429 Red-necked Nightjar / Moorse Nachtzwaluw *Caprimulgus ruficollis*, Brenes, Sevilla, Andalucía, Spain, 3 June 2006 (Markus Deutsch)

Mystery photograph IX (July)

Mystery photograph X (March)

lower row of lesser coverts.

This Red-necked Nightjar was photographed at Brenes, Sevilla, Andalucía, Spain, on 3 June 2006 by Markus Deutsch. Another photograph of the same bird is shown in plate 429. In this picture, the characteristic rusty-red neck collar of the species is visible. Furthermore, it can be seen that this bird belongs to the nominate subspecies breeding in Spain, Portugal and most of Morocco. The subspecies *desertorum*, which breeds in eastern Morocco and the northern parts of Algeria and Tunisia, is paler, more sandy-buff and often heavily tinged rufous, with narrower blackish-brown streaking on the crown and a broader hindneck collar. The bird was correctly identified by 78% of the entrants. Incorrect answers included European Nightjar (14%) and Nubian Nightjar (8%).

In the fourth round for 2006, there were 64 entrants of which nine managed to identify both mystery birds correctly. From them, Geir Mobakken (Norway) was drawn as the winner of a copy of the double DVD *Cursorius Jaaroverzicht 2005* donated by Cursorius Photo & Video Library. After four rounds, the number of leading entrants was further reduced to four, all with eight correct answers. These are Chris Batty (England), Julia Bayer (Germany), Tommy Holmgren (Sweden) and Marijn Prins. They are closely followed by 13 entrants

with seven and 18 with six correct identifications. The names of all entrants with at least one correct identification can be viewed at www.dutchbirding.nl.

Fifth round 2006

Photographs IX and X represent the fifth round of the 2006 competition. Please, study the rules (Dutch Birding 28: 37, 2006) carefully and identify the birds in the photographs. Solutions can be sent in three different ways:

- by *postcard* to Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Netherlands
- by e-mail to masters@dutchbirding.nl
- from the website of the Dutch Birding Association at www.dutchbirding.nl

Entries for the fifth round have to arrive by **1 November 2006**. Please, indicate if you are subscribed to Dutch Birding. From those entrants having identified both mystery birds correctly, one person will be drawn who will receive a copy of the MP3 sound collection (1.0) *Birds of Mexico* by Peter Boesman and donated by Birdsounds.nl. Swarovski Benelux has generously agreed to sponsor this competition again in 2006. This year, the overall winner after six rounds will receive a pair of marvelous 10x32 EL binoculars.

Rob S A van Bemmelen, Stavangerweg 535, 1013 AX Amsterdam, Netherlands (masters@dutchbirding.nl)
 Dick Groenendijk, Elzenstraat 14, 4043 PB Opheusden, Netherlands (masters@dutchbirding.nl)
 Ruud G M Altenburg, Egidiusstraat 3-2, 1055 GK Amsterdam, Netherlands (r.altenburg@xs4all.nl)

WP reports

This review lists rare and interesting birds reported in the Western Palearctic mainly in **late July-early September 2006**. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by a rarities committee. Observers are requested to submit their records to each country's rarities committee. Corrections are welcome and will be published.

DUCKS TO STORM-PETRELS A **Fulvous Whistling Duck** *Dendrocygna bicolor* in the Hortobágy region, Hungary, from 17 to at least 21 August was considered of captive origin. A **Dark-bellied Brent Goose** *Branta bernicla* was photographed on Porto Santo, Madeira, between 8 and 12 July. The male **American Black Duck** *Anas rubripes* at Garður, Iceland, stayed throughout the period and the one in A Coruña, Spain, was again present on 1 August. The first **Black-browed Albatross** *Thalassarche melanophrys* for the Azores was a first-year photographed south of Faial on 13 September. From 31 July onwards, at least eight **Fea's/Zino's Petrels** *Pterodroma feae/madeira* were reported past Clare, Cork and Kerry, Ireland. A **Bulwer's Petrel** *Bulweria bulwerii* flew east into the Straits of Gibraltar off Tarifa, Cádiz, Spain, on 19 August. High numbers of **Great Shearwaters** *Puffinus gravis* reached the coasts of south-western Europe in late summer; for instance, 4493 were counted at Annagh Head,

Mayo, Ireland, on 27 August, 5023 off Porto Moniz, Madeira, on 1 September, and 6600 in two hours at the latter site in the morning of 2 September. A **Sooty Shearwater** *P. griseus* wearing a GPS satellite transmitter became famous as it flew 64 000 km in less than a year across all corners of the Pacific (www.toppccensus.org/web/FeatureDetails.aspx?id=82&WG=9). **Madeira Little Shearwaters** *P. baroli* were reported at Pendeen, Cornwall, England, on 20 August, at Bridges of Ross, Clare, on 28 August and two past Kilcummin Head, Mayo, on 29 August. By 30 August, 65 **Wilson's Storm-petrels** *Oceanites oceanicus* were logged from pelagic trips around Scilly, England, this summer. The second **Swinhoe's Storm-petrel** *Oceanodroma monorhis* for Norway was trapped on Hernyken, Røst, Nordland, on 13 August.

CORMORANTS TO IBISES In Italy, a colony of 30 pairs of **Great Cormorants** *Phalacrocorax carbo* was found in Sardinia, where the species was considered to be extinct. In Noord-Holland, the Netherlands, an unringed **Great White Pelican** *Pelecanus onocrotalus* was present at Akersloot on 20-21 July; then it flew north over Alkmaar and Den Helder to Texel, where it stayed until 7 August; on 8-12 August, it was back at Den Helder. An individual in Kent and Sussex, England,

430 Great Shearwaters / Grote Pijlstormvogels *Puffinus gravis*, off Donegal, Northern Ireland, 27 August 2006 (Anthony McGeehan)

431 Long-legged Buzzard / Arendbuizerd *Buteo rufinus*, Helgoland, Schleswig-Holstein, Germany, 16 July 2006 (Martin Gottschling)

432 Little Crane / Klein Waterhoen *Porzana parva*, juvenile, Chablais de Cudrefin, Vaud, Switzerland, 20 August 2006 (Gabriel Schuler)

433 Eleonora's Falcon / Eleonora's Valk *Falco eleonora*, immature, Piémanson, Camargue, Bouches-du-Rhône, France, 14 August 2006 (Marc Thibault)

434 Amur Falcon / Amuerroodpootvalk *Falco amurensis*, female, Jaszbereny, Hungary, July 2006 (János Oláh)

435 Greater Sand Plover / Woestijnplover *Charadrius leschenaultii*, first-year, IJmuiden, Noord-Holland, Netherlands, 4 August 2006 (Arnoud B van den Berg)

436 Pallas's Gull / Reuzenzwartkopmeeuw *Larus ichthyaetus*, first-year, Miedzyzdroje, Poland, 19 August 2006 (Zbyszek Kajzer)

437 Dalmatian Pelican / Kroeskoppelikaan *Pelecanus crispus*, Ørum Sø, Thy, Denmark, 4 August 2006 (*Ole Krogh*)
438 Spotted Sandpiper / Amerikaanse Oeverloper *Actitis macularia*, Ballysteen, Limerick, Ireland, 22 August 2006 (*Ferran López*) **439** Stilt Sandpiper / Steltstrandloper *Calidris himantopus* (right), with Common Redshank / Tureluur *Tringa totanus*, Brownsea Island, Poole, Dorset, 15 August 2006 (*Rafael Armada*) **440** Stilt Sandpiper / Steltstrandloper *Calidris himantopus*, adult, Hortobágy, Hungary, July 2006 (*Gyorgi Szimuli*)

from 30 July into September was considered an escape because of wing damage. Also in England, one was tracked along the Norfolk coast on 16 August and seen at Preston, Lancashire, on 18-24 August and then in Cleveland on 26 August after which it headed north into Northumberland, where it remained until at least 6 September; it was rather confiding and therefore, rightly or wrongly, regarded as an escape by many observers. In the Camargue, Bouches-du-Rhône, France, one was reported on 12-13 August. The first-summer **Dalmatian Pelican** *P. crispus* at fish ponds near Przemkow, Silesia, Poland, from 25 June into July moved north and was at Dithmarscher Speicherkoog, Schleswig-Holstein, Germany, on 19-22 July and then in Denmark where it was last seen at Ørum Sø, Sydthy, Nordjylland, on 6 August. The first **Indian Pond Heron** *Ardeola grayii* for the WP was photographed on Crocodile Island, Luxor, Egypt, on 24 April 2004 (cf Alula 12:

114-119, 2006). At Oostvaardersplassen, Flevoland, the Netherlands, apart from one nest with fledglings of **Black-crowned Night Heron** *Nycticorax nycticorax*, there were also record numbers of 25 nests of **Little Egret** *Egretta garzetta* and 145 nests of **Great Egret** *Casmerodius albus* this summer. The **Great Blue Heron** *Ardea herodias* at Lagoa Branca, Flores, Azores, from 22 September 2005 was still present on 9 September. In Madeira, two first-year **Glossy Ibises** *Plegadis falcinellus* were seen on Porto Santo on 10 July. A female and two male 'wild' **Northern Bald Ibises** *Geronticus eremita* ringed in Syria early this summer first spent most of August in south-western Yemen and had reached Ethiopia by 22 August (see www.rspb.org.uk/tracking/northern_bald_ibis.asp). Their breeding site at Wadi Abiad, Palmyra, Syria, was discovered in 2002 when there were just three pairs left; the eastern population was considered extinct in 1989 when the last

441 Eleonora's Falcon / Eleonora's Valk *Falco eleonorae*, female, Albaron, Camargue, Bouches-du-Rhône, France, 4 August 2006 (Marc Thibault) **442** Franklin's Gull / Franklins Meeuw *Larus pipixcan*, adult, Larnaca, Cyprus, 5 August 2006 (Ludovic Scalabre) **443** Olive-tree Warbler / Griekse Spotvogel *Hippolais olivetorum*, Boddam, Mainland, Shetland, Scotland, 16 August 2006 (Hugh Harrop) **444** Great Spotted Cuckoo / Kuifkoekeek *Clamator glandarius*, Birkepøl, Als, Sønderjylland, Denmark, 2 August 2006 (Ole Krogh)

wild birds in Turkey had disappeared (cf Dutch Birding 11: 128-131, 1989). From a reintroduction scheme in Austria and Italy, colour-ringed individuals turned up at sites like Postojna, Slovenia, on 26 April (three) and La Tomina reserve, north of Modena, north-eastern Italy, from 19 August (five second-years).

RAPTORS TO CRANES The first breeding of **White-tailed Eagles** *Haliaeetus albicilla* in the Netherlands was successful as one young fledged at Oostvaardersplassen in the third week of July; it remained in the area with the two adults until at least early September. After the species' first successful breeding in Denmark in 1996, the number of 'wild' nesting pairs rose to 16 this summer, with 11 pairs producing a total of 24 young. In Scotland, the species was reintroduced on Rum in 1975 and soon settled also on Mull and Skye, with the first breeding attempt on the latter location in 1987; on Skye, the

200th chick of this reintroduced population fledged this summer. Since 1999, **Short-toed Eagles** *Circaetus gallicus* are seen annually and in increasing number in the Netherlands and, during July alone, there were 10 reports at eight sites. The first **Long-legged Buzzard** *Buteo rufinus* for Helgoland, Schleswig-Holstein, on 16 July wore a ring and is said to have been photographed on mainland Germany on 12 July. In Denmark, a second-year occurred at Kallesmærsk Hede, Blåvand, Ribe, on 11-14 August, and a first-year was at Gjorslev, Stevns, Møn, on 22-23 August. An immature **Eastern Imperial Eagle** *Aquila heliaca* radio-tagged in western Hungary in 2005 moved to Hamburg, Schleswig-Holstein, in early July and was still present two weeks later. If accepted, a first-summer female **Amur Falcon** *Falco amurensis* at Jaszbereny on 10-14 July will be the first for Hungary. Three **Eleonora's Falcons** *F. eleonorae* were photographed in the Camargue between 6 and 13

445 Citrine Wagtail / Citroenkwikstaart *Motacilla citreola*, first-year, Ouessant, Finistère, France, 2 September 2006 (Aurélien Audevard)

446 Black-faced Bunting / Maskergors *Emberiza spodocephala*, male, Helgoland, Schleswig-Holstein, Germany, 29 July 2006 (Martin Gottschling)

August. Others were reported at Spenglos, Lithuania, on 17 August, at Mönster, Halland, Sweden, on 1 September and on Tresco, Scilly, on 12 September. On 13 August, an **African Swamp-hen** *Porphyrio madagascariensis* was seen at Ma'agan Michael, Israel. In Switzerland, several **Little Crakes** *Porzana parva* were present, including a long-staying adult male on 4-29 August and a juvenile from 3 August until at least 6 September. A **Demoiselle Crane** *Grus virgo* was present in Brandenburg, Germany, from 8 to at least 15 August. High passage numbers in early morning at Akrotiri, Cyprus, included 132 on 31 August, 47 on 4 September, 20 (16 adults and four juveniles) on 5 September, and 11 on 8 September (the best viewing point is at Sylvana's on the track to Ladies Mile Beach off the main road; ask at the environmental centre in Akrotiri village).

WADERS **Black-winged Pratincoles** *Glareola nordmanni* occurred near Esbjerg, Vestjylland, Denmark, from 29 July to 16 August, at Acker, Cecilienkoog, Schleswig-Holstein, from 4 to at least 20 August, and at Durgendam near Amsterdam, Noord-Holland, on 24 August and from 13 September onwards. At Cabo da Praia, Terceira, Azores, a **Semipalmated Plover** *Charadrius semipalmatus*, a **Semipalmated Sandpiper** *Calidris pusilla*, a **Least Sandpiper** *C minutilla*, four **White-rumped Sandpipers** *C fuscicollis* and a **Spotted Sandpiper** *Actitis macularia* were seen on 5 September. A first calendar-year **Greater Sand Plover** *C leschenaultii* present for a few hours at IJmuiden, Noord-Holland, on 4 August was the ninth for the Netherlands; the 10th was a presumed second calendar-year at Eemshaven, Groningen, on 6 August. An **American Golden Plover** *Pluvialis dominica* at Røstlandet, Røst, Nordland, from 15 July to at least 8 August will be (only) the second for Norway, if accepted. A **Sociable Lapwing** *Vanellus gregarius* stayed at Saint-Martin de Fraigneau, Vendée, France, on 23-28 August and at Budel-Dorplein, Noord-Brabant, the Netherlands, on 15 September. In the first week of September, an influx of **Semipalmated Sandpipers** became apparent with five in Ireland and four in England. A first-year **Least Sandpiper** was reported from Plovan, Finistère, France, on 6 September. Away from Britain, **White-rumped Sandpipers** were present at Ezumakeeg, Friesland, Netherlands, on 16-25 July, at Klepp, Rogaland, Norway, on 4 August, at Saint-Côme du Mont, Manche, France, on 14 August, and at Lac de Grand-Lieu, Loire-Atlantique, France, on 19 August. A **Baird's Sandpiper** *C bairdii* turned up on Unst, Shetland, Scotland, on 17 August and another was reported at Our Lady's Island, Wexford, Ireland, on 2 September. On 26 August, the second for Denmark was an adult at Geraa, Nordjylland, and there was a report of an adult at Sándorfalva, Csongrád, Hungary, on the same day. The first-summer **Stilt Sandpiper** *C himantopus* at Conwy, Wales, from 11 July was last seen on 13 July. The adult at Hajdú-Bihar, Hungary, was not seen after 15 July. In England, an adult stayed on Brownsea Island, Poole, Dorset, on 12-21 August. The first for Austria was reported at Kirchdorf am Inn, Oberösterreich, on 24 August. No less than a total of 37 **Broad-billed**

Sandpipers *Limicola falcinellus* was noted in Friesland and Groningen, the Netherlands, from May to August. There were also near-record autumn numbers in Denmark with, eg, 17 first-years at Kalløgrå, Lolland, on 19 August. A **Short-billed Dowitcher** *Limnodromus griseus* at Ponta Delgada, São Miguel, from 9 September was the c 16th for the Azores; the first **Long-billed Dowitcher** *L scolopaceus* was found at Cabo da Praia on 16 September. An adult **Spotted Sandpiper** stayed at Utlångan, Blekinge, Sweden, on 21-29 July. In Ireland, an early one was photographed at Ballysteen, Limerick, on 22 August and another stayed at Nethertown, Wexford, from 5 September onwards. The **Wilson's Phalarope** *Phalaropus tricolor* first seen in the Ebro delta, Tarragona, Spain, on 15 April was still present on 5 August (cf Dutch Birding 28: 172, 2006).

JAEGERS TO AUKS It seems that higher than average numbers of **Long-tailed Jaegers** *Stercorarius longicaudus* were seen along the coasts of western Europe; for instance, a flock of 90 was seen off Porto Moniz, Madeira, on 1 September and 43 (including a group of 30) were counted at Estaca de Bares, Galicia, Spain, on 2 September. An adult **Ross's Gull** *Rhodostethia rosea* was watched off Tiree, Argyll, Scotland, on 9 August. An adult **Bonaparte's Gull** *Larus philadelphia* turned up at Bakkatjörn/Seltjarnarnes, Iceland, on 17 July. In Spain, three were reported from A Coruña during August. In England, an adult was found in Northumberland on 4 September. **Laughing Gulls** *L atricilla* were at Arlington Reservoir, East Sussex, on 12-21 July (first-summer), at Zeluan, Asturias, Spain, on 18 July (adult), at Portopalo near Siracusa, Sicily, Italy, on 2 August (first-summer), at l'Albufera de València, València, Spain, on 2 August (adult; picked up and taken into care), at Dawlish Warren, Devon, England, on 5 August (first-summer), at Brora, Highland, Scotland, on 13 August, and at Stodday, Lancashire, on 19 August (adult). In Britain, adult summer **Franklin's Gulls** *L pipixcan* occurred at Grunty Fen, Cambridgeshire, on 29 July, at Blithfield Reservoir, Staffordshire, on 9-10 August, and at Ythan Estuary, Aberdeenshire, on 21-27 August. In Northern Ireland, one was reported from Antrim on 5-6 August. The first for Cyprus was an adult at Larnaca sewage works from 28 July to 5 August. In Germany, an **Audouin's Gull** *L audouinii* was reported at Acker, Cecilienkoog, on 10 August. A flock of 12 **Pallas's Gulls** *L icthyaetus* was photographed at the Danube delta, Rumania, in July. If accepted, an adult **Cape Gull** *L dominicanus vetula* just north of the royal palace at Agadir on 28 August will be the first for Morocco. A second-year **Glaucous Gull** *L hyperboreus* was photographed in southern Portugal between 21 and 29 July. In the Netherlands, the **Ring-billed Gull** *L delawarensis* at Tiel, Gelderland, returned for its fourth winter on 23 August. The first **Bridled Tern** *Onychoprion anaethetus* for South Korea concerned an adult photographed on Jeju on 10 July. An exhausted adult was photographed at Dovercourt, Essex, on 25 August. The first-summer **American Black Tern** *Chlidonias niger surinamensis* at Our Lady's Island and

Carnsore Point, Wexford, from 16 July until at least 1 August was the third for Ireland (see *Birding World* 19: 279-282, 2006). An adult **Brünnich's Murre** *Uria lomvia* in summer plumage was picked up from a meadow far inland between Beerse and Lille, Antwerpen, on 5 August and was taken into care at Oostende, West-Vlaanderen, where it was released on 15 August; there were no previous records of live birds for Belgium.

DOVES TO WAGTAILS Two **Eurasian Collared Doves** *Streptopelia decaocto* at Cabo da Praia on 16 September were the firsts for the Azores. A first-year **Great Spotted Cuckoo** *Clamator glandarius* at Birkepøl, Als, Sønderjylland, on 1-11 August was the first for Denmark since 1995. The north-easternmost breeding record for Italy occurred in Friuli-Venezia near the borders of Austria and Slovenia where six fledglings fed by Eurasian Magpies *Pica pica* were found on 5 and 13 August; the species has been spreading north in Italy in recent years. A **European Scops Owl** *Otus scops* on Gotland, Sweden, on 1 August may have been the same individual as the one in the first week of June. The **Snowy Owl** *Bubo scandiacus* remained on North Uist, Outer Hebrides, Scotland (it was first seen in 2005). In Ireland, a second-winter female was photographed at Blacksod, Mayo, on 9 September. A **Pallid Swift** *Apus pallidus* was reported at Bryher, Scilly, on 23 July. The largest-ever flock of **Little Swifts** *A. affinis* for Spain consisted of 15 in coastal Cádiz on 16 July; five active nests were found in this area (there are two other breeding sites in Spain as well). If accepted, two flying past Arenzano, Genoa, on 18 August will be the firsts for Italy since 1890. The first breeding record of **European Bee-eater** *Merops apiaster* for Malta resulted in at least three fledglings in the third week of July. In the regular breeding area in Oost-Vlaanderen, Belgium, nests were found at Wachtebeke, Lochristi and Oost-akker, and up to 25 individuals were seen together on 19 August. A juvenile **European Roller** *Coracias garrulus* at South Gare, Cleveland, on 18 August was the first twitchable for Britain since July 2000. In Denmark, only one breeding pair of **Tawny Pipits** *Anthus campestris* at Råbjerg Stene, Nordjylland, was found this summer and, in August, a total of only five was counted during migration. An adult **Moroccan Wagtail** *Motacilla subpersonata* photographed at Europe Point lighthouse, Gibraltar, on 6 August may have been present for some days and was the third for Europe after records in Portugal and on Corsica, France (cf *Dutch Birding* 27: 42, 2005).

THRUSHES TO BABBLERS An **Isabelline Wheatear** *Oenanthe isabellina* at Eemshaven, Groningen, from 31 August to 4 September was the fifth for the Netherlands and the earliest ever. A **Zitting Cisticola** *Cisticola juncidis* photographed at Saint Margaret's, Cliffe, Kent, on 25 August was the fifth for Britain. A first-winter **Olive-tree Warbler** *Hippolais olivetorum* photographed at Boddam, Mainland, Shetland, on 16 August was the first for western Europe (except for claims on Helgoland in May 1860 and May 1954). **Paddyfield**

447 Eastern Orphean Warbler / Oostelijke Orpheusgrasmus *Sylvia crassirostris*, Halten, Sør-Trøndelag, Norway, 12 August 2006 (Magne Myklebust)

Warblers *Acrocephalus agricola* were trapped, eg, at Smukkevanet, Time, Rogaland, on 3 August, at Kilnsea, East Yorkshire, England, on 13 August, on St Mary's, Scilly, on 9 September, at Venebuurt, Beetsterzwaag, Friesland, on 12 September (at the latter site, a **River Warbler** *Locustella fluviatilis* was trapped on 11 September) and at Zandvoort, Noord-Holland, on 17 September. In Norway, an **Eastern Olivaceous Warbler** *A. pallidus* was trapped at Myken, Rødøy, Nordland, on 9 August. If accepted, a second-year male **Eastern Orphean Warbler** *Sylvia crassirostris* trapped on Halten, Frøya, Sør-Trøndelag, on 12 August and again on 3 September was the second for Norway (the first was in October 2004); in August, the bird was misidentified as a Western Orphean Warbler *S. hortensis* because the bill length to skull was wrongly measured (16.5 mm); three weeks later, the bill length to skull appeared to be 19.9 mm, fitting Eastern Orphean. The third **Western Bonelli's Warbler** *Phylloscopus bonelli* for Sweden was trapped at Torhamns udde, Blekinge, on 9 September. The first **Atlas Flycatcher** *Ficedula speculigera* for Europe was a second-year on Linosa, off Sicily, Italy, from 25 April to 6 May. At least three of the first **Iraq Babblers** *Turdoides altirostris* for Turkey found near Birecik, Sanliurfa, 10 km from the Syrian border, on 29 May were still present on 4 July (see *Birding World* 19: 283-284, 2006).

448 Eastern Orphean Warbler / Oostelijke Orpheusgrasmus *Sylvia crassirostris*, Halten, Sør-Trøndelag, Norway, 3 September 2006 (Frode Falkenberg)

SHRIKES TO BUNTINGS An adult female **Daurian Shrike** *Lanius isabellinus* watched briefly at Maasvlakte, Rotterdam, Zuid-Holland, on 27 August was the fifth for the Netherlands. **Lesser Grey Shrikes** *L. minor* were present at Borris Hede, Vestjylland, on 5-6 August and at Kvåle, Voss, Hordaland, Norway, on 20 August. A second pair of 'wild' **Red-billed Choughs** *Pyrrhonorax pyrrhonorax* raised three young in Cornwall this summer. In 2001, the first pair turned up at Lizard after a long absence of the species from Cornwall; it bred every year since, producing a total offspring of 20 in five seasons. The second pair consists of a Cornish born male from the 2004 Lizard brood and a female that arrived naturally. The species' natural recolonization process is threatened by plans to release captive-bred individuals. A **Trumpeter Finch** *Bucanetes githagi* was found in Toscana in central Italy on 16 July. The third **Black-faced Bunting** *Emberiza spodocephala* for Helgoland was a male trapped on 29 July. On 24 June, a male **Cirl Bunting** *E. cirius* was photographed at Zielbeek, Limburg, Belgium, c 5 km from the Dutch border. On Utsira, a **Yellow-breasted Bunting** *E. aureola* was seen on 18 August and a male **Black-headed Bunting** *E. melanocephala* on 8 August. A first-year **Yellow-breasted Bunting** was briefly seen at West

Runton, Norfolk, on 26 August and another was on Kvitøy, Rogaland, on 3 September.

For a number of reports, Birding World, www.azores.seawatching.net, www.birdguides.com, www.netfugl.dk and www.rarebirdalert.co.uk were consulted. We wish to thank Tycho Anker-Nilssen, Chris Batty, Max Berlijn, Keith Betton, Willem Bil, Rich Bonser (Cyprus), Herman Bouman, David Camilleri, Ulf Carlsson, Rommert Cazemier, Rolf Christensen, Andrea Corso (Italy), Pierre-André Crochet, J Ignacio Dies, Hugues Dufourmy, Enno Ebels, Per Eriksson, Lee Evans, Frode Falkenberg, Manuel Fernandes, Dick Forsman, Raymond Galea (Malta), Steve Gantlett, Tom Goossen, Martin Gottschling, Barak Granit, Marcello Grussu (Sardinia), Ricard Gutiérrez (Spain), Hugh Harrop, Kang Hee-Man, Erik Hirschfeld, Niklas Holmström, Ottavio Janni, Justin Jansen, Frédéric Jiguet, Erling Jirle (Sweden), Olof Jönsson, Adrian Jordi, Ruud Kampf, Guido O Keijl, Guy Kirwan, Szabolcs Kókay, Yann Kolbeinsson, André van Loon, Bruce Mactavish, Richard Millington, Dominic Mitchell, Chris Monk, Nial Moores, Richard Moores, Killian Mullaney, Magne Myklebust, Georges Olioso, Gert Ottens, Menotti Passarella, Charlie Pérez (Gibraltar), Yoav Perlman (IRDC), René Pop, Carla Rapetti, Colin Richardson, Luciano Ruggieri, Michael Sammut, Antonia Sandoval, Nir Sapir, Jesper Segergren, Dare Šere, Hadoram Shirihi, Russell Slack (Bird-Guides), Roy Slaterus, Brian Small, Andrea Tarozzi, Marc Thibault, Paul Tout, Joost Valkenburg, Daniel Velasco, Rik Winters and John Wouters for their help in compiling this review.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands
(arnoud.vandenberg@planet.nl)

Marcel Haas, Hora Siccamingel 167, 9721 HD Groningen, Netherlands
(m.haas@wpbirds.com)

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland en België beslaat voornamelijk de periode **juli-augustus 2006**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt. Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk toe te zenden aan: CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Nederland, e-mail cdna@dutchbirding.nl. Hiertoe gelieve men gebruik te maken van CDNA-waarnemingsformulieren die eveneens verkrijgbaar zijn bij bovenstaand adres, of via de website van de DBA op www.dutchbirding.nl.

Nederland

CASARCA TOT VALKEN Het aantal **Casarca's** *Tadorna ferruginea* op het Eemmeer bij Huizen, Noord-Holland, groeide begin juli aan tot een nieuw record van 430 op 11 juli. Begin augustus verbleven hier nog 210 exemplaren. Een **Witoogeend** *Aythya nyroca* zwom op 8 juli op de Dommel bij Sint-Oedenrode, Noord-Brabant.

Een ongeringd vrouwtje **Ringsnaveleend** *A collaris* was vanaf 8 augustus onregelmatig aanwezig bij Budel-Dorplein, Noord-Brabant. Waarschijnlijk betreft het een van de twee vogels die hier afgelopen najaar en winter aanwezig waren. Vanaf 2 augustus werden slechts 11 **Grauwe Pijlstormvogels** *Puffinus griseus* doorgegeven. **Noordse Pijlstormvogels** *P. puffinus* waren nog schaarser met op 30 juli twee uit de kust van IJmuiden, Noord-Holland, en 1 augustus één uit de kust bij Texel, Noord-Holland. Op 27 augustus vlogen er vijf langs Westkapelle, Zeeland. De meest algemene pijlstormvogel deze periode was **Vale Pijlstormvogel** *P. mauretanicus* met van 8 juli tot 27 augustus c 30 waarnemingen, waarvan 25 langs de kust van Noord-Holland en alleen al 11 langs Camperduin, Noord-Holland; waarschijnlijk is het aantal exemplaren een stuk lager door dubbeltellingen en/of vervolgwaa-nemingen van exemplaren die meerdere dagen voor de kust pleisterden. **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* vlogen op 15 augustus langs Camperduin en op 28 augustus langs Bloemendaal aan Zee, Noord-Holland. Een **Kuifaalscholver** *Phalacrocorax aristotelis* werd vanaf 30 juli op een aantal dagen gezien bij IJmuiden. Daarnaast waren er exemplaren op 22 augustus bij Den Oever, Noord-Holland, en van 24 tot

449 Gestreepte Strandloper / Pectoral Sandpiper *Calidris melanotos*, Knardijk, Lelystad, Flevoland, 23 juli 2006 (Ronald Messemaker)

450 Woestijnplover / Greater Sand Plover *Charadrius leschenaultii*, eerstejaars, IJmuiden, Noord-Holland, 4 augustus 2006 (Jan den Hertog)

26 augustus op Koarnwerterzân (Kornwerderzand), Friesland. Een (of de) **Roze Pelikaan** *Pelecanus onocrotalus* verbleef op 20 en 21 juli bij Akersloot, Noord-Holland, van 23 juli tot 8 augustus op Texel en van 8 tot 12 augustus bij Den Helder, Noord-Holland. Tot 10 juli was er sprake van twee territoria van **Woudaap** *Ixobrychus minutus* bij Tienhoven, Utrecht. Van 30 juni tot 18 juli was een mannetje aanwezig bij Kinderdijk, Zuid-Holland, met op 4 juli hier ook een vrouwtje. Op 17 juli werd er één gezien bij de Maarsseveense Plassen, Utrecht. Door het hele land werden in totaal 19 **Kwakken** *Nycticorax nycticorax* opgemerkt, voornamelijk juveniele. **Koereigers** *Bubulcus ibis* waren present op 6 juli in de Ooijpolder, Gelderland, op 14 juli bij Kloosterzande, Zeeland, op 24 juli bij Schipluiden, Zuid-Holland, en Wijhe, Overijssel, op 28 juli bij Middelaar, Limburg, en van 23 tot 26 augustus in de Oostvaardersplassen, Flevoland. **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* worden van jaar op jaar algemener met in deze periode ruim 110, met een piek in midden augustus. De grootste aantallen waren op 9 augustus zes bij Keent, Noord-Brabant, op 13 augustus zeven in de Kop van Noord-Holland, op 18 augustus 12 over de Strabrechtse Heide, Noord-Brabant, op 19 augustus negen op Texel en op 23 augustus zes over Koningsbosch, Limburg. De reeds lang aanwezige **Zwarte Ibis** *Plegadis falcinellus* van Noord-Holland was de gehele periode te bewonderen in de omgeving van het Balgzand. Daarnaast waren er

exemplaren op 16 augustus over Warmond, Zuid-Holland; op 16 en 18 augustus bij Budel-Dorplein; van 17 tot 19 augustus in de Spieringpolder, Noord-Brabant; op 20 augustus langs de Eemshaven, Groningen; op 23 augustus in de Sliedrechtse Biesbosch, Zuid-Holland; op 27 augustus overvliegend bij Dordrecht, Zuid-Holland, en in het Naardermeer, Noord-Holland; en op 31 augustus in de Jezuïetenwaai bij Groessen, Gelderland. Deze laatste en de vogel van de Spieringpolder waren voorzien van een vooralsnog onbekende groene kleurering. In de Oostvaardersplassen kon de gehele periode het paar **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla* met hun jong worden bewonderd. Daarnaast werd af en toe een onvolwassen vogel gezien langs de IJssel in de omgeving van Wapenveld, Gelderland. Op de inmiddels jaarlijkse waslijst aan **Slangenarenden** *Circaetus gallicus* stonden ditmaal waarnemingen en/of meldingen op 1 juli over Oldemarkt, Overijssel; op 2 juli over Arnhem, Gelderland; op 8 juli over Milsbeek, Limburg; op 22 juli over Katwijk aan Zee, Zuid-Holland; op 3 augustus langs Oss, Noord-Brabant; en op 4 augustus langs Ratum, Gelderland. Ook in het Fochteloërveen, Drenthe/Friesland, waren er van 30 juli tot 22 augustus regelmatig één tot twee aanwezig. Van 3 augustus tot in september verbleef er één in Meijendel, Zuid-Holland, met (alleen) op 6 augustus een melding van twee; mogelijk had de waarneming bij Katwijk al op dezelfde vogel betrekking. Er waren meldingen van **Steppekieken-**

451 Koereiger / Cattle Egret *Bubulcus ibis*, met Kokmeeuwen / Black-headed Gulls *Larus ridibundus*, Middelaar, Limburg, 28 juli 2006 (Harvey van Diek)

452 Roze Pelikaan / Great White Pelican *Pelecanus onocrotalus*, Mariëndal, Den Helder, Noord-Holland, 9 augustus 2006 (Christiaan Giljam)

453 Lammergier / Lammergeier *Gypaetus barbatus*, onvolwassen, met Zeearend / White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla* en Bruine Kiekendieven / Western Marsh Harriers *Circus aeruginosus*, Oostvaardersplassen, Flevoland, 15 mei 2006 (*Frank de Roder*) cf Dutch Birding 28: 247, 257, 2006 **454** Slangenarend / Short-toed Eagle *Circaetus gallicus*, Meijendel, Zuid-Holland, 19 augustus 2006 (*Wouter Puyk*) **455** Zwarte Ooievaar / Black Stork *Ciconia nigra*, Wieringermeer, Noord-Holland, 2 september 2006 (*Harm Niesen*)

456 Lachstern / Gull-billed Tern *Gelochelidon nilotica*, 't Zand, Noord-Holland, 30 juli 2006 (*Harm Niesen*)

457 Rosse Franjepoot / Red Phalarope *Phalaropus fulicarius*, Wanteskuup, Zeeland, 1 juli 2006 (*Niels de Schipper*)

dieven *Circus macrourus* op 5 augustus bij Zwolle, Overijssel, en op 26 augustus bij Sellingen, Groningen. Op 19 juli werd een **Schreeuwarend** *Aquila pomarina* gemeld op de Slikken van Flakkee, Zuid-Holland. Er waren opmerkelijk veel meldingen van **Dwergarenden** *A pennata*: op 3 juli bij Den Helder; op 13 juli in de Ooijpolder; op 16 juli op de grens ten oosten van Groesbeek, Gelderland; op 23 juli bij Schiphol, Noord-Holland; op 5 augustus langs Zwolle; op 12 augustus over Budel-Dorplein; en op 13 augustus over de Blauwe Kamer bij Rhenen, Utrecht, langs Petten, Noord-Holland, en over het Zwanenwater, Noord-Holland. In deze periode werden slechts vier **Roodpootvalken** *Falco vespertinus* gemeld.

RALLEN TOT ALKEN Een **Kleinst Waterhoen** *Porzana pusilla* werd ook op 1 en 3 juli nog gehoord in Polder Achteraf, Utrecht/Noord-Holland. Er waren waarnemingen van **Grielen** *Burhinus oedipnemos* op 5 juli 's nachts over Oegstgeest, Zuid-Holland, en op 15 augustus in Duin en Kruidberg, Noord-Holland. Er werden niet minder dan vier **Vorkstaartplevieren** *Glareola pratincola* gemeld. In de Lauwersmeer werd op 1 en 2 juli een exemplaar gezien in Achter de Zwarten, Groningen, en op 5 juli weer in de Ezumakeeg, Friesland. Daarnaast waren er meldingen op 3 juli op Texel, op 21 juli over Utrecht, Utrecht, en op 27 augustus over de Belgische kant van de Maas bij Stevensweert, Limburg. Een **Steppevorkstaartplevier** *G nordmanni* werd op 24 augustus enkele uren gezien bij Durgerdam en Ransdorp, Noord-Holland. Er waren maar liefst twee kortstondig aanwezige **Woestijplevieren** *Charadrius leschenaultii*: op 4 augustus een halve dag op het strand bij Ilmuiden en op 6 augustus 's avonds in de 'rommelhoek' bij de Eemshaven-West. **Morinelplevieren** *C morinellus* waren er vroeg bij met waarnemingen op 29 juli over Noordwijkerhout, Zuid-Holland, op 5 augustus over de Maashorst, Noord-Brabant, en op 7 augustus bij de Loozerheide, Noord-Brabant. Vanaf 19 augustus volgde 'de bulk' met in totaal 80, waaronder groepen op 20 en 21 augustus bij Colijnsplaat, Zeeland (17), op 21 augustus bij de Prunjepolder, Zeeland (22), en over Veenendaal, Utrecht (14), en op 23 augustus over Koningsbosch (10). Een **Aziatische Goudplevier** *Pluvialis fulva* werd van 1 tot 8 augustus en op 15 augustus gezien in de Mokbaai op Texel. Op 16 juli was kortstondig een **Grijze Strandloper** *Calidris pusilla* aanwezig in de Ezumakeeg. Op deze datum werd hier ook een **Bonapartes Strandloper** *C fuscicollis* ontdekt die tot 25 juli bleef. Er werden weinig **Gestreepte Strandlopers** *C melanotos* opgemerkt: van 2 tot 16 juli maximaal twee in de Lauwersmeer; op 8 en 11 juli bij Stiens, Friesland; op 23 juli in de Oostvaardersplassen; en op 8 augustus bij Budel-Dorplein. **Breedbekstrandlopers** *Limicola falcinellus* werden uitsluitend gezien langs de Groninger en Friese kust. Afhankelijk van wat je 'nieuwe' noemt ging het verspreid over de gehele periode om 21-26 individuen op slechts vier locaties: Polder Breebaart, Groningen, met maxima van vier op 18 en 29 juli, de Lauwersmeer met als maximum drie op 14

augustus, op 16 juli één bij Westhoek, Friesland, en op 25 augustus één bij de Eemshaven. Een **grijze snip** *Limnodromus* vloog op 31 augustus langs Ilmuiden. Een **Terekruijer** *Xenus cinereus* werd waargenomen op 12 juli bij Den Helder. In deze twee maanden werd een 10-tal **Poelruiters** *Tringa stagnatilis* doorgegeven. Groepen **Grauwe Franjepoten** *Phalaropus lobatus* telde van 15 tot 20 augustus zeven exemplaren en tot 26 augustus nog drie op de Slikken van Flakkee, op 18 augustus zes in het gebied Ruidhorn bij Uithuizen, Groningen, en op 27 augustus vijf in Achter de Zwarten. Het voorkomen van **Rosse Franjepoten** *P fularicus* in de zomermaanden is uitzonderlijk maar ditmaal waren er zelfs meerdere waarnemingen. De vogel van de Wanteskuip bij Wissenkerke, Zeeland, bleef tot 2 juli. Andere verbleven op 7 en 8 juli in het Jaap Deensgat, Groningen, op 8 juli bij het Stinkgat, Zeeland, van 16 tot 29 juli in de Weevers Inlaag, Zeeland, op 8 augustus in de Ezumakeeg en op 14 en 15 augustus bij Achter de Zwarten; vroege najaarstrekken werden gezien op 29 augustus langs Scheveningen, Zuid-Holland, op 30 augustus langs Katwijk aan Zee en op 31 augustus drie langs Texel. Het vermelden waard is de **Kleine Jager** *Stercorarius parasiticus* op 9 juli op de Surfplas bij Reeuwijk, Zuid-Holland. Vroeg was de adulte **Kleinste Jager** *S longicaudus* op 17 juli bij Medemblik, Noord-Holland. Vanaf 22 augustus volgden nog eens 20 voornamelijk juveniele exemplaren, waaronder één in het binnenland op 30 augustus bij Budel-Dorplein. Op 27 augustus vloog een adult-zomer **Vorkstaartmeeuw** *Larus sabini* langs Westkapelle. Vanaf 23 augustus was de **Ringsnavelmeeuw** *L delawarensis* weer terug op zijn stek bij Tiel, Gelderland. De vermeende tweede-kalenderjaar **Heuglins Meeuw** *L heuglini* aan de Erasmusgracht te Amsterdam, Noord-Holland, werd tot 11 augustus nog op vier dagen gezien. De gehele periode bleef de derdejaars **Grote Burgemeester** *L hyperboreus* te Katwijk aan Zee. Het lijkt dit jaar weer een voorspoedige nazomer te zijn geweest voor **Lachsterns** *Gelochelidon nilotica*. Na wat vroege meldingen op 2 juli in de Lauwersmeer en op 9 juli bij Durgerdam, volgden vanaf 13 juli waarnemingen in de Kop van Noord-Holland, met als hotspots de omgeving van 't Zand met een maximum van 17 op 25 juli waaronder vier juveniele, en het Balgzand met een maximum van 29 op 9 augustus waaronder negen juveniele. Daarnaast waren er nog waarnemingen van in totaal zeven solitaire exemplaren. De laatste waarneming betrof 10 op 21 augustus op het Balgzand. Het hoogste aantal **Reuzensterns** *Hydroprogne caspia* op één dag betrof 79 op 26 augustus aan de Friese westkust tussen Makkum en Workum. **Witwangsterns** *Chlidonias hybrida* vlogen op 7 juli bij Aldemardum (Oudemirdum), Friesland; op 27 juli (drie) in de Ezumakeeg; op 6 augustus bij Ochten, Gelderland; op 25 en 26 augustus bij de Bantpolder, Friesland; en op 30 augustus langs Scheveningen. Meteen vanaf de eerste dagen van juli werden **Witvleugelsterns** *C leucopterus* waargenomen. Van de c 25 waren er maximaal vier bij Uithuizen, maximaal drie bij Den Oever en vier bij Koarnwerterân. Een oranje-

458 Kleinste Jager / Long-tailed Jaeger *Stercorarius longicaudus*, juveniel, Hondsbossche Zeewering, Noord-Holland, 30 augustus 2006 (Harm Niesen)

459 Kleinste Jager / Long-tailed Jaeger *Stercorarius longicaudus*, juveniel, Vlissingen, Zeeland, 31 augustus 2006 (Corstiaan Beeke)

460 Kleinste Jager / Long-tailed Jaeger *Stercorarius longicaudus*, juveniel, Goudswaard, Zuid-Holland, 5 september 2006 (Norman D van Swelm)

461 Kleinste Jager / Long-tailed Jaeger *Stercorarius longicaudus*, juveniel, Hondsbossche Zeewering, Noord-Holland, 30 augustus 2006 (Harm Niesen)

462 Witvleugelstern / White-winged Tern *Chlidonias leucopterus*, juveniel, Koarnwerterstân, Friesland, 30 augustus 2006 (*Christiaan Giljam*) **463** Witvleugelstern / White-winged Tern *Chlidonias leucopterus*, juveniel, Ilmuiden, Noord-Holland, 30 augustus 2006 (*Arnoud B van den Berg*) **464** Terekruiter / Terek Sandpiper *Xenus cinereus*, met Scholeksters / Eurasian Oystercatchers *Haematopus ostralegus*, Den Helder, Noord-Holland, 12 juli 2006 (*Will Price*) **465** Steppevorkstaartplevier / Black-winged Pratincole *Glareola nordmanni*, Durgerdam, Noord-Holland, 24 augustus 2006 (*Max Berlijn*)

snavelige stern met kenmerken van **Sierlijke Stern** *S elegans* werd op 16 juli gefotografeerd in de Mokbaai op Texel (cf Dutch Birding 28: 247, plaat 341, 2006). Op 21 augustus vloog een **Zwarte Zeekoet** *Cephus grylle* langs Terschelling, Friesland.

BIJENETERS TOT GORZEN **Bijeneters** *Merops apiaster* vlogen op 3 juli over de Eemshaven, op 15 juli over Maarssenbroek, Utrecht, en op 12 augustus (twee) over het Fochteloërveen. **Hoppen** *Upupa epops* toonden hun kuif van 27 augustus tot 1 september bij Linden, Noord-Brabant, en op 29 augustus in de Ooijpolder. Vanaf 20 augustus werd een 15-tal **Draaihalzen** *lynx torquilla* doorgegeven. Vanaf 8 augustus werden 18 **Duinpiepers** *Anthus campestris* op trek gemeld, waaronder vier op 24 augustus in groeve Oostermeent bij Blaricum, Noord-Holland. Een verrassend vroege

onvolwassen **Citroenkwikstaart** *Motacilla citreola* was op 18 augustus korte tijd aanwezig bij Wageningen, Gelderland. Op 5 juli werd een ongeringde **Japanse Pestvogel** *Bombycilla japonica* gezien in een tuin te Heiloo, Noord-Holland. Opvallend was de 'influx' van **Noordse Nachtegalen** *Luscinia luscinia* op 19 augustus. Op deze dag waren er vangsten te Castricum, Noord-Holland, en te Bloemendaal, Noord-Holland, en was er een kortstondige veldwaarneming bij Katwijk aan Zee. De vijfde **Izabeltapuit** *Oenanthe isabellina* foerageerde van 31 augustus tot 4 september langs de Kwelderweg in de Eemshaven-Oost. **Cetti's Zangers** *Cettia cetti* werden nog af en toe gemeld bij Stellendam, Zuid-Holland, bij Werkendam, Noord-Brabant, bij Zwijndrecht, Zuid-Holland, en bij het Zwanenwater. Daarnaast was er een nieuwe op 17 augustus op de Deeneplaat bij de Brabantsche Biesbosch, Noord-

466 Slangenarend / Short-toed Eagle *Circaetus gallicus*, Meijndel, Zuid-Holland, 14 augustus 2006 (*Renée de Kleijn & George Pieterse*) **467** Grauwe Fitis / Greenish Warbler *Phylloscopus trochiloides*, Koarnwerterân, Friesland, 26 augustus 2006 (*Jan Bisschop*) **468** Citroenkwikstaart / Citrine Wagtail *Motacilla citreola*, eerstejaars, Wageningen, 18 augustus 2006 (*Marijn Prins*) **469** Hop / Eurasian Hoopoe *Upupa epops*, Bergen, Noord-Holland, 31 augustus 2006 (*Jan den Hertog*)

Brabant. Een **Graszanger** *Cisticola juncidis* bleef de gehele periode bij Zwijndrecht, en tot 4 juli bij Den Bosch, Noord-Brabant. Andere pleisterden op 10 juli bij Ellewoutsdijk, Zeeland, op 5 en 13 augustus bij Cadzand-Bad, Zeeland, op 5 augustus in de Oostvaardersplassen, op 18 en 19 augustus bij Rijnsburg, Zuid-Holland, en op 27 augustus (ten minste drie) bij Graauw, Zeeland. De laatste **Orpheusspotvogel** *Hippolais polyglotta* van het seizoen zong op 1 en 2 juli in de Patersgronden bij Valkenswaard, Noord-Brabant. Van 29 juli tot 20 augustus werden 11 **Waterrietzangers** *Acrocephalus paludicola* aangetroffen, waaronder vijf in de netten van vogelringers. Van **Sperwergrasmus** *Sylvia nisoria* waren er uitsluitend vangsten en geen veldwaarnemingen. Vanaf 7 augustus hingen er her en der al 10 in de netten, waarvan drie op 26 augustus in de AW-duinen, Noord-Holland. Een veelbezochte en af en toe zingende **Grauwe Fitis** *Phylloscopus trochiloi-*

des verbleef van 26 augustus tot 1 september op Koarnwerterân. Daarnaast was er een melding van 26 tot 28 augustus in Moddergat, Friesland. Een adulte **Kleine Vliegenvanger** *Ficedula parva* verscheen al op 22 augustus op Vlieland, Friesland, en op 26 augustus werd een juveniele gevangen op Schiermonnikoog, Friesland. Een adult vrouwtje **Daurische Klauwier** *Lanius isabellinus* was in de avonden van 27 augustus te bewonderen op de Maasvlakte, Zuid-Holland; indien aanvaard gaat het om de vijfde voor Nederland en de in totaal negende 'izabelklauwier' *L. phoenicuroides/isabellinus*. Op 1 juli bevond zich (weer eens) een **Roodkopklauwier** *L. senator* bij Katwijk aan Zee. Een **Bonte Kraai** *Corvus cornix* overzomerde op Schiermonnikoog. Op 3 en 8 juli zong een **Roodmus** *Carpodacus erythrinus* bij Nieuwolda, Groningen, en op 5 augustus vloog er één langs Lopik, Utrecht. **Ortolanen** *Emberiza hortulana* waren er vroeg bij op 28 juli bij

470 Kleine Vliegenvanger / Red-breasted Flycatcher *Ficedula parva*, eerstejaars, Groene Glop, Schiermonnikoog, Friesland, 26 augustus 2006 (André G Duiven)

Camperduin, op 4 augustus over het Ballooërveld, Drenthe, en op 5 augustus bij Bennekom, Gelderland. Na 17 augustus volgden nog eens 26 exemplaren. De

enige gemelde **Grauwe Gors** *E calandra* was het exemplaar dat al lange tijd verbleef in de Gement bij Vught, Noord-Brabant.

Ruud M van Dongen, Taalstraat 162, 5261 BJ Vught, Nederland
Remco Hofland, Aert van Neslaan 336, 2341 HN Oegstgeest, Nederland (remco.hofland @dutchbirding.nl)
Peter W W de Rouw, Schoolstraat 3-bis, 3581 PM Utrecht, Nederland

België

EENDEN TOT VALKEN Het was opvallend hoe er vanaf 9 augustus hier en daar **Casarca's** *Tadorna ferruginea* verschenen: bij Rotem, Limburg (twee); Gent, Oost-Vlaanderen (vier); Koningshooikt, Antwerpen; Melle, Oost-Vlaanderen (twee); Lommel, Limburg (twee); Schulen, Limburg; en Zeebrugge, West-Vlaanderen (10). **Krooneenden** *Netta rufina* werden opgemerkt in Harchies, Hainaut (vier); Oostende, West-Vlaanderen; Stokkem, Limburg; Wintam, Antwerpen (twee); en Zingem, Oost-Vlaanderen. In juli werd een mannetje **Witooggeend** *Aythya nyroca* gezien op de Dender tussen Ath en Lanquesant, Hainaut, en het eerste broedgeval voor Wallonië werd genoteerd in Ploegsteert, Hainaut (vier pulli). Op 13 augustus was een mannetje aanwezig in Hensies, Hainaut. Op 1 juli zwom een adulte **Roodhalsfuut** *Podiceps grisegena* in het Mechels Broek evenals op De Kuifeend in Antwerpen, Antwerpen, en vanaf 29 juli verbleef een juveniele in Sint-

Agatha-Rode, Vlaams-Brabant. Langs Oostende vloog op 3 augustus reeds een **Grauwe Pijlstormvogel** *Puffinus griseus*. **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* waren eveneens vroeg met waarnemingen langs Oostende op 4 augustus en langs De Panne, West-Vlaanderen, op 30 augustus. Op acht plaatsen werden in totaal ten minste 12 **Woudapen** *Ixobrychus minutus* waargenomen. Er waren juliwaarnemingen van **Kwakken** *Nycticorax nycticorax* in De Panne; Gent, Oost-Vlaanderen; Harchies-Hensies; Liedekerke, Vlaams-Brabant; Lokeren, Oost-Vlaanderen; Meers, Oost-Vlaanderen; Tervuren, Vlaams-Brabant; en Zonhoven, Limburg. In augustus volgden nog waarnemingen in Bree, Limburg; Eke, Oost-Vlaanderen; Harchies; Kalmt-hout, Antwerpen; Uitkerke, West-Vlaanderen; Water-vliet, Oost-Vlaanderen, en Zonhoven. Langs de Stads-wallen van Damme, West-Vlaanderen, verbleef van 1 tot 3 juli een **Ralreiger** *Ardeola ralloides* in zomer-kleed. De vogel van Het Vinne in Zoutleeuw, Vlaams-Brabant, werd op 11 juli voor het laatst gezien. Een

Koereiger *Bubulcus ibis* werd op 9 juli en op 24 en 26 augustus gezien in het Molsbroek in Lokeren; op 16 juli verbleef er één in het Grootbroek in Sint-Agatha-Rode, op 5 en 31 augustus één bij Harchies-Hensies, van 8 tot 12 augustus één op de Kluizendokken bij Doornzele, Oost-Vlaanderen, op 15 augustus één in de Achterhaven van Zeebrugge, West-Vlaanderen, en van 18 tot 27 augustus verbleven er twee in de omgeving van het Blankaartbekken in Woumen-Merkem, West-Vlaanderen. Maxima van **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* werden uiteraard geteld op de slaapplaatsen: 70 in Lissewege, West-Vlaanderen, op 25 augustus; 54 in de Zwinbosjes in Knokke, West-Vlaanderen, op 29 juli; 35 in de moerassen van Harchies-Hensies op 2 augustus; en 21 op de Hooge Dijken in Roksem, West-Vlaanderen, op 25 juli. Daarnaast zijn ook nog vermeldenswaard 12 exemplaren in de Achterhaven van Zeebrugge op 22 augustus en telkens negen in de IJzermonding in Nieuwpoort, West-Vlaanderen, op 18 en 27 augustus. Op een 10-tal plaatsen werden **Grote Zilverreigers** *Casmerodius albus* gezien met als hoogste aantallen: vijf in Zonhoven op 25 en 27 augustus en zeven bij Harchies-Hensies op 31 augustus. Na drie juliwaarnemingen kwam vanaf 5 augustus de trek van **Purperreigers** *Ardea purpurea* op gang met in die maand nog 23. Op 23 juli vlogen twee **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* over Zandhoven, Antwerpen. Vanaf 2 augustus kon van trek worden gesproken met in Vlaanderen in totaal c 88 op 33 locaties; dubbeltellingen zijn uiteraard niet uitgesloten. In juli kwamen er 29 waarnemingen van **Ooievaars** *C. ciconia*, waaronder maximaal 10 in Kessel, Antwerpen, van 5 tot 8 juli. Vanaf 5 augustus werden de eerste overtuigende trekkers gezien. Grote aantallen werden opgetekend in Fexhe-Slins, Liège (50); Muizen, Antwerpen (52); Melsbroek, Vlaams-Brabant (53); Rijkevorsel, Antwerpen (60); Meerle-Minderhout, Antwerpen (70); Beerzel-Gooik, Vlaams-Brabant (90); Houdrémont-Nafraiture,

Namur (c 100); Malvoisin, Namur (100+); en Olen (141 op 26 augustus). Een spectaculaire telling van 137 trekkende **Wespendieven** *Pernis apivorus* gebeurde op 26 augustus gedurende slechts 40 min over Galhausen, Liège. Op 27 augustus trokken zelfs 191 vogels over de telpost van Torgny, daarna waren ook de 66 van 29 augustus en 53 van 31 augustus op dezelfde plaats indrukwekkend te noemen. Op 4 juli vloog een **Zwarte Wouw** *Milvus migrans* over Zoersel, Antwerpen, en op 25 werd er één gezien in Lichtaart, Antwerpen. In augustus kwamen er waarnemingen uit Brasschaat, Antwerpen; Brecht, Antwerpen; Engelmanshoven, Limburg; en Kalmthout. Voor Wallonië zijn zes exemplaren bij Grandru, Luxembourg, op 6 juli en vier bij Freux, Luxembourg, op 28 juli het vermelden waard. Daarnaast werden drie solitaire exemplaren gezien. **Rode Vrouwen** *M. milvus* werden gezien in Boechout, Antwerpen op 2 juli; in Wijer, Limburg, op 4 juli; in Meers op 28 juli; en in Lier, Antwerpen, op 16 augustus. Op 6 juli verbleven er 18 bij Grandru en op 31 juli 17 bij Freux. Over Maasmechelen, Limburg, trok op 26 augustus een **Slangenarend** *Circaetus gallicus*. In augustus werden overtrekkende **Grauwe Kiekendieven** *Circus pygargus* opgemerkt op de telpost Croix de la Grise, Hainaut; Outgaarden, Vlaams-Brabant; Torgny (twee); en Wannegem-Lede, Oost-Vlaanderen. Op verschillende plaatsen in Wallonië kon men nog pleisterende familiegroepjes of solitaire broedvogels bewonderen. Op 2 juli vloog een **Visarend** *Pandion haliaetus* boven Harchies-Hensies. Vanaf 5 augustus verschenen in snel tempo trekkende exemplaren: er volgden 46 waarnemingen van c 53 exemplaren. Over Boechout vloog op 29 juli een vrouwtje **Roodpootvalk** *Falco tinnunculus* en op 23 augustus één over de telpost van Torgny-Velosnes. **Smellekens** *F. columbarius* begonnen dit jaar met een wel erg vroeg optreden: op 22 augustus in Mullem-Rooien, Vlaams-Brabant; op 24 augustus in Genk; op 26 augustus in Geistingen, Limburg, en in Torgny; en op 30 augustus in Lommel.

471 Poelruiter / Marsh Sandpiper *Tringa stagnatilis*,
juveniel, Uitkerkse Polders, West-Vlaanderen,
2 augustus 2006 (Koen Verbanck)

KRAANVOGELS TOT ALKEN Bij Elsenborn, Liège, liep op 2 juli een **Kraanvogel** *Grus grus*. Een **vorkstaartplevier** *Glareola* vloog op 27 augustus roepend over het Houbenhof in Geistingen. De eerste **Morinelplevier** *Charadrius morinellus* voor het najaar trok op 12 augustus over Lommel. Daarna volgden waarnemingen bij Boneffe, Brabant-Wallon (c 13); Burdinne, Brabant-Wallon (zeven); Clermont-Viscourt, Brabant-Wallon (c 31); Diksmuide, West-Vlaanderen; Doornzele; Erps-Kwerps, Vlaams-Brabant (20+); Marche-en-Famenne, Luxembourg (acht); Knokke; Lampernisse, West-Vlaanderen; Meer, Vlaams-Brabant (17); Relegem-Asse, Vlaams-Brabant; Seraing-le-Château, Liège; en Tourinnes-la-Grosse, Brabant-Wallon (12). Op 19 juli verscheen een **Temmincks Strandloper** *Calidris temminckii* in Hologne-sur-Geer, Liège, en in augustus werden er in totaal negen waargenomen. Een **Poelsnip** *Gallinago media* liet zich op 19 augustus erg kortstondig bekijken in de Uitkerkse Polders, West-Vlaanderen. Hier pleisterden van 30 juli tot 2 augustus twee juveniele **Poelruiters** *Tringa stagnatilis* die het de waar-

nemers iets gemakkelijker maakten. Ook verscheen deze soort in de Achterhaven van Zeebrugge van 13 tot 15 augustus; op de Kluizendokken in Doornzele op 15 augustus; en weer in de Uitkerkse Polders van 22 tot 25 augustus. In de Oude Vrede bij Knokke pleisterde op 19 en 26 augustus telkens een andere juveniele **Grauwe Franjepoot** *Phalaropus lobatus*. Op 31 augustus werd er één gezien bij Ottignies/Louvain-la-Neuve, Brabant-Wallon. Op 30 augustus trokken vijf **Rosse Franjepoten** *P. fulicarius* langs De Panne. Augustus was verder goed voor 10 **Middelste Jagers** *Stercorarius pomarinus* en vijf **Grote Jagers** *S. skua*. De eerste juveniele **Kleinste Jagers** *S. longicauda* trokken op 15 augustus langs het vliegveld in Oostmalle-Zoersel, Antwerpen, en op 27 augustus één (vermoedelijke deze soort) langs de Kruibeekse Polders, Oost-Vlaanderen. Op 30 augustus pleisterde er één in de Voorhaven van Zeebrugge. Juli was nog goed voor 118 **Zwartkopmeeuwen** *Larus melanocephalus* waaronder 56 bij Wuustwezel, Antwerpen, op 9 juli. In augustus volgden nog zeven solitaire vogels. Op 30 augustus trok een juveniele **Vorkstaartmeeuw** *L. sabini* langs De Panne. Er werden vier juli- en vijf augustus-waarnemingen van **Pontische Meeuwen** *L. cachinnans* doorgegeven. Bij Oostduinkerke werd op 16 juli een langsvliegende, onvolwassen **Grote Burgemeester** *L. hyperboreus* opgemerkt. Een pleisterende **Lachstern** *Gelochelidon nilotica* in het Leeuwenhof bij Drongen keek net als de aanwezig waarnemers ietwat verbaasd omhoog toen een adulte **Reuzenster** *Hydroprogne caspia* kwam aanvliegen. Beide vogels bleven slechts kortstondig ter plaatse. Verder werden Reuzensterren opgemerkt in Harchies op 2 juli en twee trokken langs De Panne op 5 augustus. Op 25 augustus pleisterde een juveniele **Noordse Stern** *S. paradisaea* op de vijver van Latour, Luxembourg. Eén van de twee adulte **Witwangsterren** *Chlidonias hybridus* van Het Vinne in Zoutleeuw bleef met de drie juveniele tot 15 juli; de andere adulte werd het laatst gezien op 11 juli. Op 2 augustus trok er één langs Koksijde, West-Vlaanderen. Boven het meer van Virelles, Hainaut, joeg op 17 juli een adulte **Witvleugelstern** *C. leucopterus* in rui naar winterkleed. Vogelend België werd op 5 augustus wakker geschud door een landbouwer die op de grens van Lille en Beerse, Antwerpen, een verzwaakte alk had opgeraapt: na controle bleek het een adulte **Kortbekzeekoet** in zomerkleed bleek te zijn! Na revalidatie in een vogel-opvangcentrum werd hij op 15 augustus onder grote belangstelling en met succes vrijgelaten bij het Oosterstaketsel van Oostende. Indien aanvaard betreft dit het eerste geval van een levende Kortbekzeekoet voor België.

UILEN TOT GORZEN Bij Koersel, Limburg, werden op 13 juli twee **Oehoes** *Bubo bubo* waargenomen. De Oost-Vlaamse broedkolonie **Bijeneters** *Merops apiaster* verdeelde zich dit jaar weer over drie broedlocaties: Wachtebeke, Lochristi en Oostakker. Na het uitvliegen werden op 19 augustus maximaal 25 vogels in een groep waargenomen in Wachtebeke-Eksaarde, Oost-Vlaanderen. Daarnaast waren er waarnemingen in

Ham, Limburg, op 3 juli; in Overbroek, Antwerpen, op 7 juli; en bij Grandhan, Luxembourg, op 14 juli. Op 23 augustus verbleef een **Hop** *Upupa epops* in Neerpelt, Limburg, en op 25 augustus werd er één gezien in Machelen, Oost-Vlaanderen. Vanaf 13 augustus begon weer de **Draaihalzen** *Jynx torquilla*-show; er werden 76 gemeld. In ongeveer de helft van de gevallen ging het om ringvangsten met maximaal vijf in Genk-Bokrijk, Limburg, op 26 augustus. In juli werden nog op ten minste zes locaties **Middelste Bonte Spechten** *Dendrocopos medius* vastgesteld, waardoor het vermoeden van een fragmentarische Vlaamse broedpopulatie werd versterkt. Het startschot voor de trek van **Duinpiepers** *Anthus campestris* was op 12 augustus waarna 59 exemplaren werden gemeld. Het vliegveld in Oostmalle-Zoersel, Antwerpen, en Torgny bleken er weer als favoriete doortrekplaats uit te komen. De enige **Rouwkwikstaarten** *Motacilla yarrellii* werden opgemerkt op 7 juli bij Fontenoy, Hainaut, en bij Pommeroeul; op 11 juli bij Diepenbeek, Limburg; en op 30 juli in de Voorhaven van Zeebrugge. Er werden **Cetti's Zangers** *Cettia cetti* gehoord of geringd in Harchies-Hensies (meerdere); Mechelen, Antwerpen; Oostkamp, West-Vlaanderen; Veurne, West-Vlaanderen (vier); Willebroek, Antwerpen (drie); en Zeebrugge (vijf). Met minimaal zeven zangposten bleef de haven van Zeebrugge de Belgische 'stronghold' voor **Graszanger** *Cisticola juncidis*. Daarnaast waren er telkens twee aanwezig in het Bos van Aa in Zemst, Vlaams-Brabant; in de Doornpanne in Oostduinkerke, West-Vlaanderen; en in de IJzermonding in Nieuwpoort; en telkens één in Esquermes, Hainaut; in de Kalkense Meersen; in de Scheldebroeken bij Berlare, Oost-Vlaanderen; aan de Kluizendokken bij Doornzele; in Het Zwin in Knokke; en in De Westhoek in De Panne. Er waren ten minste 41 ringvangsten van **Snorren** *Locustella luscinioides* van 16 juli tot eind augustus, waarbij Oosthoven, Antwerpen, en Merksplas, Antwerpen, zorgden voor het leeuwendeel. In Veurne werden tot 27 augustus ten minste 54 **Waterrietzangers** *Acrocephalus paludicola* geringd. Verder waren er ringvangsten op De Kuifeend in Antwerpen op 26 (één) en 30 juli (drie); in Liedekerke op 29 juli; en in Merksplas (één), Oosthoven (twee) en Willebroek (twee) op 13 augustus. Tenslotte waren er veldwaarnemingen op Callemansputte in Zelzate, Oost-Vlaanderen, op 5 augustus; in Lier-Anderstad op 6 augustus; en op de Warandeputten in Oostkamp op 13 en 25 augustus. Op 26 augustus werd een **Struikrietzanger** *A. dumetorum* geringd in Munsterbilzen, Limburg. **Grote Karekieten** *A. arundinaceus* waren ook dit jaar bijzonder zeldzaam: op 6 augustus was er één aanwezig in de Achterhaven van Zeebrugge en van 22 tot 24 augustus één in Lier-Anderstad. Er waren ringvangsten op De Kuifeend in Antwerpen (twee); in Eupen, Liège; in Tienen (twee); en in Merksplas. Op 23 juli vloog een **Orpheusspotvogel** *Hippolais polyglotta* in de netten in de Doornpanne in Oostduinkerke en op 17 augustus gebeurde hetzelfde in Herselt, Antwerpen. Er waren ringvangsten (geen veldwaarnemingen) van eerstejaars **Sperwergrasmus** *Sylvia nisoria* op 7 augustus in Merksplas; op 14 en

26 augustus in Oostduinkerke; op 16 augustus in Kalmthout; op 16 en 17 augustus in Nodebaix, Brabant Wallon; op 19 augustus in Herne, Oost-Vlaanderen; en op 22 augustus in Bambrugge, Oost-Vlaanderen. Een vroege eerste-winter **Kleine Vliegenvanger** *Ficedula parva* liet zich in de avond van 31 augustus bekijken in de Baai van Heist, West-Vlaanderen. **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* doken op in Harelbeke, West-Vlaanderen; Raversijde, West-Vlaanderen; het Schulensbroek; in Veurne (twee); en in Zeebrugge. Tussen 12 en 30 augustus werden **Grauwe Klauwieren** *Lanius collurio* opgemerkt op de bezinkingsputten in Tienen; in De Brakeleer in Oud-Turnhout, Antwerpen; in broek De Naeyer in Willebroek;

op het Groot Schietveld in Brecht; bij Lier-Anderstad; in het Mechels Broek; en in het Schulensbroek. Op 17 juli werd een vrouwtje **Roodmus** *Carpodacus erythrinus* geringd bij Veerle, Antwerpen; deze bleef in en rond deze tuin tot 19 juli. **Ortolanen** *Emberiza hortulana* werden gezien op 17 augustus in Oosthoven (ringvangst), op 19 augustus in Tienen en op 26 augustus in Oostduinkerke.

De hulp van al diegenen die (hun) waarnemingen inspraken op de Natuurpunt-Vogellijn was hier onontbeerlijk. De Natuurpunt-Vogellijn is alleen vanuit België bereikbaar op het nummer 0900-00194 (EUR 0.45/min), de Natuurpunt-Inspreklijn is te bereiken op 0800-11194 (gratis). De Waalse gegevens werden in hoofdzaak geput uit de AVES-website.

Gerald Driessens, Pastoriestraat 16, 2500 Lier, België (gerald.driessens@natuurpunt.be)

DB Actueel

Woestijnplevieren te IJmuiden en Eemshaven De nieuwe website Vogels van IJmuiden (www.zuidpier.com) beheerd door Roy Slaterus was de aanleiding waarom ik (Wim van der Schot) op 4 augustus 2006 de Zuidpier van IJmuiden, Noord-Holland, bezocht om misschien een aantrekkelijke soort voor het elektronische logboek aan te leveren. Bij het eerste vuurtorentje bleek dat de pier vanwege de krachtige noordenwind halverwege was afgesloten en restte mij slechts de havenkom af te zoeken. De wind joeg vers aankomende groepjes arctische steltlopers over de pier zuidwaarts, waaronder Kanoeten *Calidris canutus* en Drieteenstrandlopers *C alba*, vele nog in kleurig zomerkleed. Ik zat hier voorlopig dus sood, maar wat hoorde ik om 13:00? Een vreemde hoge heldere triller deed mij opzien en ik zag een middelgrote steltloper in grote snelheid over mij heen naar het zuiden vliegen. Bijna rennend bereikte ik de strandvlakte waar hij mogelijk was geland. Midden op de vlakte aangekomen hoorde ik het geluid opnieuw, klinkend als van een reusachtige Temmincks Strandloper *C temminckii*. De vogel kwam nu laag vanuit het zuiden terugvliegen en ik pikte hem met de kijker op tot hij vlak voor mij langsvloog en onscherp werd in het kijkerbeeld. Ik wenkte twee pas aangekomen Amsterdamse vogelaars, Brian Knott en William Price, en maande hen tot spoed. 'Er zit hier ergens een Greater Sand Plover', meldde ik. Ongelooft maakte zich van ons meester. Gelukkig had BK een telescoop bij zich en tot ieders verbazing keken we al snel naar een zuivere Woestijnplevier *Charadrius leschenaultii*. We legden de vogel meteen op video en foto vast, maar hij werd helaas voortdurend verjaagd door strandtoeristen. Als gevolg daarvan vloog hij al snel hoog weg naar het zuidwesten en leek voorgoed verdwenen. Maar we hadden ons vergist. Enige minuten later vonden we hem terug, staande bij de vloedlijn, en we brachten RS daarvan op de hoogte. Hij en andere gealarmeerde vogelaars uit de regio Kennemer-

land en ook van elders waren spoedig ter plaatse en konden meegenieten. Om 18:30 vloog de vogel samen met enkele Bontbekplevieren *C hiaticula* hoog weg naar het noorden en werd daarna niet meer teruggevonden.

De variatie in ondersoorten en kleden van Woestijnplevier en de daarop gelijkende Mongoolse Plevier *C mongolus* dwongen de toegestroomde vogelaars om de determinatie verder te verfijnen. Mongoolse kon echter al snel worden opgegeven vanwege het kloeke formaat en de flinke snavel van onze vogel. Bepaling van ondersoort en geslacht bleek echter lastig omdat onze Woestijnplevier geen sporen van zomerkleed vertoonde. Vanwege het formaat, de forse snavel, een mengsel van juveniele en eerste-winterveren, en het ontbreken van typische zomer- en winterkleedkenmerken betrof het de ondersoort *C l crassirostris* in eerste kalenderjaar.

Indien aanvaard betreft deze Woestijnplevier de 10e voor Nederland. Ten minste twee van deze 10 worden gerekend tot Anatolische Woestijnplevier *C l columbinus*. Het is de eerste waarneming voor de regio Kennemerland en weer een toevoeging voor de toch al zo rijke zeldzaamhedenlijst van IJmuiden. Voor augustus vormde hij een chique entree op de nieuwe IJmuider vogelwebsite www.zuidpier.com.

Twee dagen later, op 6 augustus 2006, kwam ik (Dušan Brinkhuizen) na een uurtje vogelen op verschillende plaatsen in de Eemshaven, Groningen, tot de conclusie dat er weinig te beleven viel. Daarom besloot ik al snel naar de inlaat van de Eemscentrale te gaan om daar meeuwen te kijken. Een Geelpootmeeuw *Larus michahellis* en twee Pontische Meeuwen *L cachinnans* zorgden ervoor dat ik na een aantal uurtjes de geheugenkaart van mijn camera had vol geschoten. Het was tijd om naar huis te gaan. Ik dacht: 'Goh, het is al 19:30. Het is opkomend water, avondeten maar overslaan, op naar de Rommelhoek!' Nadat

ik daar, op het westelijke Eemshaventerrein, was aangekomen en 300 m had gelopen, ging ik samen met telescoop en hond op de dijk zitten. Er liepen veel vogels, maar helaas allemaal ver weg. 'Wacht, hiervoor lopen wat Bontbekken, misschien zit er wel een leuk strandloperje tussen'. Ik begon met afzoeken en het volgende werd in 10 sec door mijn brein geregistreerd: 'Bontbek, Bontbek, Bontbek, ah leuk Drieteen, Bontbek, Bontbek, Zilver! Strand?! Lange poten, duidelijk zichtbare tibia, zandkleurige bovendelen, kop groter als Bontbek. Help! Sand Plover! Snel foto's maken. Nee, eerst meeuwenfoto's wissen. Oh nee, hij vliegt!' Door de spanning verloor ik de vogel uit beeld. Ik kon hem na 10 min nog steeds niet vinden. Snel besloot ik andere vogelaars te bellen om zo de kans op terugvinden te vergroten. 'Helaas, u heeft niet voldoende beltegoed voor dit gesprek'. 'Dat meen je toch niet!' Ik besloot terug naar de auto te rennen, de hond te dumpen en een telefoon te zoeken. Ik hield de ene na de andere automobilist aan. Helaas wilde men niet meewerken: 'Voor deze onzin lenen wij onze telefoon niet uit' of 'Sorry, maar wij hebben geen mobiel, echt niet'. Uit frustratie pakte ik mijn telefoon en belde opnieuw. De telefoon ging over! Enkele 100en meters maakten het verschil: van T-mobile-D naar T-mobile-NL. Marnix Jonker, die wist dat ik in de Eemshaven zat, belde direct terug: 'Hoi Dušan, zeg het eens?' Ik schreeuwde: 'Nu direct komen, bel iedereen op, Woestijnplevier Rommelhoek!' Ik rende terug naar de dijk waar mijn telescoop nog stond en na een minuutje kreeg ik een slapende vogel in beeld. 'Is dat hem, of is het een Krombekstrandloper?' Na vijf minuten wachten was het raak: kop uit de veren, 100% Woestijnplevier! Ik begon snel bewijsplaatjes te schieten maar de batterijen waren na vijf plaatjes al leeg (vervelende meeuwen). Al snel arriveerde MJ. 'Vertel me Marnix, ben ik aan het fantaseren?' 'Nee hoor Dušan, het is er echt één!' Al snel kwamen ook andere Groningers aangerend, soms in groepjes, maar meestal één voor één, en ze konden

hijgend door de telescoop naar de vogel kijken. Deze rende inmiddels druk heen en weer en werd vaak omsingeld door Bontbekken wat resulteerde in hilarische 'gevechtssituaties'. Daarbij liet de Woestijnplevier zich, soms tot op 50 m afstand, goed bekijken door in totaal 18 waarnemers.

In eerste instantie leek het aannemelijk dat het hier om dezelfde vogel ging als die van IJmuiden twee dagen eerder. Na bestudering van de foto's van de IJmuidense vogel kwamen we echter tot de conclusie dat het hoogstwaarschijnlijk twee individuen betreft. De Groninger vogel is niet zo opvallend getekend op schouder- en dekveren als de IJmuidense vogel en vermoedelijk een eerste-zomer (tweede-kalenderjaar). Daarnaast had de Groninger vogel egalere bovendelen en een duidelijkere wenkbrauwstreep dan de IJmuidense. Helaas zijn de Groninger foto's niet van voldoende kwaliteit om deze verschillen goed te beoordelen. Indien aanvaard betreft het de 11e voor Nederland en een nieuwe soort voor de provincie Groningen. DUŠAN BRINKHUIZEN & WIM VAN DER SCHOT

GREATER SAND PLOVERS On 4 August 2006, a Greater Sand Plover *Charadrius leschenaultii* was seen for an afternoon on the North Sea beach at IJmuiden, Noord-Holland, the Netherlands. It was identified as a first-year (with a mix of juvenile and first-winter feathers) of the large-billed subspecies *C. l. crassirostris*. In the evening of 6 August 2006, a Greater Sand Plover was seen for less than 2 h on a tidal area at Eemshaven, Groningen, the Netherlands. This bird could not be documented in the same detailed way as the IJmuiden bird but record shots indicate that it was a second-calendar year and, therefore, a different bird. If accepted, these are the 10th and 11th record for the Netherlands.

Kortbekzeekoet in Belgisch binnenland In de ochtend van 5 augustus 2006 kreeg ik (Tom Goossens), een telefoontje van boswachter Werner Van Hove met de mel-

472-473 Woestijnplevier / Greater Sand Plover *Charadrius leschenaultii*, eerstejaars, met Bontbekplevier / Common Ringed Plover *C. hiaticula*, IJmuiden, Noord-Holland, 4 augustus 2006 (Will Price)

474 Kortbekzeekoet / Brunnich's Murre *Uria lomvia*, adult, Lille, Antwerpen, 5 augustus 2006 (Tom Goossens)

475 Kortbekzeekoet / Brunnich's Murre *Uria lomvia*, adult (opgeraapt bij Lille, Antwerpen, op 5 augustus 2006), Oostende, West-Vlaanderen, 15 augustus 2006 (Bart Heirweg)

ding dat hij een nieuwe soort voor Lille, Antwerpen, had waargenomen – een Zeekoet *Uria aalge*! WVH was telefonisch gewaarschuwd door een landbouwer die een zwart-witte vogel had gevangen in de weide achter zijn landbouwbedrijf grenzend aan de Visbeek. De vogel kon naar zijn zeggen niet goed vliegen. WVH is daarop gaan kijken en omdat het een verzwakte 'Zeekoet' betrof nam hij hem mee naar huis om hem later naar het vogelopvangcentrum (VOC) te Herenthout te brengen. Nadat hij mij had gebeld ben ik meteen naar hem toe gereden om enkele foto's te nemen voor ons lokaal 'boekskén'. Bij aankomst zag ik de vogel van ver in een bak zitten en het viel mij meteen op dat hij donker was; wat dichterbij viel de redelijk zware snavel op, waardoor ik meteen aan een juveniele Alk *Alca torda* begon te denken. Met mijn neus tegen de bak zag ik echter een wit lijntje aan de basis van de snavel – er liep een rilling door mijn lichaam en ik riep 'das ne fucking Kortbekzeekoet hé jonge!' Meteen wat foto's gemaakt en even later kwam Paul De Cnodder ook een kijkje nemen. Naast de snavelvorm en -tekening en de diepzwarte bovendelen (bij Zeekoet meer bruinzwart) duidt ook de scherpe witte V op de hals op Kortbekzeekoet *U. lomvia* (bij Zeekoet is het wit meer afgerond waar het overgaat in het zwart). WVH bracht de vogel naar het VOC te Herenthout. Hier werd beslist om de vogel over te brengen naar het VOC van Oostende, West-Vlaanderen, waar meer ervaring bestaat in het verzorgen van zeevogels. Hij was graatmager toen hij in Oostende aankwam. Hij werd onderzocht en de bloedwaarden waren in orde. Hij at goed en zijn gewicht nam toe. De eerste test in het zwembad was slecht; zijn verenkleed werd meteen nat en diende dus een wasbeurt te krijgen. Bij het wassen verscheen een paarse vlek op de borst, wat wijst op een chemische vervuiling. Dit komt vaker voor bij zee-koeten maar de precieze oorzaak blijft tot nog toe onbekend. Een latere zwembadtest bleek goed: de

vogel bleef droog en begon zich te poetsen. Hij was duidelijk aan het bijkomen en bleef tot 35 sec onder water om de toegeworpen visjes één voor één binnen te halen. Hij was zeer schuw en toen hij meer op gewicht en krachten was ging het voederen niet meer zo gulzig. Op 15 augustus werd hij om 08:45, in aanwezigheid van 60-70 vogelaars en voorzien van een metalen ring aan de linkerpoot, losgelaten in de haven van Oostende. Na even op een golfbreker te hebben gezeten vloog hij het water op en verdween na enige tijd uit beeld.

Indien aanvaard betreft dit de vijfde Kortbekzeekoet voor België. Het is in alle opzichten een opmerkelijk geval: de eerste levende, de eerste in de zomer en de eerste in het binnenland (c 100 km van de Noordzeekust). Het is een groot raadsel hoe en waarom deze vogel op deze datum bij Lille verzeild is geraakt – de regel 'anything can turn up anywhere' gaat hier goed op. De andere vier gevallen betreffen strandvondsten van dode vogels op 4 januari 1981, 18 januari 1981, 7 december 1981 en 21 januari 1995. TOM GOOSSENS

BRÜNNICH'S MURRE On 5 August 2006, a weakened and emaciated Brunnich's Murre *Uria lomvia* was picked up by a farmer on an inland meadow near Lille, Antwerpen, Belgium. The bird was taken into care and recovered quickly at Oostende, West-Vlaanderen, where it was released on 15 August and not seen since. This is the fifth record for Belgium and the first of a live bird, the first in summer and the first inland (c 100 km from the North Sea coast). The previous ones were found dead along the North Sea coast in 1981 (3) and 1995.

Izabeltapuit in Eemshaven Voor het eerst in weken leek het donderdag 31 augustus 2006 een mooie ochtend te worden, dus de avond daarvoor maakten wij (Jacob Bosma en Klaas Nanninga) plannen om extra vroeg in

de Eemshaven, Groningen, te gaan vogelen. Even na 07:00 draaiden we die ochtend om de rotonde bij de Kwelderweg en zagen op het omgeploegde veld een bedrijvigheid van Bontbekplevieren *Charadrius hiaticula*, Witte Kwikstaarten *Motacilla alba* en tapuiten *Oenanthe*, en wat kleine steltlopers die om nader onderzoek vroegen. We installeerden ons en vrijwel direct zag JB een erg bleke 'Tapuit' *O oenanthe*. KN sloeg er weinig acht op en de vogel verdween uit beeld. Even later zag JB hem opnieuw en samen verbaasden we ons over de afwijkende indruk. 'Je zou denken aan een Izabeltapuit', zei KN, 'maar ik zie geen donkere duimvleugel'. Een jaar geleden hadden we in de Eemshaven al eens lang naar een verdachte Tapuit zitten turen en dat kenmerk goed onthouden. We bleven lang kijken en probeerden met de ANWB-gids alle kenmerken na te lopen. Langzaam werkten we aan de determinatie: was hij echt iets forser dan de andere tapuiten en stond hij echt meer rechtop? Hmm, niet overtuigend. Hij leek nog bleker en valer dan de afbeelding in de gids. Zelfs in zit was wel te zien dat de zwarte eindband aan de staart veel breder was en op een gegeven moment konden we in vlucht een lichte ondervleugel zien. De wenkbrauwstreep die voor het oog wit moest zijn was niet zo duidelijk: het was meer crème dan wit. Wel was duidelijk dat het niet de verdeling van wit was als bij de gewone Tapuit, met het meeste wit achter het oog. Ruim een half uur bleven we dubben en aarzelen, tot we even na 08:00 besloten om andere vogelaars te bellen. Dat viel nog niet mee: Bert de Bruin en Martin Olthoff gaven een voicemail, idem Emo Klunder en Dušan Brinkhuizen. Martijn Bot gaf wel gehoor: hij moest nog ontbijten maar beloofde te komen. MO belde even later terug: het klonk best interessant maar hij kon nog niet weg. We volgden de tapuit en zagen hoe agressief hij zich gedroeg naar andere Tapuiten. De overtuiging dat het echt een Izabeltapuit *O isabellina* kon zijn groeide maar de twijfel bleef, hoewel de lichte ondervleugel en brede zwarte eindband toch echt waren gezien. Om 09:15 arriveerde MB, die het zonder

meer een rare en verdachte tapuit vond maar net als wij ook niet echt tot een definitieve determinatie durfde te komen. Na een half uur turen besloot hij hem door te piepen en op de Dutch Birding-vogellijn te zetten, met de code dat aan de determinatie werd gewerkt. Hij had ondertussen Marnix Jonker gebeld, die vlak voor zijn vakantie naar Frankrijk nog even tijd had langs te komen. Hij concludeerde na aankomst dat het echt een Izabeltapuit was en zette hem om 10:30 met een beschrijving van de meest overtuigende kenmerken als 'zeker' op de vogellijn en de pieper. Langzaam druppelden andere vogelaars uit Friesland en Groningen binnen. MB sloop ondertussen naderbij om wat bewijsplaatjes te maken, wat niet meeviel omdat de vogel – anders dan eerdere Izabeltapuiten in Nederland – erg schuw was. De aanwezige vogelaars verdiepten zich verder in de vogel. Met behulp van de veldgidsen werd de determinatie verder ondersteund: de 'Lajo' noemde bijvoorbeeld het veelvuldige staartwippen, wat de vogel inderdaad opvallend vaak deed. Vleugel en mantel en kop contrasteerden niet met elkaar, zoals bij de gewone Tapuiten die we als referentie bekeken wel het geval was. Even na 14:00 arriveerde MO, die na de vogel goed te hebben bekeken ook overtuigd was van de determinatie. Op één van de foto's van MB was de handpenprojectie te zien: vijf zichtbare handpentoppen in plaats van zes of zeven als bij Tapuit. Dit maakte de determinatie compleet. De rest van de middag bleven vogelaars komen en de vogel aanschouwen. De dagen daarna bleef hij op het veld, waar hij op 4 september voor het laatst werd gezien.

Indien aanvaard is dit de vijfde Izabeltapuit voor Nederland, de vroegste ooit en de eerste voor de provincie Groningen. Voor ons beiden was het een nieuwe soort. De vogels van de Maasvlakte, Zuid-Holland (21 oktober tot 8 november 1996), Ilmuiden, Noord-Holland (22-23 september 2000), Schiermonnikoog, Friesland (14-25 oktober 2000) en Terschelling, Friesland (18 november 2005) waren aan ons voorbijgegaan, waarmee het motto van JB weer eens werd

476-477 Izabeltapuit / Isabelline Wheatear *Oenanthe isabellina*, Eemshaven-Oost, Groningen, 1 september 2006
(Roland Jansen)

bevestigd: 'als je maar lang genoeg wacht komt elke soort wel in Groningen'. JACOB BOSMA & KLAAS NANNINGA

ISABELLINE WHEATEAR From 31 August to 4 September 2006, an Isabelline Wheatear *Oenanthe isabellina* stayed at Eemshaven, Groningen, the Netherlands. It was identified by its overall pale plumage, plump body and short tail, relatively short primary projection with five primary tips visible, black 'T' on the tail with broad black tail band, white underwing and head pattern with indistinctive pale supercilium before the eye. If accepted, this is the fifth record for the Netherlands, after individuals in October-November 1996, September 2000, October 2000 and November 2005.

Daurische Klauwier op Maasvlakte Zondag 27 augustus had ik met John Kleijweg en Peter Planken afgesproken om te gaan vogelen in de Zuid-Hollandse Delta. We hadden al een goede dag achter de rug met Visarenden *Pandion haliaetus* op de Ventjagersplaten, Grauwe Franjepoten *Phalaropus lobatus* bij de Slikken van Flakkee en vier Reuzensterren *Hydroprogne caspia* en een Witvleugelsterren *Chlidonias leucopterus* bij Stellendam, toen we om 18:00 besloten om nog even naar de Maasvlakte, Zuid-Holland, te gaan. Belangrijkste reden waren de harde westenwind en de gemelde jagers *Stercorarius*. We reden naar de Nieuwe Stuijdijk om over zee te kijken; hier vlogen enkele Jan-van-Genten *Morus bassanus*, een Kleine Jager *S parasi-ticus*, een Geelpootmeeuw *Larus michahellis* en 100en sterren langs. Na c 40 min besloten we de achterliggende vlakte op te lopen en we verspreidden ons over het gebied, waar overigens maar weinig was te zien. Met John en Peter uit zicht liep ik om 19:00 naar de bosjes aan de voet van Slag Maasmond waar we twee jaar geleden een Spervergrasmus *Sylvia nisoria* hadden gezien. Bij de bosjes zag ik meteen een klauwier *Lanius* met zijn borst naar me toe bovenop een teunisbloem zitten. Mijn benen werden slapij en mijn handen begonnen te trillen, want dit was duidelijk geen Grauwe Klauwier *L collurio*! Meteen belde ik John en Peter met de mededeling 'klauwier, kom!'. De vogel was opvallend licht: zandkleurig grijs van boven, met een roze zweem van onder, geen schubjes of tekening op de bovendelen en kruin, het donkere masker beperkt tot achter het oog en de snavelbasis licht. Hij vloog weg over een duindoornbosje, waarbij de roodbruine staart en stuit en witte vleugelvlek opvielen. Dit moest een izabelklauwier zijn! Ik keek opzij toen John en Peter arriveerden en ... was de vogel kwijt. Na 10 min zoeken – het leek een eeuwigheid – vond ik hem terug in een vlierstruik 100 m verderop. De telescoop werd opgesteld op ruime afstand omdat hij redelijk schuw was. Peter slaagde erin om bewijsplaatjes te maken en ondertussen ging ik bellen. Ik had op dat moment de kenmerken van Turkse Klauwier *L phoenicuroides* en Daurische Klauwier *L isabellinus* niet goed op een rijtje. Maar het was belangrijker dat er meteen mensen kwamen, dus ik liet hem zo snel mogelijk doorpiepen door Ellen Sandberg, sprak de

478 Daurische Klauwier / Daurian Shrike *Lanius isabellinus*, adult vrouwtje, Maasvlakte, Zuid-Holland, 27 augustus 2006 (Chris van Rijswijk)

Dutch Birding-vogellijn in en belde veel mensen met de melding van een 'waarschijnlijke Turkse Klauwier, adult vrouwtje, aan de determinatie wordt gewerkt'.

In het harde licht leek de vogel aanvankelijk nogal tweekleurig. Bovendien herinnerde ik me dat Turkse Klauwier wel eerder in augustus in Nederland was gezien. Verder wist ik het ook niet, maar die roze zweem op de onderdelen zat me dwars. Een kleine 20 min na de ontdekking arriveerden de eerste mensen. De eerste 10 die ik telefonisch en ter plaatse sprak hielden me niet echt verder. Na een half uur arriveerden Arthur Geilvoet en zijn vader, die naar Dubai waren geweest en daar op izabelklauwieren hadden geoefend. Toen zij de vogel goed hadden gezien, ging het wat hen betrof om een Daurische Klauwier. Het was belangrijk dat er goede foto's werden gemaakt. De snel gearriveerde Chris van Rijswijk en Ellen zijn hier gelukkig in geslaagd. Tussen de hoosbuien door werd de klauwier tot in de schemering gezien door in totaal c 20 vogelaars. Enno Ebels, Karel Hoogteyling en Hans Westerlaken zagen hem samen met een vierde vogelaar om 20:55 nog poetsen in een struik nadat hij was natgeregend. De volgende dag bleek hij te zijn vertrokken.

Hoewel de determinatie van izabelklauwieren niet altijd eenvoudig is, gaat het in dit geval duidelijk om een adult vrouwtje Daurische Klauwier op basis van de volgende kenmerken: roze zweem op de onderdelen (wit bij Turkse Klauwier); zandkleurig grijze bovendelen (grijsbruin bij Turkse Klauwier); beperkt contrast tussen borst en bovendelen (duidelijk contrast bij Turkse Klauwier); nauwelijks ontwikkelde wenkbrouwstreek (opvallend en wit bij Turkse Klauwier); lichtbruine schubjes op de onderdelen (donkerder grijsbruin en daardoor meer opvallend bij Turkse Klauwier); en lichte snavelbasis (donkerder bij Turkse Klauwier). Chinese Klauwier *L arenarius* kon worden uitgesloten op grond van de witte handpenvlek (ontbrekend bij Chinese),

donkerrode bovenstaart (lichtrood bij Chinese) en de zwarte handpennen (bruin bij Chinese). De leeftijdsbepaling werd gebaseerd op de adult-type tertials met donker centrum en smalle lichte rand (minder contrastrijk bij juveniel), witte handpenvlek (vaak ontbrekend bij juveniel) en het ontbreken van schubjes op kruin. Kenmerkend voor een vrouwtje waren het feit dat het masker beperkt was tot een vlek achter het oog (ook teugelstreek donker bij een mannetje) en de vage bruine schubjes op de onderdelen, met name op de achterflank.

In 1985 kwam ik voor het eerst op de Maasvlakte, waar we in het voorjaar genoten van de broedvogels. Sindsdien was ik verkocht en kom ik er ontzettend graag, om zomaar te vogelen of met mijn vader op leuke soorten te gaan rijden als die op de Maasvlakte werden gepiept. Dat ik na al die jaren juist op de Maasvlakte zelf een goede soort vond was voor mij dus een bijzonder moment. Net op tijd, want van de prachtige plekjes die de Maasvlakte beroemd hebben gemaakt is bijna niets meer over.

Dit is – indien aanvaard – de vijfde Daurische Klauwier voor Nederland, na eerdere gevallen op Texel, Noord-Holland (twee: 4 mei 1995 en 24-25 september 2003), bij Lauwersoog, Friesland/Groningen (8-11 december 1996) en bij Castricum, Noord-Holland (1-3 oktober 2000). Daarnaast zijn er twee gevallen van

Turkestaanse Klauwier (1-6 oktober 2000 op Vlieland, Friesland, en Texel en 13-27 augustus 2002 op Texel) en twee van niet tot op soortniveau gedetermineerde izabelklauwieren *L. phoenicuroides/isabellinus* (in oktober 1985 en oktober 1993). Slechts twee van deze vogels waren op het vasteland – maar liefst zes (twee Daurische, twee Turkestaanse en twee niet tot op soort gedetermineerde) werden gezien op Texel. FERRY VAN DER LANS

DAURIAN SHRIKE An adult female Daurian Shrike *Lanius isabellinus* was observed at Maasvlakte, Zuid-Holland, the Netherlands, on 27 August. It was first seen at c 19:00 and present until dusk (c 21:00), when it had been seen by c 20 observers. The identification, ageing and sexing were based on the rather pale plumage with little contrast between the sandy-grey upperparts and buff-coloured underparts, partial dark mask not present in front of the eye, large white wing-patch (indicating an adult), lack of conspicuous white supercilium, dark reddish-brown uppertail and brownish chevrons on the underparts (especially flank; indicating female). If accepted, this is the fifth Daurian Shrike for the Netherlands and the ninth 'isabelline shrike' (two others having been accepted as Turkestan Shrike *L. phoenicuroides* and two as *L. phoenicuroides/isabellinus*).